

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/I/2022/36109009465925892

INTERAKCIE MEDZI OPATRENAMI PROTI COVID-19
A ASYMETRICKÝM OZDRAVOVANÍM SEKTOROV
NAPRIEČ KRAJINAMI EUROZÓNY

Diplomová práca

2022

Bc. Tomáš Peter Kadlečík

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

INTERAKCIE MEDZI OPATRENAMI PROTI COVID-19
A ASYMETRICKÝM OZDRAVOVANÍM SEKTOROV
NAPRIEČ KRAJINAMI EUROZÓNY

Diplomová práca

Študijný program: Bankovníctvo
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií NHF
Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Jana Kotlebová, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Bc. Tomáš Peter Kadlečík

Pod'akovanie

Týmto spôsobom by som sa chcel poďakovať doc. Ing. Jane Kotlebovej, PhD. za pomoc, ochotu, cenné rady, pripomienky a jej čas pri tvorbe tejto záverečnej práce.

ABSTRAKT

Kadlečík, Tomáš Peter: Interakcie medzi opatreniami proti COVID-19 a asymetrickým ozdravovaním sektorov naprieč krajinami eurozóny. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií. – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Jana Kotlebová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 87s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému opatrení proti COVID-19 a následnému asymetrickému ozdravovaniu sektorov naprieč krajinami eurozóny. Cieľom záverečnej práce bolo porovnať sektory a odvetvia krajín eurozóny a zistiť, ktorým krajinám sa v boji proti kríze spôsobenej pandémie darilo a vykázali známky zlepšenia, a ktoré pocítili efekty krízy negatívnejšie. Jednotlivé časti záverečnej práce boli zamerané na históriu predošlých pandémieí, na klasifikáciu sektorov a odvetví, na opatrenia jednotlivých inštitúcií a krajín, na dôležité ukazovatele potrebné pre detailnú analýzu situácie a na hrozby budúcnosti.

Výsledkom riešenia danej problematiky je, že situácia sa oproti roku 2020 pomalým tempom upokojovala a väčšina krajín eurozóny začínala dosahovať pozitívnejšie čísla v 2021 a to najmä v pobaltských krajinách a krajinách Beneluxu, pričom najrýchlejšie sa zotavil sektor nefinančných inštitúcií. Tento trend by mohol nasledovať aj do budúcnosti, avšak riziko vysokej inflácie prepojenej s vojnovým dňaním v Európe situáciu skomplikuje.

Kľúčové slová:

pandémia, COVID-19, ozdravovanie sektorov, eurozóna, ekonomika

ABSTRACT

Kadlečík, Tomáš Peter: Interactions between measures against COVID-19 and asymmetric recovery of sectors across EA-19 countries. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Banking and International Finance. – Thesis Supervisor: assoc. prof. Ing. Jana Kotlebová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 87pp.

The focus of the final thesis is COVID-19 measures and subsequent asymmetric recovery of economic sectors of the eurozone countries. The thesis aimed to compare sectors and industries in the eurozone countries. The work analyzed which countries handled the crisis caused by the pandemic well and showed signs of recovery and which were hit by the crisis more negatively. The individual parts of the thesis were focused on the history of pandemics, the classification of the sectors and industries, the measures of individual institutions and countries, and important indicators needed for detailed analysis of the ongoing situation and the threats of the future.

The result is that compared to 2020, the situation was slowly recovering and most of the eurozone countries reported more positive numbers in 2021, especially the Baltic countries and the Benelux area. The sector of non-financial corporations was the first one to recover. This trend could have continued, but the risk of high inflation combined with yet another war on European soil worsens and complicates the situation even further.

Keywords:

pandemic, COVID-19, recovery of sectors, eurozone, economy

OBSAH

Úvod.....	7
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	8
1.1 Pandémie v priebehu 20. a 21. storočia a ich ekonomické dopady	8
1.1.1 Španielska chrípka (1918 – 1919)	8
1.1.2 Ázijská chrípka (1957 – 1958)	10
1.1.3 Hong Kongská chrípka (1968 – 1969)	11
1.1.4 Chrípka ošípaných (2009 – 2010)	12
1.1.5 Ebola (2014 – 2016)	13
1.1.6 COVID-19 (2019 - dnes).....	14
1.1.7 Zhrnutie pandémieí	16
1.2 Sektorové členenie ekonomiky	17
1.2.1 História SNA 2008	17
1.2.2 História ESA 2010.....	17
1.2.3 Klasifikácia sektorov podľa SNA 2008.....	18
1.2.4 Klasifikácia sektorov podľa ESA 2010	19
1.2.5 Rozdiely klasifikácií odvetvia v SNA 2008 a ESA 2010.....	21
1.2.6 Klasifikácia odvetví podľa ESA 2010.....	22
1.3 Štúdie zaoberajúce sa danou problematikou	23
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	28
2.1 Zdroj dát a ich spracovanie	28
2.2 Využitie ukazovatele	28
3 Výsledky práce	30
3.1 Opatrenia proti COVID-19.....	30
3.1.1 Opatrenia nadnárodných inštitúcií.....	30

3.1.2	Opatrenia centrálnych bánk.....	33
3.1.3	Opatrenia vládnych inštitúcií.....	34
3.1.4	Plán obnovy Európskej únie.....	36
3.2	Sektorové členenie v eurozóne.....	37
3.2.1	Sektor finančných korporácií	38
3.2.2	Sektor nefinančných korporácií.....	39
3.2.3	Vládny sektor	40
3.2.4	Porovnanie odvetví.....	42
3.3	Sektorové ukazovatele	46
3.3.1	Finančné korporácie	46
3.3.2	Nefinančné korporácie	51
3.3.3	Domácnosti.....	56
3.3.4	Vláda	62
3.3.5	Zahraničie	66
3.3.6	Súhrn ukazovateľov.....	67
3.4	Zadlženosť.....	69
4	Diskusia	73
	Záver	76
	Zoznam použitej literatúry	78

Úvod

V tejto diplomovej práci sa zameriame na to, do akej miery opatrenia na riešenie COVID-19 ovplyvnili jednotlivé sektory národných ekonomík eurozóny. Analyzované budú tak opatrenia v menovej oblasti ako aj v ďalších kľúčových oblastiach hospodárskej politiky.

V prvej kapitole tejto práce nahliadneme do histórie pandémie v 20. a 21. storočí. COVID-19 žiaľ nie je jedinou pandemiou, ktorá ohrozila ľudské životy, či svetovú ekonomiku. Kde nám to historické dáta dovoľia, tam si v krátkosti vysvetlíme dopady daných pandémie aj na bežný život občanov, takisto aj na ekonomiku. Ľudský dopad COVID-19 si v rámci tejto kapitoly spomenieme taktiež, avšak ekonomický dopad budeme analyzovať v tretej kapitole. V rámci tejto kapitoly si ešte vysvetlíme a porovnáme sektorové členenia/klasifikácie ekonomík USA prostredníctvom SNA 2008, a krajín v Európskej únii prostredníctvom ESA 2010.

V druhej kapitole uvedieme, z akých zdrojov budeme čerpať dáta potrebné pre našu analýzu, ako s nimi budeme narábať, a ktoré všetky ukazovatele bude naša práca vyžadovať pre dôkladnú analýzu situácie okolo COVID-19.

V tretej kapitole prídeme k samotným výsledkom práce. V prvej podkapitole prejdeme rôzne nariadenia nadnárodných inštitúcií, centrálnych bánk, vládnych inštitúcií, či Plán obnovy Európskej únie. V druhej podkapitole detailne zanalyzujeme sektorové členenie v eurozóne a jeho stav. V tretej podkapitole tejto kapitoly budeme rozoberať výsledky ukazovateľov spomenutých v druhej kapitole práce, a porovnávať obdobie pred COVID-19 so súčasnosťou. Na záver tretej kapitoly si v štvrtej podkapitole priblížime zadlženosť korporácií, domácností, a vlád.

V štvrtej kapitole práce si spomenieme niektoré z možných hrozieb budúcnosti, ktoré revitalizáciu ekonomiky a jej návrat k plnej sile môžu skomplikovať a tým predĺžiť krízu započatú vypuknutím pandémie COVID-19 na začiatku roka 2020.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Ako sme si už spomenuli, v prvej kapitole nahliadneme na pandémie 20. a 21. storočia a ich ekonomický vplyv, pozrieme sa na sektorové a odvetvové členenie ekonomiky, kde si porovnáme systémy národných účtov v USA a Európe, a predstavíme si iné štúdie zaoberajúce sa opatreniami a ozdravovaním ekonomiky v časoch pandémie.

1.1 Pandémie v priebehu 20. a 21. storočia a ich ekonomické dopady

V nasledujúcej podkapitole tejto práce sa teda zameriame na pandémie, ktoré otriasli svetom, alebo lokálnymi regiónmi za posledné dve storočia a bližšie sa pozrieme nielen na ich vznik, priebeh a sociálne dopady, ale aj na ekonomické dopady týchto pandémieí.

1.1.1 Španielska chrípka (1918 – 1919)

Pandémie zoradíme chronologicky a teda na začiatok si predstavíme pandémiu zvanú Španielska chrípka. Španielska chrípka otriasala Európou začiatkom 20. storočia a to v rokoch 1918 a 1919. Táto pandémia patrí medzi tie najhoršie, ktoré ľudstvo postihli. Podľa odhadov napadla približne 500 miliónov ľudí, čo v danom roku tvorilo takmer jednu tretinu obyvateľstva planéty, a zabila 20 až 50 miliónov nakazených.¹ Tieto čísla sú viac-menej odhadmi, nakoľko z danej doby existuje len veľmi málo zdravotníckych záznamov a preto sa môžu líšiť od reality, ktorá však mohla byť ešte horšia, nakoľko chrípka zabíjala aj mladých a zdravých ľudí, ktorí boli v normálnej situácii imúnni voči nástrahám obyčajnej chrípky.

Chrípka, alebo iným názvom „Influenza“ je vírus, ktorý napáda dýchacie cesty človeka a je vysoko nákazlivý. Prenáša sa kýchaním, kašľaním, či dokonca aj rozprávaním nakazeného človeka v podobe kvapôčok. Čím bola však Španielska chrípka výnimočná? Do dnes nie je známe, kde sa tento typ chrípky vyskytol, avšak zabíjal v rámci hodín, či dní. Nakazení ľudia umierali nie dlho po tom, ako sa u nich objavili prvé príznaky. U mŕtvych ľudí objavili smrteľné príznaky ako napr. tekutinu v pľúcach, ktorá ich udusila, či zmodravenú pokožku.²

¹ World Health Organization. *Pandemic Influenza Risk Management* [online]. Jún 2013. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: https://www.who.int/influenza/preparedness/pandemic/GIP_PandemicInfluenzaRiskManagementInterimGuidance_Jun2013.pdf

² History.com Editors. *Spanish Flu* [online]. 12. október 2010. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.history.com/topics/world-war-i/1918-flu-pandemic>

Prvé náznaky španielskej chrípky sa objavili v Európe, pričom Španielsko bolo prvé, ktoré o chrípke informovalo – z čoho plynie aj názov tejto pandémie – neskôr sa chrípka začala objavovať aj v častiach Ázie, či v Spojených štátoch amerických. Ako aj v prípade dnešnej pandémie COVID-19, aj v tých dobách museli obyvatelia nosiť rúška a mnoho podnikov bolo zatvorených, avšak na rozdiel od roku 2020 neexistovala efektívna medicína, ktorá by bola schopná sa so španielskou chrípkou vyrovnáť v krátkom čase.

Keď nahliadneme na ekonomické dopady Španielskej chrípky zistíme, že podľa odhadov výskumníkov z roku 2020 spôsobila táto pandémia v priemere pokles reálneho HDP per capita o približne 6% a spotreby súkromného sektora okolo 8% v každej zo zasiahnutých krajín. Tento pokles je podľa odborníkov porovnateľný s globálnou finančnou krízou z rokov 2008/2009 aj napriek tomu, že v USA spôsobila Španielska chrípka poklesy vyššie zmieňovaného iba o 1,5% a 2,1% jednotlivo.³

Podľa prieskumu Austrálskej centrálnej banky v októbri 1918 odhadoval americký denník Arkansas Gazette 30% pokles predajov potravín a 40% až 70% pokles predajov tovarov iného typu, než potraviny. Zároveň denník uviedol, že predaje liekov a matracov vzrástli do abnormálnych výšok.

Austrálska centrálna banka ďalej informovala, že kolektív okolo ekonóma amerického FEDu menom Sergio Correia na základe svojho výskumu z roku 2020 predpokladá, že americké mestá, ktoré zaviedli proti-pandemické opatrenia skôr, alebo vo väčšej miere, zaznamenali vyšší ekonomický rast po skončení Španielskej chrípky než tie mestá, ktoré opatrenia zaviedli neskôr, vôbec, alebo nie tak rozsiahlo.

Štúdiu RBA zakončuje tým, že mnoho výpočtov, úvah a odhadov ohľadom vplyvov Španielskej chrípky aj týmto ostane – odhadmi. Záznamy z danej doby nie sú tak detailné a zachované, ako je zvykom za posledné desaťročia. Druhým problémom je aj fakt, že zároveň so Španielskou chrípkou prebiehala prvá svetová vojna, ktorej koniec ovplyvnil trh práce celosvetovo a taktiež prispel napr. k nárastu nezamestnanosti, nakoľko sa mnoho vojakov vrátilo a domáci zamestnanci pridelení na výrobu vojenskej techniky už neboli na prácu tohto typu vyžadovaní v tak veľkej miere. Tým pádom nie je možné pripísať všetky negatívne

³ MAAS, Steve. *Social and Economic Impacts of the 1918 Influenza Epidemic* [online]. 5. december 2020. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.nber.org/digest/may20/social-and-economic-impacts-1918-influenza-epidemic>

vplyvy iba Španielskej chrípke. Štúdia však dodáva, že Španielska chrípka nám ukázala, že silný ekonomický rast je po väčšej pandémie rozhodne možný.⁴

1.1.2 Ázijská chrípka (1957 – 1958)

Ďalšia pandémia, ktorú si rozoberieme, je tzv. Ázijská chrípka, ktorá zasiahla najmä Áziu medzi rokmi 1957 a 1958, ale dostala sa aj do iných končín sveta, čo z nej robí globálnu pandémiu.

J. Corbett McDonald z britského Verejného zdravotníckeho laboratória napísal na jeseň roku 1957 list Ian Watsonovi, riaditeľovi Jednotky epidemického sledovania: „Aj napriek tomu, že sme mali 30 rokov na prípravu proti prípadnej chrípkovkej pandémie, sme len improvizovali a nevyužili čas na riadnu prípravu.“. Týmto odkazoval na Španielsku chrípku, na ktorú Veľká Británia nebola pripravená, a o viac než 30 rokov neskôr nebol svet pripravený ani na Ázijskú chrípku, ostal nepoučený.⁵

V apríli roku 1957 noviny Times informovali o chrípkovkej epidémii, ktorá postihla tisíce obyvateľov Číny a Hong Kongu, do polovice mája bolo nakazených cez 100 tisíc ľudí v Taiwane a do júna viac než milión v Indii. Do piatich mesiacov od správ z Hong Kongu sa pandémia šírila po celom svete. Vzhľadom na to, že išlo o nový typ chrípky, vakcíny ešte neexistovali a imunita u ľudí taktiež. V rozmedzí augusta a novembra 1957 sa však začali podávať prvé vakcíny na túto odrodu chrípky, aj keď len vo veľmi obmedzenom počte, v USA a Veľkej Británii.⁶

Chrípka nakazila a zabila medzi 1 až 3 miliónmi ľudí po celom svete, čo predstavuje približne 1,7% úmrtí na 1000 obyvateľov, pričom na približne 50% smrtí sa podpísal zápal pľúc. Ľudia veľmi rýchlo po nakazení vedeli rozoznať, že sa nakazili Ázijskou chrípkou. Medzi príznaky patrili roztrasené a ubolené končatiny, bolesti hlavy, bolesť hrdla a kašeľ, zimnica či vysoké horúčky. U detí, no najmä chlapcov, sa prejavovala táto chrípka aj krvácaním z nosa. Práve deti boli jedným z najväčších prenášačov chrípky, nakazili ako učiteľov, tak svoje rodiny.

⁴ BISHOP, James. Reserve Bank of Australia. *Economic Effects of the Spanish Flu* [online]. Jún 2020. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2020/jun/pdf/economic-effects-of-the-spanish-flu.pdf>

⁵ JACKSON, Claire. British Journal of General Practice. *History lessons: the Asian Flu pandemic* [online]. August 2009. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://bjgp.org/content/bjgp/59/565/622.full.pdf>

⁶ JACKSON, Claire. British Journal of General Practice. *History lessons: the Asian Flu pandemic* [online]. August 2009. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://bjgp.org/content/bjgp/59/565/622.full.pdf>

Koniec-koncov bola táto chrípka však prívetivejšia k životu človeka a dala sa poraziť vyležaním v posteli a dobovými liekmi.

Po vypuknutí pandémie nasledovalo hromadné zatváranie fabriek a podnikov zameraných na rôzne odvetvia priemyslu ako výroba, spracovávanie, či ťažba surovín, kancelárií, škôl, obchodov a iných prevádzok zameraných na služby. Iba vo Veľkej Británii štát minul 10 miliónov libier na vyplatenie nemocenských dávok⁷ – pri zohľadnení rokov a inflácie (1958 → 2020) táto suma predstavuje takmer 238 miliónov libier v roku 2020.⁸ V USA, kde Ázijská chrípka zabila mierne nad 100 tisíc obyvateľov, mohli investori v dôsledku tejto pandémie sledovať pokles indexu Dow Jones Industrial Average o 15%.⁹

1.1.3 Hong Kongská chrípka (1968 – 1969)

O iba jedno desaťročie neskôr, v roku 1968, postihol svet vyvinutý typ predošlej, Ázijskej chrípky (H2N2), tentokrát s označením H3N2, zvaný aj ako Hong Kongská chrípka.¹⁰ Táto chrípková pandémia bola podobne nákazlivá a smrteľná, ako jej nedávny predchodca. Podľa odhadov Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) H3N2 nakazila a zabila medzi 1 až 4 miliónmi ľudí celosvetovo a postihovala všetky vekové kategórie.¹¹

Pôvod Hong Kongskej chrípky nie je úplne známy, podobne ako pri predošlých chrípkach. Vedci sa však domnievajú, že vznikla v Číne, odkiaľ sa do Hong Kongu rozšírila. Začiatok tejto pandémie sa však datuje na 13. júl 1968 práve Hong Kongu, z čoho vyplýva aj jej názov. Chrípka nabrala na sile v rámci dvoch týždňov a zasiahla približne 15% populácie, avšak príznaky a úmrtnosť nedosahovali závažných hodnôt. Táto pandémia sa do sveta rozšírila najmä vďaka denno-dennej spolupráci Hong Kongu s Čínou a so zvyškom sveta, prispela

⁷ JACKSON, Claire. British Journal of General Practice. *History lessons: the Asian Flu pandemic* [online]. August 2009. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://bjgp.org/content/bjgp/59/565/622.full.pdf>

⁸ Vlastné spracovanie na základe údajov z CPI Inflation Calculator. [spracované 12.10.2021] Dostupné na: <https://www.in2013dollars.com/uk/inflation/1958?endYear=2020&amount=10000000>

⁹ PINSKER, Joe. *How to Think About the Plummeting Stock Market* [online]. 28. február 2020. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://www.theatlantic.com/business/archive/2020/02/coronavirus-stock-market/607216/>

¹⁰ Centers for Disease Control and Prevention. *1968 Pandemic (H3N2 virus)* [online]. 2. január 2019. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/pandemic-resources/1968-pandemic.html>

¹¹ World Health Organization. *Pandemic Influenza Risk Management* [online]. Jún 2013. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: https://www.who.int/influenza/preparedness/pandemic/GIP_PandemicInfluenzaRiskManagementInterimGuidance_Jun2013.pdf

taktiež veľmi vysoká hustota obyvateľstva. WHO varovalo o možnom rozšírení chrípky do sveta až o mesiac neskôr, 16. augusta 1968.¹²

WHO informuje, že podľa medzinárodnej analýzy Hong Kongskej chrípky, ktorú vykonal kolektív okolo výskumníčky Cécile Viboud, mala chrípka rôzny priebeh v rôznych krajinách. V USA a Kanade mala chrípka silný dopad v prvej vlne (1968), pričom v druhej vlne (1969) o rok neskôr už mala miernu silu. V krajinách Európy, v Austrálii, či Japonsku bola práve prvá vlna miernejšia, avšak v druhej vlne sa Hong Kongská chrípka vrátila omnoho silnejšia, než predtým. Po niekoľkých mesiacoch sa podarilo mikrobiológovi Maurice Hillemanovi a jeho tímu vyvinúť vakcínu proti Hong Kongskej chrípke.¹³

Vzhľadom na to, že táto chrípka sa vyvinula z Ázijskej chrípky, ktorou si už ľudstvo prešlo pred necelým desaťročím, neboli potrebné až tak rozsiahle zásahy štátu, resp. opatrenia. Zatvorili sa školy, ale iba lokálne, kde chrípka najviac postihla obyvateľov a zdravotníci kontrolovali cestujúcich na letiskách pre prípadné príznaky. Vo významnej miere teda ekonomika, či trh práce, neboli ovplyvnené.¹⁴

1.1.4 Chrípka ošipaných (2009 – 2010)

Najbližšou chrípkovou pandémiou s výraznejším počtom obetí po Hong Kongskej chrípke bola Chrípka ošipaných, z anglického *swine flu*. V apríli roku 2009 sa v Mexiku vyskytol nový typ chrípky – H1N1, pričom do konca júna toho istého roku sa rozšíril do takmer celého sveta. Názov tohto typu chrípky vychádza z toho, že má veľmi podobné zloženie ako chrípka nakazujúca ošipané (H1N2), dosahujúce až 94,4% zhodu.¹⁵

Prvá smrť na Chrípku ošipaných nastala už 13. apríla 2009, kedy žena z Mexika, trpiaca cukrovkou, umrela na dýchacie komplikácie. O mesiac neskôr krajiny vykazovali takmer 6000 nakazených a 61 usmrtených ľudí celosvetovo, pričom najväčší podiel malo práve Mexiko

¹² CHANG, W. K.. World Health Organization. *National Influenza Experience in Hong Kong, 1968* [online]. 1969. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/262470/PMC2427693.pdf>

¹³ TULCHINSKY, Theodore H.. *Maurice Hilleman: Creator of Vaccines That Changed the World* [online]. 30. marec 2018. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7150172/>

¹⁴ STANLEY, Ben. *The Forgotten History of the 1968 'Hong Kong Flu' Pandemic* [online]. 16. september 2020. [citované 15.10.2021]. Dostupné na: <https://the-rotation.com/history-repeats-the-forgotten-story-of-the-1968-hong-kong-flu-pandemic/>

¹⁵ TRIFONOV, Vladimír. KHIABANIAN, Hossein. RABADAN, Raul. *Geographic Dependence, Surveillance, and Origins of the 2009 Influenza A (H1N1) Virus* [online]. 9. júl 2009. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp0904572>

a Spojené štáty americké. Pôvodné čísla nenaznačovali až tak závažnú situáciu, avšak štúdia amerického Centra pre kontrolu a prevenciu chorôb (CDC) z roku 2012 odhadla počet smrtí na H1N1 medzi 151 tisíc až takmer 600 tisíc ľudí celosvetovo, pričom približne 80% smrtí boli ľudia mladší než 65 rokov, čo je opak bežnej sezónnej chrípky, kde sú percentá podobné, avšak platia práve pre ľudí starších než 65 rokov.¹⁶ Táto pandémia bola vo vzťahu k počtu obyvateľov Zeme menej kritická a vražedná, než predošlé chrípky. Zároveň CDC uvádza, že z počtu smrtí môžu za drvivú väčšinu komplikácie spojené s dýchacími cestami, svoj podiel mali ale aj kardiovaskulárne komplikácie.¹⁷

Čo sa týka ekonomických dopadov Chrípky ošipaných, celosvetovo náklady tejto pandémie dosiahli okolo 50 miliárd dolárov, čo predstavovalo 0,5% až 1,5% svetového HDP. Všeobecne sa zatvárali najmä školy, nakoľko sa táto chrípka šírila ľahko prostredníctvom detí, a podporovala sa dobrovoľná karanténa. Vzhľadom na menšiu závažnosť tejto pandémie a včasné opatrenia (zatvorené školy, izolácie, umývanie rúk) teda nebol dopad tejto pandémie až tak katastrofálny a svet sa z nej dokázal, aj s pomocou vakcín, spamätať.¹⁸

1.1.5 *Ebola (2014 – 2016)*

Po takmer 100-ročnej histórii svetových pandémiei chrípok sa dostávame k pandémiei nespôsobenej chrípkou. Vírusová choroba Ebola zasiahla najmä západnú Afriku, s veľmi malým a ojedinelým dosahom aj do zvyšku sveta, mohli by sme ju teda nazvať skôr lokálnou, než globálnou pandemiou. V histórii ľudstva sa už objavilo zopár epidémií Eboly, počínajúc rokom 1976, kedy bola Ebola prvýkrát objavená vo odľahlých osadách strednej Afriky. Sila pandémie Eboly medzi rokmi 2014 – 2016 však bola najväčšia v jej histórii, dokonca väčšia a závažnejšia v počtoch nakazených a usmrtení než všetky predošlé vypuknutia Eboly kombinovane. WHO prisudzuje vznik tejto pandémie tzv. *fruit bats*, v preklade ovocným netopierom, slovensky tzv. netopier *kaloň*, z ktorých sa vírus presunul na človeka. Medzi ľuďmi

¹⁶ Centers for Disease Control and Prevention. *First Global Estimates of 2009 H1N1 Pandemic Mortality Released by CDC-Led Collaboration* [online]. 25. jún 2012. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/spotlights/pandemic-global-estimates.htm>

¹⁷ MICHAELIS, Martin. DOERR, Hans Wilhelm. CINATL JR., Jindrich. *Novel swine-origin influenza A virus in humans: another pandemic knocking at the door* [online]. 20. jún 2009. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00430-009-0118-5>

¹⁸ Moores Rowland Tax Consultants. *Potential Economic Impact of the Pandemic – Lessons from 2009 H1N1 / Swine Flu Pandemic* [online]. Apríl 2020. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: https://htj.tax/2020/04/potential-economic-impact-of-pandemic_5/

sa šíri priamym kontaktom s tekutinami ako sú krv, či iné telesné tekutiny, prípadne prostredníctvom povrchov rôznych materiálov.¹⁹

Priemerná smrtnosť Eboly sa odhaduje na približne 50%, nakoľko čísla z predošlých pandémieí Eboly sa pohybovali vo veľmi širokom rozmedzí: 25% - 90%. Príznaky Eboly začínali horúčkou, únavou, bolesťami hlavy či hrdla, pričom v krátkom čase nasledovalo zvracanie, nesprávne fungovanie pečene a obličiek, či znížený počet bielych krviniek v krvi.²⁰ Ebola nakazila za dva roky takmer 30 tisíc ľudí, z čoho tvorili približne 20% deti do 15 rokov, a usmrtila mierne nad 11 tisíc ľudí. Pre porovnanie, všetky predošlé pandémie Eboly dokopy nakazili necelých 2500 ľudí a usmrtili nad 1500 ľudí. Najväčší ekonomický dopad mala Ebola podľa amerického Centra pre kontrolu a prevenciu chorôb (CDC) najmä v troch krajinách Afriky a to v Guinei, Libérii a Sierra Leone. CDC poznamenáva, že podľa prieskumu Svetovej banky (World Bank) pokleslo HDP týchto troch krajín o 2,2 miliardy dolárov. Táto pandémia zapríčinila zavretie škôl, pokles investícií, zníženie rastu súkromného sektora, nedostatok potravín kvôli zníženej poľnohospodárskej produkcii, či zdevastovaný zahraničný obchod kvôli obmedzeniam partnerských krajín. Tieto krajiny prišli kolektívne aj o približne 15% zdravotníckych pracovníkov, nakoľko zdravotníci sa často nakazili týmto vírusom pri pomoci iným. USA, Nemecko, Veľká Británia a iné popredné krajiny prispeli najviac postihnutým krajinám dotáciami vo výške takmer 4 miliardy dolárov. CDC vyškolilo takmer 25 tisíc afrických zdravotníckych pracovníkov, či postavili 24 testovacích laboratórií.²¹

1.1.6 COVID-19 (2019 - dnes)

Na záver tejto podkapitoly sa dostávame ku pandémiei, ktorá v čase písania tejto práce hýbe celým svetom už od konca roku 2019. COVID-19, širším názvom *Coronavirus Disease*, je vírus spôsobený tzv. ťažkým akútnym respiračným syndrómom 2 (vyvinutý predošlý SARS), inak označovaný ako SARS-CoV-2. Tento koronavírus si predstavíme zo zdravotníckeho, či sociálneho hľadiska, nakoľko ekonomickú stránku tejto pandémie si predstavíme a budeme sa jej venovať v neskoršej kapitole tejto práce.

¹⁹ World Health Organization. *Ebola virus disease* [online]. 23. február 2021. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: https://www.who.int/health-topics/ebola#tab=tab_1

²⁰ World Health Organization. *Ebola virus disease Key Facts* [online]. 23. február 2021. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ebola-virus-disease>

²¹ Centers for Disease Control and Prevention. *Cost of the Ebola Epidemic* [online]. 8. marec 2019. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/spotlights/pandemic-global-estimates.htm>

Prvýkrát sa COVID-19 vo väčšej miere objavil v decembri 2019 v čínskom meste Wuchan v provincii Hubei, odkiaľ sa rozšíril rapidným tempom do celého sveta. V januári 2020 vyhlásilo WHO na núdzovom zasadnutí svetovú zdravotnú núdzovú situáciu a neskôr označilo COVID-19 za globálnu pandémiu.²²

Vedci sa do dnešného dňa nevedia zhodnúť na pôvode SARS-CoV-2. Podľa niektorých je výsledkom laboratórnych experimentov, avšak podľa väčšiny genetické dáta nepodporujú túto verziu, ale naznačujú, že vírus pochádza z netopierov. Podľa testov je tento typ vírusu s 96% genetickou zhodou podobný SARS koronavírusom prítomných v netopieroch. Úplne prvé nakazenie sa podľa vedcov datuje na prelom novembra a decembra 2019, čo sa zhoduje s prvými ohlásenými prípadmi nakazenia.

Medzi najčastejšie príznaky ochorenia COVID-19 patria horúčka, kašeľ, dýchavičnosť, zvracanie, hnačka, bolesti v oblasti brucha, či žalúdka, a zápal pľúc. Príznaky môžu byť veľmi jemné, no aj silné, či života ohrozujúce. Veľmi vysoká časť obyvateľstva sa však nakazí a prenáša koronavírus ďalej bez akýchkoľvek príznakov, čo je nebezpečné. Aj napriek tomu, že koronavírus nakazil, či usmrtil deti, v drvivej väčšine prípadov deti nezažívajú žiadne príznaky, prípadne veľmi jemné. Medzi najčastejšie dôvody smrti patrí už spomínaný zápal pľúc, zlyhanie kardiovaskulárneho systému, zlyhanie viacerých orgánov naraz, ako obličky a pečeň, zlyhanie centrálného nervového systému, či zlyhanie gastrointestinálneho traktu.

Keďže COVID-19 sa prenáša kvapôčkami, najčastejší spôsob prenosu tohto vírusu je prostredníctvom dýchacích ciest. Stačilo, aby si niekto kýchol, či zakašľal, a môže nakaziť ľudí vo svojej blízkosti. Ďalším problémovým spôsobom je neživý povrch, ako sú kľučky, zábradlia, telefóny, či tovary v obchodoch. Ak sa po nakazenom človeku niekto dotkne týchto povrchov a následne si pretrie oči, ústa, či nos, môže sa nakaziť taktiež.

Obyvateľstvo bolo vo všeobecnosti nútené podstúpiť v prípade nakazenia, či stretnutia s nakazeným 14 dňovú karanténu, nakoľko podľa prvotných údajov bola inkubačná doba 7 dní, neskôr sa upresnilo, že 97,5% nakazených ľudí pocíti prvé príznaky až po 12 dňoch od infekcie. Preto zdravotníci jednotlivých krajín preferovali 14 dňovú karanténu. Podľa odhadov iba približne 101 prípadov z 10 tisíc prejavilo príznaky až po 14 dňoch sledovanej karantény.²³

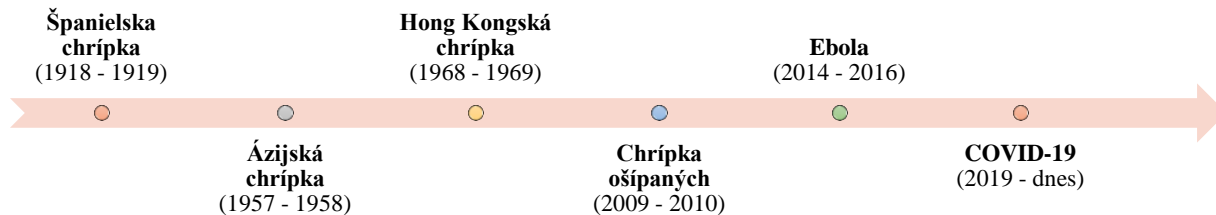
²² CIOTTI, Marco, et al. *The COVID-19 pandemic* [online]. 9. júl 2020. [citované 22.12.2021]. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10408363.2020.1783198>

²³ VELAVAN, Thirumalaisamy P.. *The COVID-19 epidemic* [online]. 16. február 2020. [citované 18.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7169770/>

Ku 24. decembru 2021 infikoval koronavírus viac než 279 miliónov ľudí a zapríčinil 5,4 miliónov obetí, podaných bolo 8,9 miliárd vakcín.²⁴

1.1.7 Zhrnutie pandémieí

Schéma č.1: Časová os pandémieí.

Vlastné spracovanie na základe údajov z vyššie uvedených zdrojov.

Pre lepší prehľad o vyššie spomínaných pandémieiach ich spolu porovnáme. Ak by sme ich mali zoradiť od najsmrteľnejšej, potom je jasným lídrom Španielska chrípka, ktorá zabila 20 až 40 miliónov ľudí. Na druhé miesto by sme mohli zaradiť COVID-19, ktorý v čase písania tejto práce usmrtil 5,4 milióna ľudí. Zvyšné poradie dopĺňajú Ázijská a Hong Kongská chrípka, ktoré zabili približne podobný počet ľudí, medzi 1 – 4 miliónmi, a najmenej smrteľné pandémie boli Chrípka ošipaných (151 – 600 tisíc ľudí) a Ebola (okolo 11 tisíc ľudí).

Miernejší pohľad poskytuje štatistika o počte nakazených, kde by sme na prvú priečku mohli opäť zaradiť Španielsku chrípku s 500 miliónmi nakazených obyvateľov, druhý by bol opäť COVID-19 s viac než 279 miliónmi nakazených v čase písania práce. Pri Ázijskej, Hong Kongskej chrípke a Chrípke ošipaných nie sú počty nakazených až tak presné, no najmenej nákazlivou z nami spomínaných pandémieí bola Ebola s približne 30 tisícmi nakazených.

Ekonomické dopady sa merajú ťažko, nakoľko historické záznamy sú veľmi nepresné, ak vôbec existujú. Medzi najnákladnejšie pandémie by sme však mohli zaradiť COVID-19, ktorý stojí svet miliardy, či už je to výskum vakcín, ekonomické obmedzenia, alebo záchranné balíčky pre firmy a populáciu. Druhou pandemiou by mohla byť Španielska chrípka, ktorej ekonomické dopady by sa dali rovnať dopadom finančnej krízy z roku 2008, avšak pri tejto pandémie sú záznamy najhoršie. Ázijská chrípka stála len Veľkú Britániu 238 miliónov libier (v dnešných peniazoch), ako sme si už spomínali. Jej dopady aj na americký investičný trh ju

²⁴ Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). *COVID-19 Dashboard* [online]. 18. október 2021. [citované 18.10.2021]. Dostupné na: <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/dashboards/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>

rozhodne radia na tie vyššie priečky našich pandémieí. Náklady sveta na boj s Chrípkou ošípaných sa vyšplhali na približne 50 miliárd dolárov, čo z nej ešte robilo záťaž pre ekonomiku sveta. Čo sa však týka Eboly a Hong Kongskej chrípky, tie nejaké vážnejšie a rozsiahlejšie dopady na ekonomiky krajín nemali.

1.2 Sektorové členenie ekonomiky

V druhej podkapitole tejto práce sa budeme venovať sektorovému členeniu ekonomiky. Na pomoc využijeme systémy národných účtov využívané v Európskej únii a USA, konkrétne teda *European System of Accounts*, inak zvaný ESA 2010, a *System of National Accounts*, resp. SNA 2008. Systémy a sektorové členenie ekonomiky si postupne vysvetlíme, porovnáme, a taktiež sa zameriame na odvetvia.

1.2.1 *História SNA 2008*

SNA 2008 vznikol ako vylepšenie SNA 1993 a je v poradí už piatou verziou systému národných účtov v jeho viac než 50 ročnej histórii. Na verzii 2008 sa začalo pracovať z dôvodu, že Štatistická komisia OSN považovala verziu z roku 1993 za zastaralú a ekonomické prostredie krajín sa od deväťdesiatych rokov podstatne zmenilo. SNA 2008 bol pripravovaný tzv. *Inter-Secretariat Working Group on National Accounts* (ISWGNA), slovensky voľne preložené ako Medzi-sekretariátová pracovná skupina zameraná na národné účty. Do ISWGNA patria Štatistický úrad Európskych spoločenstiev (EUROSTAT), Medzinárodný menový fond (IMF), Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Štatistická divízia OSN (UNSD) a regionálne komisie OSN, a Svetová banka (World Bank). Týchto 5 inštitúcií spoločne vydalo SNA 2008.²⁵

1.2.2 *História ESA 2010*

ESA 2010 vznikol ako rozsiahla úprava a vylepšenie predošlej verzie ESA 1995. Zlepšenie nastalo najmä v harmonizácii metodológie a presnosti návrhov, definícií, klasifikácií, či pravidiel potrebných pre konzistentné, ľahko porovnateľné a čo najpresnejšie údaje zozbierané o ekonomikách členských krajín a Európskej únii ako celku. Na vytvorení ESA

²⁵ United Nations, et al. *System of National Accounts 2008*. New York, USA, 2009. 722 s. ISBN 978-92-1-161522-7

2010 sa podieľali národné štatistické inštitúty a centrálné banky, Európska centrálna banka (ECB), Európska komisia a EUROSTAT.

SNA 2008 a ESA 2010 sú si podobné, čo sa týka definícií, pravidiel a klasifikácií, avšak ESA 2010 zahŕňa špecifické zmeny, aby bol tento systém vhodnejší pre Európsku úniu ako takú.²⁶

1.2.3 Klasifikácia sektorov podľa SNA 2008

Vzhľadom na to, že sme si už predstavili obidva systémy národných účtov, opíšeme si pre lepšiu prehľad počas celej práce, ako tieto systémy klasifikujú sektory a aké sú prípadné rozdiely.

SNA 2008 rozdeľuje ekonomiku a jej subjekty na 5 sektorov: *nefinančné korporácie, finančné korporácie, vládne inštitúcie a fondy, neziskové inštitúcie a neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam, a domácnosti*. Podľa tohto systému je inštitučnou jednotkou ekonomický subjekt schopný vlastniť aktíva, pasíva a zapájať sa do ekonomických aktivít a transakcií s ostatnými ekonomickými subjektami.

Nefinančnou korporáciu SNA 2008 rozumie takú korporáciu, ktorej hlavným cieľom a aktivitou je poskytovať trhu produkty a nefinančné služby a ďalej ich rozdeľuje na nefinančné korporácie verejné, národné súkromné a zahraničné.

Za finančnú korporáciu môžeme považovať korporáciu poskytujúcu nejaký typ finančných, poisťovacích, či dôchodkových služieb. Vzhľadom na striktné zákony a pravidlá spájajúce sa s poskytovaním finančných služieb nie je bežné, aby tento typ korporácie poskytoval iné tovary a služby, a finančné ako vedľajšie. Primárne, a iba, sa venuje poskytovaniu finančných služieb.

Vládne inštitúcie a fondy sú podľa SNA 2008 právne subjekty zriadené prostredníctvom politických procesov, ktoré majú legislatívnu, súdnu alebo inú politickú moc. Vzhľadom na to, že ide o vládne inštitúcie a fondy, ich primárnym cieľom je slúžiť prostredníctvom tovarov a služieb obyvateľom a teda domácnostiam. Mali by správne narábať s daňami domácností a presúvať bohatstvo pomocou dotácií, dôchodkov a iných transferov.

²⁶ European Commission. *European System of Accounts, ESA 2010*. Luxembursko : Publications Office of the European Union, 2013. 652 s. ISBN 978-92-79-31242-7

Podľa SNA 2008 sú neziskové inštitúcie také právne a sociálne subjekty, ktorých zmyslom je výroba takých tovarov a služieb, ktorých cieľom nie je tvorba zisku, príjmu alebo iného finančného obohatenia. V realite neziskové inštitúcie môžu, a aj produkujú, zisky, či straty, avšak nemajú nárok privlastniť si akýkoľvek podiel na týchto hospodárskych výsledkoch, z tohto dôvodu sú aj oslobodené od platenia daní a odvodov. Neziskové inštitúcie môžu založiť domácnosti, korporácie, či vláda. Neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam (NPISH) sú také, ktoré poskytujú tovary a služby zadarmo, prípadne za symbolickú cenu, ktorú si môže ktokoľvek dovoliť. Najčastejšie, podľa SNA 2008, vznikajú NPISH najmä preto, aby slúžili primárne svojim vlastným členom, ktorí financujú túto inštitúciu prostredníctvom poplatkov alebo členstva.

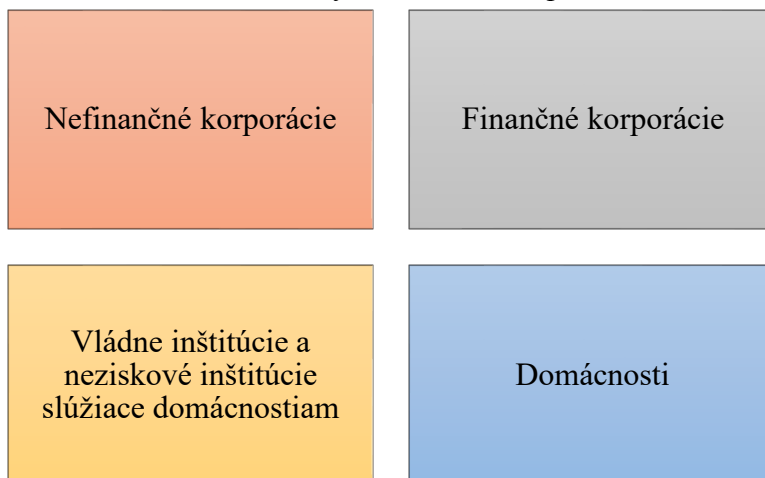
Na záver sektorov prezentuje SNA 2008 domácnosť ako skupinu ľudí žijúcich v jednom príbytku, spolužívajúc časť, alebo celý svoj príjem a spotrebúvajú určitý typ tovarov a služieb. Spravidla by každý člen domácnosti mal mať aspoň určitý podiel na zdrojoch domácnosti. Takisto je nutné, aby aspoň časť z rozhodnutí ovplyvňujúcich spotrebu, šetrenie a iné ekonomické aktivity domácnosti bola robená všetkými jej členmi kolektívne. Najčastejšie pojem „domácnosť“ predstavuje synonymum pojmu „rodina“, avšak nie je pravidlom, že osoby žijúce v jednej domácnosti sú aj príslušníkmi rovnakej rodiny. Domácnosti môžu byť rôznej veľkosti, zamestnania, vzdelania, náboženstva a iných sociálno-ekonomických faktorov.²⁷

1.2.4 Klasifikácia sektorov podľa ESA 2010

Rozmanitú klasifikáciu SNA 2008 sme si vysvetlili a nastal čas nahliadnuť aj na klasifikáciu sektorov ekonomiky podľa európskeho ESA 2010. Ako sme si už spomínali v jednej z predošlých podkapitol, tieto dva systémy národných účtov sú si v mnohom podobné, a rozdielom nie sú ani sektory ekonomiky. ESA 2010 taktiež rozdeľuje ekonomiku do nasledovných piatich sektorov: *nefinančné korporácie*, *finančné korporácie*, *vládne inštitúcie a neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam*, a *domácnosti*. Ako vidíme, až na malé úpravy v názve sektora zaoberajúceho sa vládnymi inštitúciami ide o identické rozdelenie ekonomiky.

²⁷ United Nations, et al. *System of National Accounts 2008*. New York, USA, 2009. 722 s. ISBN 978-92-1-161522-7

Schéma č.2: Klasifikácia sektorov podľa ESA 2010.

Vlastné spracovanie na základe údajov z ESA 2010.

Nefinančnou korporáciou rozumie ESA 2010 nezávislú, inštitučnú, právnu jednotku, ktorá je jedným z tvorcov trhu a jej hlavným cieľom je produkcia tovarov a služieb nefinančného charakteru. Medzi nefinančné korporácie zahrňuje ESA 2010 aj nefinančné kvázi-korporácie, čo sú subjekty tvoriace účtovníctvo, ale nemajú právny status. Ich ekonomická a finančná činnosť sa podobá korporáciám a odlišuje sa od činnosti ich majiteľov. Mali by byť samostatné a separátne.

Finančnou korporáciou môžeme rozumieť nezávislú, inštitučnú, právnu jednotku, ktorá je jedným z tvorcov trhu a jej hlavným cieľom je poskytovanie služieb finančného charakteru. Tento sektor zahrňuje všetky korporácie a kvázi-korporácie, ktoré sú akokoľvek zahrnuté do služieb spájajúcich sa s finančnou činnosťou.

Vládne inštitúcie, resp. sektor všeobecnej vlády, zahrňuje inštitučné jednotky, ktoré sa nepodieľajú na tvorbe trhu a ktorých cieľom je tvorba výstupu využiteľného jednotlivcom alebo kolektívom k spotrebe. Zvyčajne sú tieto jednotky financované povinnými platbami od jednotiek patriacich do ostatných sektorov a inštitučnými jednotkami zapojenými do prerozdelenia národného príjmu a bohatstva. Sociálne fondy sú v prípade ESA 2010 subsektor sektoru *vládných inštitúcií*.

Domácnosť v prípade ESA 2010 zahrňuje jednotlivca alebo skupinu jednotlivcov predstavujúcich spotrebiteľov a podnikateľov vytvárajúcich tovary, nefinančné a finančné služby za predpokladu, že tvorba týchto tovarov a služieb neprebíha pod kvázi-korporáciou.

Zahŕňa taktiež jednotlivca alebo skupinu jednotlivcov vytvárajúcich tovary a nefinančné služby výhradne pre vlastnú spotrebu.

Tieto dve podkapitoly nám ukázali, že definície sektorov podľa SNA 2008 a ESA 2010 sú si podobné, často vyjadrujúce to isté, avšak menšie rozdiely sa v definíciách nájsť dajú. Dôvodom je, ako sme si už spomínali na začiatku to, že hlavným zámerom ESA 2010 bolo vytvoriť systém národných účtov, ktorý bude šitý na mieru členským krajinám Európskej únie.²⁸

1.2.5 Rozdiely klasifikácií odvetvia v SNA 2008 a ESA 2010

V tejto podkapitole sa pozrieme na rozdiely v klasifikácií odvetví v rámci SNA 2008 a ESA 2010. Ešte skôr, než začneme, si však musíme vysvetliť rozdiel medzi pojmom *sektor* a *odvetvie*, nakoľko sa v ekonomickom dialógu tieto pojmy často zamieňajú a stávajú sa zdrojom zmätku.

Sektor predstavuje širšiu časť ekonomiky, väčšiu a všeobecnejšiu skupinu podnikov. Ako sme si vypísali vyššie, ide najčastejšie o finančné a nefinančné korporácie, vládu, či domácnosti. Použitím výrazu sektor vieme teda rozdeliť ekonomiku na niekoľko častí a zároveň zahrnúť všetky jej aktivity a procesy. Pojem odvetvie je však špecifickejší a rozdeľuje podniky do konkrétnejších podnikateľských aktivít a cieľov. Odvetvie teda predstavuje skupinu podnikov podnikajúcich v rovnakom alebo podobnom type trhov. Napríklad finančný sektor vieme rozdeliť na odvetvie bánk, správcovských spoločností, či poisťovní. Z iných sektorov vieme vybrať odvetvia zamerané napr. na výrobu aut, reštaurácie, supermarkety, a iné.²⁹

Vo všeobecnosti sme si teda vysvetlili rozdiel medzi pojmom *sektor* a *odvetvie*, avšak teraz si bližšie priblížime konkrétne rozdiely v tom, čo považujú za odvetvie nami sledované systémy národných účtov SNA 2008 a ESA 2010.

SNA 2008 klasifikuje odvetvie rovnakým spôsobom ako tzv. *The International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC)*, resp. *Medzinárodná štandardná priemyselná klasifikácia všetkých ekonomických činností*, ktorý využíva štatistická divízia OSN. SNA 2008 aj ISIC charakterizujú odvetvie ako skupiny podnikov zapájajúcich sa do rovnakej, alebo podobnej ekonomickej činnosti. Najdetailnejší opis odvetvia SNA 2008 uvádza ako

²⁸ European Commission. *European System of Accounts, ESA 2010*. Luxembursko : Publications Office of the European Union, 2013. 652 s. ISBN 978-92-79-31242-7

²⁹ LANGAGER, Chad. BOYLE, Michael J.. *Industry vs. Sector: What's the difference?* [online]. 18. október 2021. [citované 23.10.2021]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/05/industrysector.asp>

všetky podniky spadajúce do rovnakej triedy ISIC. SNA 2008 delí odvetvia na *podniky tvoriace trh*, *podniky netvoriace trh*, a *podniky produkujúce pre súkromnú spotrebu*.³⁰

Podľa ESA 2010 využíva ku charakteristike odvetvia tzv. *kind-of-activity unit* (KAU), slovensky *činnosťná jednotka*. Tieto KAU, resp. činnosťné jednotky zoskupujú všetky výrobné zariadenia, priestory a iné súčasti inštitucionálnej jednotky, ktoré prispievajú k vykonávaniu konkrétnej ekonomickej činnosti na úrovni jednej z tried Európskej klasifikácie ekonomických činností (NACE). Odvetvie je teda podľa ESA 2010 skupina lokálnych činnosťných jednotiek zapojených do rovnakej, alebo podobnej ekonomickej činnosti. Najdetailnejší opis odvetvia ESA 2010 uvádza ako všetky lokálne KAU spadajúce do rovnakej triedy NACE a teda vykonávajúce tú istú ekonomickú činnosť. ESA 2010 delí odvetvia na:

- a) podniky produkujúce tovary a služby pre trh (podniky tvoriace trh) a pre súkromnú spotrebu,
- b) podniky produkujúce mimo-trhové tovary a služby pre vládne inštitúcie (podniky netvoriace trh),
- c) podniky produkujúce mimo-trhové tovary a služby pre neziskové inštitúcie a neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam.³¹

Môžeme vidieť, že rovnako, ako tomu bolo pri klasifikácii sektorov, tak aj pri klasifikácii odvetví sú si SNA 2008 a ESA 2010 veľmi blízke s iba veľmi malými zmenami. Zmeny sa týkajú najmä názvov a len mierne definícií, čo je spôsobené tým, že SNA 2008 využíva systém ISIC a ESA 2010 využíva NACE. Z toho teda vyplývajú aj mierne rozdielne delenia odvetví.

1.2.6 Klasifikácia odvetví podľa ESA 2010

Vzhľadom na to, že je pre nás ESA 2010 omnoho bližšia, si v krátkosti priblížime, ako rozdeľuje odvetvia ekonomiky. Odvetvia rozdeľuje podľa sekcií, ktoré označuje písmenami abecedy od A po U, a zároveň do divízií, označených rôznymi číslami v rozmedzí od 1 do 99. Obe tieto rozdelenia však klasifikujú rovnakých 21 odvetví.

Tieto odvetvia sú nasledovné:³²

³⁰ United Nations, et al. *System of National Accounts 2008*. New York, USA, 2009. 722 s. ISBN 978-92-1-161522-7

³¹ European Commission. *European System of Accounts, ESA 2010*. Luxembursko : Publications Office of the European Union, 2013. 652 s. ISBN 978-92-79-31242-7

³² European Commission. *European System of Accounts, ESA 2010*. Luxembursko : Publications Office of the European Union, 2013. 652 s. ISBN 978-92-79-31242-7

Tabuľka č.1: Klasifikácia odvetví podľa ESA 2010.

Sekcia	Divízia	Odvetvie
A	1 - 3	poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov
B	5 - 9	ťažba v lomoch
C	10 - 33	výroba
D	35	elektrická energia, plyn, para, a klimatizácia
E	36 - 39	dodávky vody, kanalizácie, spracovanie odpadu a podobné činnosti
F	41 - 43	stavebníctvo
G	45 - 47	veľkoobchodný a maloobchodný predaj, oprava automobilov a motocyklov
H	49 - 53	doprava a úložiská
I	55 - 56	ubytovanie a služby spojené s jedlom
J	58 - 63	informácie a komunikácie
K	64 - 66	finančné a poisťné činnosti
L	68	nehnutelnosti
M	69 - 75	profesionálne, vedecké a technické činnosti
N	77 - 82	administratívne a podporné služby
O	84	verejná správa a obrana, povinná sociálna ochrana
P	85	školsťvo
Q	86 - 88	ľudské zdravie a sociálna práca
R	90 - 93	Umenie, zábava a rekreácia
S	94 - 96	iné služby
T	97 - 98	činnosti domácností ako zamestnávateľov, nediferencované tovary a služby tvorené domácnosťami pre vlastnú spotrebu
U	99	činnosti extrateritoriálnych organizácií a inštitúcií

Vlastné spracovanie na základe údajov z ESA 2010.

Ako je možné vidieť, odvetví podľa ESA 2010 je naozaj mnoho, ale práve to prispieva k jasnejšiemu prehľadu o dianí v ekonomikách využívajúcich konkrétne európsky systém účtov.

1.3 Štúdie zaoberajúce sa danou problematikou

V tejto podkapitole sa pozrieme na štúdie, ktoré analyzovali dopady pandémie, opatrenia zavedené počas pandémie, ich dopady na sektory a odvetvia, či následné asymetrické ozdravovanie daných sektorov a odvetví.

Prvú štúdiu, ktorú si rozoberieme, je štúdia od profesora Guido Alfani z talianskej Bocconi University v Miláne. V tejto štúdii sa profesor Alfani zameril na schopnosť pandémie spôsobovať asymetrické šoky v ekonomike. Podľa neho spôsobuje COVID-19 také asymetrické

šoky, že vyvolávajú v ľuďoch obavy zo vzniku rozdielov v zotavovaní nielen vo svete, ale aj v rámci Európy, či dokonca v rámci jednej krajiny. Veľkosť týchto asymetrických šokov sa však nedá predpovedať, v najhoršom prípade môžu mať tieto šoky obrovské a permanentné následky.

Štúdia pri pohľade do minulosti, konkrétne na tzv. *Black Death*, čiernu smrť, resp. mor uvádza, že jej dopad na ekonomiku bol najsilnejší zo všetkých pandémieí. V Európe nastala úplná zmena rovnováhy v obyvateľstve a dostupných surovinách, pozitívom bola reorganizácia agrárnej spoločnosti, teda poľnohospodárstva. Ako prekvapením je, že mor spôsobil zvýšenie dobových platov a miezd.

Asymetriu po utíchnutí pandémie moru podľa tejto štúdie môžeme sledovať aj na nových rozdieloch medzi západnou Európou a východnou Áziou. V západnej Európe spôsobil mor a nasledujúce pandémie vytvorenie takej rovnováhy, v ktorej ľudia síce trpeli vysokou úmrtnosťou, ale mali aj vysoké príjmy, čo znamenalo rýchlejší ekonomický rozvoj. Na druhej strane, vo východnej Ázii rozvinutejšie krajiny nevytržili mnoho z pozitívnych následkov moru a ďalších pandémieí, medzi ktoré patria zvýšenie životnej úrovne a HDP per capita, pretože sa im buď úplne vyhli, ako Japonsko, alebo boli zasiahnuté mierne, ako Čína. Následkom bolo, že krajiny východnej Ázie ostali s nízkou úmrtnosťou, ale aj s nízkymi príjmami. Z toho vyplýva paradox, že krajiny východnej Ázie boli ekonomicky znevýhodnené v dlhodobom období z dôvodu, že mali vyššie hygienické návyky než obyvatelia európskych krajín, a to najmä v mestách. Vďaka tomu rôzne choroby neboli až tak nákazlivé alebo smrteľné v Ázii.

Asymetriu môžeme sledovať aj v rámci Európy samotnej, kde krajiny s nižším počtom obyvateľov, ako Španielsko, či Írsko, nezaznamenali tak výrazný ekonomický rast ako krajiny s vyšším počtom obyvateľov, kde bol mor a ďalšie pandémie nebezpečnejšie. Podľa štúdie severské krajiny, a najmä Anglicko, profitovali z moru, hlavne kvôli po-morovej demografii ich krajín. Zlepšenie stability, ekonomický rast, či zlepšenie trhu práce z dôvodu, že síce bol nedostatok pracovníkov, ale po pandémie sa odhodlali pracovať aj ženy, patrili medzi dlhodobé a permanentné pozitívne následky.³³

V druhej štúdií, na ktorú sa pozrieme, sa Marcin Szczepanski, analytik externej politiky z Európskeho parlamentu, venoval dopadu pandémie COVID-19 na ekonomiku, zásahom Európskej únie a následnému ozdravovaniu. Podľa jeho štúdie koronavírusová kríza spôsobila

³³ ALFANI, Guido. *Pandemics and Asymmetric Shocks: Evidence from the History of Plague in Europe and the Mediterranean*. In *Journal for the History of Environment and Society*. Belgicko : Brepols Publishers, 2020, č. 5, s. 197-209. ISSN 2506-6730.

asymetrický šok v dopyte a ponuke v rámci Európskej únie, čo zapríčinilo doteraz neslýchané ekonomické škody. Hlboká recesia v roku 2020 mala byť nasledovaná veľmi jemným ozdravovaním v roku 2021. Vo svojej analýze tvrdí, že jednotlivé európske ekonomiky sú tak vysoko poprepájané, že až dve tretiny všetkého medzinárodného obchodu v Európskej únii prebieha na spoločnom trhu pomocou takmer neoddeliteľne spojených zásobovacích reťazcov a finančných a obchodných vzťahov.

Dopad pandémie spôsobil najhlbšiu ekonomickú krízu od Veľkej hospodárskej krízy v 1929, a podstatne väčšiu než bola globálna finančná kríza v 2008. V prvom štvrtroku 2009 sa HDP Európskej únie znížilo o 2,5%, v prvom štvrtroku 2020 o 3,5% oproti jednotlivým predošlým obdobiam. V najhoršom bode krízy v 2008 klesla priemyselná výroba o 10,7%, medzi februárom a aprílom 2020 klesla o 27,7%. Ďalej si musíme pripomenúť, že Európska únia je založená na voľnom pohybe osôb, tovarov, služieb a kapitálu. Podľa štúdie voľný pohyb prvých troch zmieňovaných bol takmer úplne zastavený. Dôvodom bolo znovuzavedenie hraničných kontrol členskými štátmi, vydanie zákazov výjazdu a vjazdu do krajiny a rôznych iných obmedzení vzhľadom na bezprostrednú ohrozenosť zdravia obyvateľov jednotlivých krajín. Takmer 2 milióny obyvateľov EÚ pracujúcich v okolitých členských štátoch zrazu ostalo odrezaných od svojej práce. Odvetvie výroby bolo silne zasiahnuté, nakoľko sa museli zatvoriť, prípadne obmedziť mnohé továrne a výrobné.

Európska únia za cieľom čo najefektívnejšieho obnovovania škôd spôsobených pandemiou COVID-19 a ozdravovania ekonomiky prichystala detailný, dlhodobý plán, ktorý mal zároveň chrániť, prehľbovať a modernizovať jednotný európsky trh. Vyšli rôzne nariadenia týkajúce sa štátnych hraníc, ktoré mali na jednej strane chrániť zdravie obyvateľov, ale umožniť cezhraničným pracovníkom, tovarom a službám prúdiť. Európska komisia a Európsky výbor pre normalizáciu spoločne pripravili a predstavili štandardy pre zdravotnícke pomôcky a vybavenie, aby sa napomohlo ich produkcii a zlepšila sa ich prístupnosť po celom území EÚ. Členským štátom bolo umožnené odkloniť sa od bežných rozpočtových požiadaviek, aby sa zmiernili sociálno-ekonomické dopady pandémie. Európska komisia spustila program CRII, *Coronavirus Response Investment Initiative*, v ktorom poskytla 37 miliárd EUR na podporu nezamestnaných, malých podnikov, a zdravotníctva. Okrem rôznych ďalších finančných či štátnych podpôr Európska únia spustila obnovovací plán pre Európu, založený na projekte *Next Generation EU* (NGEU), slovensky *Ďalšia generácia EÚ*, ktorý má za cieľ doplniť rozpočet

EÚ prostredníctvom finančných trhov o 750 miliárd EUR a prepracovať viacročný finančný rámec 2021 – 2027. Next Generation EU stavia na troch pilieroch: podporiť členské štáty v ozdravení, naštartovať ekonomiky a motivovať súkromné investície, a poučiť sa z krízy. NGEU bude zahŕňať 440 miliárd EUR v grantoch, 60 miliárd v garanciách a 250 miliárd vo forme dlhodobých úverov.

Štúdia na záver poznamenáva, že pandémia pripomenula dôležitosť digitalizácie. Z toho dôvodu sa Európska únia bude zameriavať v rámci viacročného finančného rámca 2021 – 2027 práve na digitalizáciu a širšiu a lepšiu prepojenosť (ako napr. 5G siete). Bude investovať do umelej inteligencie, kybernetickej bezpečnosti, ochrany komunikácií a dát, block-chainu, superpočítačov, či cloudovej infraštruktúry. Cieľom bude taktiež silne zveľadiť verejnú správu, mobilitu, zdravotníctvo, či zaviesť *European Green Deal*.³⁴

S treťou štúdiou sa presunieme do Európskej centrálnej banky a jej predstavenstva, ktorého členom je Fabio Panetta. V septembri 2020 pán Panetta predniesol reč o štúdiu asymetrických rizík, reakciách a správaní menovej politiky počas pandémie. Európska centrálna banka počas pandémie COVID-19 stanovila tri ciele, ktorých sa chcela držať. Prvým cieľom bolo bojovať proti znižujúcim vplyvom pandémie na predpokladaný vývoj inflácie. Druhý cieľ bol poskytnúť členským štátom Európskej únie dostatok likvidity, najmä v časoch najväčšieho lockdownu. Tretím a posledným cieľom bolo spraviť všetko potrebné pre to, aby sa predišlo cyklickému poškodzovaniu reálnej ekonomiky negatívnymi vplyvmi finančných trhov a opačne.

Výsledkom týchto cieľov a opatrení bolo, že sa ekonomické riziká zjemnili a systémový stres v eurozóne ustúpil. ECB odvrátila krízu likvidity a úverov, ktorá by mala katastrofálne dopady. ECB vykonávala merania vplyvu opatrení pomocou krivky štátnych dlhopisov vážených HDP, čo podľa štúdie ukázalo, že od tvrdého sprísnenia opatrení v marci 2020 sa už uvoľnené opatrenia prejavili na ozdravujúcej sa ekonomike. Znížil sa taktiež rozptyl výnosov štátnych dlhopisov, čím sa zabezpečila lepšia transmisia menovej politiky. Úrokové sadzby na trhu sa napojili naspäť na úrokové sadzby ECB a výnosy štátnych dlhopisov prešli na bezrizikové sadzby. Reálne sadzby eurozóny sa podľa štúdie vrátili blízko k úrovniam dosahovaným pred začiatkom pandémie.

³⁴ SZCZEPANSKI, Marcin. *Single market and the pandemic: Impacts, EU action and recovery* [online]. 18. jún 2020. [citované 24.10.2021]. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651974/EPRS_BRI\(2020\)651974_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651974/EPRS_BRI(2020)651974_EN.pdf)

ECB sa postupne môže začať venovať skôr navráteniu inflácie k pôvodnému inflačnému cieľu, než na predchádzanie finančných a výrobných pádov. Podľa odhadov ECB sa zdvihne inflácia o 0,8 percentuálnych bodov do roku 2022 a rast HDP o približne 1,3 percentuálnych bodov. Vzhľadom na súčasnú situáciu sú to skvelé výhľady, ale nie uspokojivé. Súčasnú obavu sú aj tie, že inflácia ostane utlmená na 1,3%, čo je hlboko pod cieľom ECB. Inflácia nezahŕňajúca volatilné komponenty ako potraviny a energia by mala vzrásť iba na 1,1%. Štúdia uvádza, že obnova ekonomickej činnosti ostane čiastočná a asymetrická, pričom HDP by sa malo dostať na pred-pandemickú úroveň až koncom roka 2022.

Ďalším neistým faktorom je napríklad sektor služieb. PMI index pre služby podľa štúdie nie je stabilný, čo predstavuje citlivosť tohto sektora na nákazlivosť COVID-19 a situácia v sektore služieb sa môže so zhoršujúcou situáciou v zdravotníctve ešte viac skomplikovať. Trh práce zmazal viac než polovicu rastu zamestnanosti od roku 2013, nakoľko o prácu prišlo viac než 5 miliónov ľudí. Neistota pri zamestnanosti a mzdách bude pokračovať aj naďalej. Banky taktiež „utiahli opasky“ a zvýšené úverové riziko negatívne ovplyvňuje ponuku úverov, čo znižuje investície, čo obnove ekonomiky nepomôže. Kým sa COVID-19 nedostane pod kontrolu, aj naďalej bude rásť počet prípadov a budú sa zavádzať opatrenia, podľa štúdie je ťažké predstaviť si silný obrat spotrebiteľského sentimentu a spotreby. Kým bude dopyt neistý, nezlepší sa sebavedomie podnikov a neobnovia sa investície. Štúdiu Fabio Panetta zakončuje myšlienkou, že sa nenachádzame v tradičnej recesii a bez správnych politík sa ekonomika tak ľahko nezotaví.³⁵

³⁵ PANETTA, Fabio. *Asymmetric risks, asymmetric reaction: monetary policy in the pandemic* [online]. 22. september 2020. [citované 24.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200922~d158475fe0.en.html>

2 Ciel práce, metodika práce a metódy skúmania

Zámerom práce je vyhodnotiť, do akej miery opatrenia na riešenie COVID-19 ovplyvnili jednotlivé sektory národných ekonomík eurozóny. Analyzované budú tak opatrenia v menovej oblasti ako aj v ďalších kľúčových oblastiach hospodárskej politiky. Vzhľadom na to, že krajiny zavádzali rôzne opatrenia počas jednotlivých vln pandémie, tak boli aj jednotlivé ekonomiky a ich sektory, či odvetvia, ovplyvňované do rôznej miery, rovnako ako aj ich následné zotavovanie. Náš zámer je zistiť dopady zavedených opatrení a rozanalyzovať ozdravovanie podľa platnej klasifikácie ESA 2010 v sektoroch finančných korporácií, nefinančných korporácií, v sektore domácností, národných vlád, či v sektore zahraničia, rovnako tak v odvetviach poľnohospodárstva, priemyslu, a služieb.

2.1 Zdroj dát a ich spracovanie

Potrebné dáta na danú analýzu v našej práci budeme čerpať z viacerých, nielen európskych zdrojov, ako napríklad z Medzinárodného menového fondu, z databázy Skupiny Svetovej banky, z jednotlivých národných centrálnych bánk v eurozóne, z Európskej komisie, z tzv. *Statistical Data Warehouse*, alebo „štatistického skladu“ Európskej centrálnej banky, zo Štatistického úradu Európskych spoločenstiev (Eurostat), či z makroekonomickej databázy AMECO.

Na spracovanie dát využijeme tabuľkový software Microsoft Excel, pomocou ktorého nám bude umožnené vytvárať nielen potrebné tabuľky, ale aj grafy, ktoré dodatočne doppravujeme pomocou textového editoru Microsoft Word. Z logických postupov využijeme metódy akými sú deskripcia, komparácia, analýza, dedukcia a syntéza.

2.2 Využitie ukazovatele

Ako prvé sa zameriame na spomínané opatrenia, ktoré vykonali nadnárodné inštitúcie, jednotlivé centrálné banky, národné vlády, ale taktiež si spomenieme Plán obnovy Európskej únie. Za pomoci týchto informácií si budeme vedieť predstaviť vážnosť situácie lepšie a taktiež pochopiť bod zlomu v jednotlivých ukazovateľoch, teda kedy sa situácia začala zhoršovať.

Následne si vo výsledkoch našej práce priblížime sektorové členenie ešte viac, a to v rámci sektoru finančných korporácií ich počtom v krajinách eurozóny, v rámci nefinančných korporácií zamestnanosťou v podnikoch, pri vládnom sektore taktiež zamestnanosťou

a vládnymi výdavkami, no a na záver tejto časti porovnáme podiel odvetví, ako sme už spomínali vyššie, poľnohospodárstva, priemyslu, a služieb, na HDP.

Ďalej budeme analyzovať už samotné ukazovatele. Pri finančných korporáciách využijeme **návratnosť aktív, rentabilitu vlastného kapitálu, a zisk pred zdanením**, pri nefinančných korporáciách **percentuálnu zmenu v obratoch odvetví v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka**, a to pri výrobe/t'ážbe, maloobchodoch, a službách, či **percentuálnu zmenu bankrotu nefinančných korporácií v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka**. V rámci domácností si rozoberieme ukážeme všetky ukazovatele dvojmo – ako také, ale aj per capita. Budú to **sociálne benefity pre domácnosti a NPISH³⁶, hrubý disponibilný príjem domácností a NPISH, a hrubé úspory domácností a NPISH**. V sektore vlády pôjde o **daňové a nedaňové vládne príjmy ako % HDP, hrubý verejný dlh ako % HDP, či schodok/prebytok štátneho rozpočtu ako % HDP**, a v rámci zahraničia budeme analyzovať ukazovateľ **čistej prevahy zdrojov (+) / čistej potreby úverov (-)**.

Na záver tretej kapitoly bude potrebné analyzovať aj zadlženosť krajín eurozóny, a to pomocou **čistej prevahy zdrojov (+) / čistej potreby úverov (-)** pre samotné korporácie, pre domácnosti, a taktiež pre vládu.

³⁶ NPISH: Non-profit institutions serving households; neziskové organizácie slúžiace domácnostiam

3 Výsledky práce

V nasledujúcich podkapitolách práce sa zameriame na opatrenia proti pandémie COVID-19, resp. ako reagovali krajiny, nadnárodné či finančné inštitúcie na zhoršujúcu sa situáciu a jej ďalší vývoj. Ďalej nadvižeme na podkapitolu opisujúcu ESA a nahliadneme na rozloženie sektorov v rámci členských krajín Európskej únie, či si na rôznych ekonomických ukazovateľoch porovnáme hospodárstvo pred a po dopade koronavírusu.

3.1 Opatrenia proti COVID-19

Pandémia COVID-19 ohrozila, a ešte stále ohrozuje, zdravie všetkých ľudí na svete a pre krajiny to predstavuje mohutnú výzvu. Väčšina štátov sa rozhodla bojovať s pandemiou prostredníctvom absolútneho uzavretia sa, inak pomenovaného *lockdown*. Počas najhoršej situácie v rámci jednotlivých pandemických vln sa pozatvárali hranice medzi štátmi, školy, podniky, či sa dokonca obmedzil pohyb osôb aj v rámci krajiny. Posledné dva varianty vírusu, Delta a Omikron, predstavujú pokračujúcu prekážku svetu pred návratom do normálneho fungovania. Pre hlbšiu analýzu situácie okolo opatrení sa teraz pozrieme, ako rôzne inštitúcie s pandemiou bojovali a dodnes bojujú.

3.1.1 Opatrenia nadnárodných inštitúcií

Európska centrálna banka (ECB) zaviedla 6 pilierov, resp. opatrení, ako pomôcť ekonomike eurozóny. Medzi tieto patrí:

- pomáhanie ekonomikám absorbovať šoky vyvolané súčasnou krízou
- udržiavanie poskytovania úverov na dostupnej úrovni
- podporovanie podnikov a domácností sprístupňovaním pôžičiek/úverov
- predchádzanie nedostupnosti úverov spôsobenej krátkodobými vplyvmi
- navyšovanie úverových kapacít bánk
- udržiavanie finančnej stability systému pomocou medzinárodnej spolupráce.

Pre prvý pilier bol vytvorený tzv. program pre núdzové nákupy počas pandémie (PEPP), pozostávajúci z približne 1850 miliárd EUR. Tento program je podľa ECB úzko prepojený s programom na nákup aktív, ktorý funguje už od roku 2014.

Druhý pilier predstavuje znižovanie kľúčových úrokových sadzieb na historicky najnižšie hodnoty.

Tretí pilier zahŕňa zvýšenie množstva peňazí, ktoré si banky môžu od ECB požičať, a zároveň zníženie podmienok, v rámci ktorých ECB vyžaduje od bánk záruky za poskytnutú finančnú pôžičku. Dočasne sa ECB rozhodla aj rozšíriť zoznam vhodných aktív slúžiacich ako spomínaný kolaterál.

Štvrtý pilier nadväzuje na predošlé v zmysle, že ak sa solventná banka ocitne vo finančných komplikáciách, ECB je ochotná poskytnúť jej krátkodobé prostriedky okamžite a za výhodné sadzby.

V piatom pilieri ECB uberá od požiadaviek na banky, tentokrát však pri kapitálových požiadavkách na tvorbu tzv. vankúša. Dočasne bola bankám pridelená väčšia flexibilita pri procedúrach a konečných termínoch.

Šiesty pilier reprezentuje centrálné banky po celom svete a ich vzájomnú spoluprácu. Každá centrálna banka drží v rezerve cudzie meny, keďže banky daného štátu obchodujú a spolupracujú aj s bankami využívajúcimi cudzie meny. Počas pandémie sa bankám môže stať, že ich rezervy cudzích mien nebudú postačovať na pokrytie zvýšeného dopytu po týchto menách a to môže destabilizovať trh. Centrálné banky v takomto prípade vedia využiť tzv. *linky menových swapov* (currency swap lines), pomocou ktorých môžu medzi sebou vymieňať národné meny podľa súčasných potrieb trhu. ECB zaviedla nové currency swap lines a vylepšila už existujúce, aby centrálné banky dokázali ľahšie čeliť pandémie.³⁷

Skupina Svetovej banky (WBG) sa v boji proti pandémie zamerala na tri hlavné oblasti, menovite odľahčenie situácie, reštrukturalizáciu, a odolné ozdravenie. V rámci týchto oblastí považuje za dôležité štyri aktivity, ktorými sú:

- záchrana životov
- ochrana chudobných a zraniteľných ľudí
- zabezpečenie udržateľného rastu podnikov a tvorby nových pracovných miest
- posilňovanie pravidiel, inštitúcií, a investícií.

Záchrana životov z pohľadu WBG predstavuje pomoc krajinám v oblasti zastavenia prenosu šírenia vírusu, podporovanie zdravotníckych služieb, sprístupňovanie zdravotnej

³⁷ European Central Bank. *Our response to the coronavirus pandemic* [online]. 19. február 2021. [citované 26.1.2022]. Dostupné na: <https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>

pomoci zraniteľným domácnostiam, či pomoc s prípravou na budúce možné pandémie. Nízko a stredne príjmové krajiny potrebovali veľkú pomoc s vakcínami, kvôli čomu WBG spustila vakcinačné programy pre 67 krajín v celkovej hodnote 7,5 miliardy dolárov, ako súčasť veľkého, 157 miliardového balíka určeného na boj s pandemiou.

Pod ochranou chudobných a zraniteľných ľudí môžeme rozumieť zásobovanie práve týchto skupín obyvateľstva potravinovými darmi, dodatočnými príjmami, či zabezpečovanie pracovných miest. Táto pomoc sa netýka však len ľudí, ale aj netradičných, či mikro podnikov. WBG pomáha komunitám a lokálnym vládam zvládať dôsledky krízy, rozširovať a vylepšovať potrebné služby, a zabezpečovať lepšiu východiskovú pozíciu proti budúcim pandemiám.

Zabezpečovanie udržateľného rastu podnikov a tvorby nových pracovných miest spočíva v poskytovaní rád a pomoci podnikom a finančným inštitúciám, bez ktorých by bolo náročnejšie udržať súčasných zamestnancov a zabezpečiť, že najmä malé a stredné podniky zvládnu prežiť obdobie krízy a opäť začať rásť. Ako príklad môžeme uviesť, že WBG pomohla Stredoafrickej republike spustiť tzv. *cash-for-work* program, vďaka ktorému vznikli pracovné miesta a príležitosti pre viac než 18000 ľudí a 300 lokálnych firiem, ktorí spoločne vyrobili 10 miliónov rúšok, resp. ochrán tváre.

Posledné, štvrté odvetvie, je posilňovanie pravidiel, inštitúcií, a investícií. Z tohto pohľadu sa WBG snaží zabezpečiť skoré a odolné ozdravenie krajín. V spolupráci s Medzinárodným menovým fondom sa WBG zameriava na pomoc so spravovaním verejného dlhu jednotlivým krajinám, na vytváranie kľúčových reforiem v správe financií, či na identifikovanie zelených a nízko-uhlíkových príležitostí v čase ekonomickej obnovy.³⁸

Medzinárodný menový fond (IMF) sa počas roku 2021 zameral na tri hlavné oblasti: ekonomický dohľad, úvery, a rozširovanie kapacít.

V rámci ekonomického dohľadu IMF pozorne monitoroval medzinárodný menový systém, a taktiež ekonomické a finančné opatrenia všetkých 190 členov IMF. Na základe tohto sledovania, či globálneho, alebo lokálneho, IMF približuje jednotlivé riziká pre stabilitu členských štátov a poskytuje odporúčania, ako sa týmto rizikám vyhnúť.

³⁸ The World Bank. *How the World Bank Group is helping countries address COVID-19 (coronavirus)* [online]. 10. január 2022. [citované 27.1.2022]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2020/02/11/how-the-world-bank-group-is-helping-countries-with-covid-19-coronavirus>

Úverovaním IMF poskytlo viac než 98 miliárd dolárov 54 krajinám, pričom ďalších 10 miliárd smerovalo do 31 nízko-príjmových krajín. Celkovo, od začiatku pandémie, poskytol IMF viac než 110 miliárd dolárov krajinám. Ako príklad, z tejto sumy takmer 17 miliárd dolárov bolo poskytnutých 39 krajinám v podobe núdzových úverov. IMF zabezpečuje financovanie členským štátom, ktoré pociťujú reálne, alebo potenciálne problémy so svojou platobnou bilanciou, aby im pomohol znovuvybudovať rezervy a obnoviť silný ekonomický rast odstránením skrytých problémov.

Zmyslom rozširovania kapacít bolo využitie 251 miliónov dolárov na spoluprácu s krajinami, v rámci ktorej išlo o snahu posilniť ekonomické inštitúcie v krajine, poskytovanie pomoci, či vzájomným učením sa jednej krajiny od druhej. IMF sprostredkováva svoje znalosti vládnym inštitúciám, ako sú napríklad centrálné banky, ministerstvá financií, štatistické úrady, či úrady pre finančný dohľad, a podobne. Rozširovanie kapacít prebieha aj naživo výučbou zamestnancov v triedach, ale aj online prostredníctvom digitálnych kurzov.³⁹

Na jednej strane môžeme vidieť, že zatiaľ čo sa ECB zameriavala skôr na finančnú stránku krízy v podobe úverovania a pomoci bankám, WBG si dala za cieľ smerovať pomoc občajným ľuďom a ich bežnému životu, či podnikom, v ktorých pracujú, a IMF poskytovalo pomoc krajinám a ich inštitúciám. Na druhej strane treba však predpokladať, že spolupráca a pomoc týchto a iných inštitúcií je úzko prepojená, a pravdepodobne nikto nepracuje samostatne.

3.1.2 *Opatrenia centrálnych bánk*

Okrem vyššie spomínaných, a iných, nadnárodných inštitúcií robili rôzne opatrenia aj centrálné banky krajín.

Federálny rezervný systém USA (FED) reagoval na pandémiu mnohými opatreniami. Medzi tieto patrilo zníženie úrokových sadzieb o 100 bázických bodov, na rozmedzie 0% - 0,25%, zníženie diskontnej sadzby o 150 bázických bodov na úroveň 0,25%, či zníženie výšky úrokov z rezervy a nevyužitých rezerv na 0,1%. FED taktiež spustil ďalšie kolo kvantitatívneho uvoľňovania, v rámci ktorého prebiehali nákupy aktív vo výške minimálne 700 miliárd dolárov, skladajúcich sa z 500 miliárd dolárov na cenné papiere US Treasury a 200 miliárd dolárov na hypotekárne cenné papiere.

³⁹ International Monetary Fund. *Build Forward Better* [online]. 2021. [citované 27.1.2022]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2021/eng/>

Bank of England (BoE) znížila úrokové sadzby, podobne ako FED, hneď dvakrát po vypuknutí pandémie, a to 12. marca o 50 bázických bodov na úroveň 0,25%, a o týždeň neskôr o ďalších 15 bázických bodov na úroveň 0,10%. Vo februári 2022 už však úrokové sadzby BoE stúpili na 0,5%⁴⁰. BoE taktiež v marci 2020 zvýšila nákupy cenných papierov z hodnoty 445 miliárd britských libier ročne na 645 miliárd, zároveň ohlásili nákupy vládnych a korporáčnych dlhopisov. Proti-cyklický kapitálový vankúš pre banky bol znížený z 1% celkových vážených aktív (RWA) na 0% na obdobie jedného roka s cieľom podporiť rast ekonomiky. Tzv. **stress** testy pre 8 veľkých britských bánk boli pre rok 2020 zrušené s cieľom umožniť týmto inštitúciám zamerať sa na potreby svojich klientov. Pokladnica jej veličenstva a BoE spustili spoločne *COVID Corporate Financing Facility* (CCFF), voľným prekladom nástroj na financovanie korporácií počas COVIDu, ktorého cieľom, ako už názov napovedá, bolo financovanie podnikov nákupom komerčných cenných papierov so splatnosťou do jedného roka.

Bank of Japan (BoJ) sa na rozdiel od FEDu a BoE rozhodla svoje úrokové sadzby nezmeniť, nakoľko už pred vypuknutím pandémie boli na úrovni -0,1%, ktorý platí aj v roku 2022. Kvantitatívne uvoľňovanie v Japonsku ostalo na pred-pandemickej úrovni 80000 miliárd japonských jenov (približne 740 miliárd dolárov pri výmennom kurze JPY 108). Navýšenie však pocítil program nákupu cenných papierov Exchange-traded funds (ETF) a cenných papierov japonských realitných investičných fondov (J-REITS), ktorý sa zdvojnásobil na úroveň 12180 miliárd jenov (113 miliárd dolárov). Navýšenia sa taktiež dočkal program nákupu korporáčnych cenných papierov na úroveň 4200 miliárd jenov (39 miliárd dolárov).⁴¹

Vo januári 2022 BoJ oznámila, že nákupy v rámci J-REITS ostanú na podobnej úrovni, avšak nákupy cenných papierov sa budú pohybovať na úrovni 20000 miliárd japonských jenov⁴².

3.1.3 Opatrenia vládnych inštitúcií

⁴⁰ Bank of England. *Bank Rate increased to 0,5% - February 2022* [online]. február 2022. [citované 4.3.2022]. Dostupné na: <https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy-summary-and-minutes/2022/february-2022>

⁴¹ BNP Paribas. *COVID-19: Key measures taken by governments and central banks* [online]. 15. jún 2020. [citované 28.1.2022]. Dostupné na: <https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/COVID-19-measures-taken-governments-central-banks-6/17/2020,38920>

⁴² Bank of Japan. *Statements on Monetary Policy 2022* [online]. 18. január 2022. [citované 4.3.2022]. Dostupné na: https://www.boj.or.jp/en/mopo/mpmdeci/state_2022/index.htm/

V tejto podkapitole sa dostávame k tretiemu, a z nášho výberu najnižšiemu stupňu – vládny inštitúciám, v rámci ktorých sa pozrieme do niekoľkých vybraných krajín.

Spojené štáty americké odhlasovali tzv. *Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act* (CARES), ktorý predstavoval stimulačný balík vo výške 2,2 bilióna dolárov, čo sa rovná 10% amerického HDP, a 50% ročného rozpočtu FEDu. Po rozsiahlych rokovaniach sa tento balík zdvojnásobil na vyššie spomínanú sumu, nakoľko požiadavkou demokratickej strany bolo pomôcť aj nízko-príjmovým domácnostiam a ľuďom, ktorí prišli o prácu. Z tohto záchranného balíka mierilo, napríklad, približne 900 miliárd na pomoc firmám vo forme garantovaných pôžičiek, a 630 miliárd dolárov bolo prerozdelených medzi americké domácnosti.

Nemecká vláda predstavila krátko po vypuknutí pandémie ochranný štít pre zamestnancov a firmy, ktorý sa skladal zo 4 pilierov. Prvým pilierom bolo zvýšenie flexibility benefitov/kompenzácie za skrátený pracovný čas, čo Nemecko stálo približne 10 miliárd EUR. Druhý pilier znamenal pomoc s likviditou pre podniky prostredníctvom daní. Nemecko, ako aj mnoho ďalších krajín, umožnilo firmám odklad daňových platieb, vďaka čomu mohli firmy kolektívne odložiť platbu daní v hodnotách niekoľkých miliárd EUR. Tretí pilier podpory sa taktiež týkal likvidity, konkrétnejšie poskytnutia likvidity v neobmedzenej výške. Túto podporu zabezpečovala nemecká štátna investičná banka KfW z rozpočtu približne 460 miliárd EUR, ktorý mal možnosť byť navýšený o ďalších 93 miliárd EUR. Štvrtým a zároveň posledným pilierom bolo posilňovanie európskej súdržnosti, nápad Európskej komisie spustiť iniciatívu *Corona Response Investment Initiative* vo výške 25 miliárd EUR.

Francúzska vláda zaviedla povinnosť pre firmy platiť kompenzáciu vo výške 70% platu svojim zamestnancom, pričom zamestnanci zarábajúci minimálnu mzdu a menej mali garantovaných 100% svojej mzdy. Na podporu firiem zas Francúzsko umožnilo podnikom požiadať o plné preplatenie vyplatených miezd až do výšky 6927 EUR. Vláda taktiež zaviedla solidárny fond vo výške 1 miliardy EUR mesačne na podporu veľmi malých a malých podnikov a živnostníkov v najviac zasiahnutých odvetviach. Vo výške okolo 300 miliárd EUR boli zavedené štátne garancie pre bankové úvery firmám, ktoré mali pokryť všetky úvery poskytnuté medzi 16 marcom a 31. decembrom 2020. Zvoľnenia sa taktiež dočkali akékoľvek zmluvy a kontrakty podpísané so štátom a štátnymi inštitúciami kvôli tomu, že COVID-19 môžeme považovať za nadprirodzenú silu, a teda omeškania platieb a plnení kontraktov boli odobrené od pokút.

V Taliansku sa ihneď po začiatku pandémie tradičná talianska investičná banka Cassa Depositi e Prestiti rozhodla uvoľniť 7 miliárd EUR na pomoc podnikom, zatiaľ čo talianska vláda vyhlásila rozšírenie výdavkov o 25 miliárd EUR na boj s pandemiou. Zdravotníctvo získalo z národného pohotovostného rozpočtu 1,65 miliardy EUR, zaviedla sa podpora 600 EUR pre živnostníkov, predĺžila materská dovolenka, spustili rodičovské príplatky za deti, taktiež do výšky 600 EUR a pre rodičov pracujúcich v zdravotníctve do 1000 EUR. Neskôr sa talianska vláda rozhodla navýšiť rozpočet na boj s pandemiou o ďalších 55 miliárd EUR, predstavujúcich celkovo 80 miliárd EUR (4,6% HDP Talianska). Z toho išlo 25 miliárd na pomoc domácnostiam, ľuďom bez príjmov a na podporu rodičov. 15 miliárd bolo alokovaných na podporu firiem v podobe odpustenia daňových poplatkov a čiastočného preplatenia nájomného. 3,25 miliardy EUR bolo vyčlenených pre zdravotníctvo a 1,4 miliardy pre školstvo, ktoré zamestnalo 16000 nových učiteľov a 4000 nových výskumníkov.

Španielska vláda ohlásila záchranný balík vo výške 200 miliárd EUR (18% HDP), z ktorého 117 miliárd malo byť poskytnutých priamo štátom, a 83 miliárd súkromným sektorom, najmä bankami. 100 miliárd dolárov bolo vyčlenených na poskytnutie garancií pre korporácie, odklady daní, predĺženie splátkového obdobia na hypotéky, či na podporu zdravotníctva, ktoré obdržalo balík vo výške 3,8 miliardy. 2 miliardy EUR boli poskytnuté najviac zasiahnutým odvetviam, ako turizmus, doprava, a pohostinstvo.

Holandsko ako jedna z mála krajín rozhodla nezaviesť lockdown, ale tzv. inteligentný lockdown, vďaka ktorému mala väčšina ekonomiky fungovať ako aj pred pandemiou, nakoľko štát predpokladal, že väčšina obyvateľstva sa aj tak nakazí. Holandsko skrátilo pracovnú dobu pre zamestnancov a živnostníkom nezamestnávajúcich nikoho umožnila požiadať o podporu štátu. Ďalej Holandsko poskytlo podporu vo výške 4000 EUR pre podniky v najviac zasiahnutých odvetviach, či umožnila odklad daňových platieb, či zníženie základu dane ak firma očakáva prudký prepád v jej obrate spôsobený koronavírusom.⁴³

3.1.4 Plán obnovy Európskej únie

⁴³ BNP Paribas. *COVID-19: Key measures taken by governments and central banks* [online]. 15. jún 2020. [citované 28.1.2022]. Dostupné na: <https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/COVID-19-measures-taken-governments-central-banks-6/17/2020,38920>

Samostatnú podkapitolu venujeme tzv. Plánu obnovy pre Európu. Tento strategický projekt chce využiť dlhodobý rozpočet Európskej únie a dočasne vytvorený nástroj s názvom NextGenerationEU (NGEU) k tomu, aby Európa vošla do post-pandemických časov ekologickejšia, digitálnejšia a odolnejšia. Cieľom je transformovať národné hospodárstva, vytvoriť nové príležitosti a nové pracovné miesta. Táto podpora predstavuje najväčší stimulačný balík v histórii celého európskeho kontinentu. Celková suma sa má vyšplhať až na 2,018 bilióna EUR, pričom až 806,9 miliardy EUR sa zainvestuje práve do spomínanej obnovy a transformácie ekonomík.

Hlavnými prvkami Plánu obnovy sú:

- Výskum a inovácie prostredníctvom projektu Horizont Európa
- Spravodlivá klimatická a digitálna transformácia v spolupráci s Fondom na spravodlivú transformáciu a programom Digitálna Európa
- Pripravenosť, obnova a odolnosť prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, programu rescEU a nového zdravotníckeho programu EU4Health

Viac než 50% spomínaných 806,9 miliardy EUR pôjde práve na tieto prvky, okrem ktorých sa zafinancuje taktiež:

- Modernizácia tradičných politík, ako politika súdržnosti a spoločná poľnohospodárska politika, cieľom je maximalizácia ich prínosu do priorít Európskej únie
- Boj proti zmene klímy, na ktorý je určených až 30% finančných prostriedkov Európskej únie (najväčší podiel z európskeho rozpočtu)
- Biodiverzita a rodová rovnosť

Všetky tieto potrebné financie sú do nástroja NGEU rozdeľované z viacročného finančného rámca dohodnutého pre roky 2021 až 2027.⁴⁴

3.2 Sektorové členenie v eurozóne

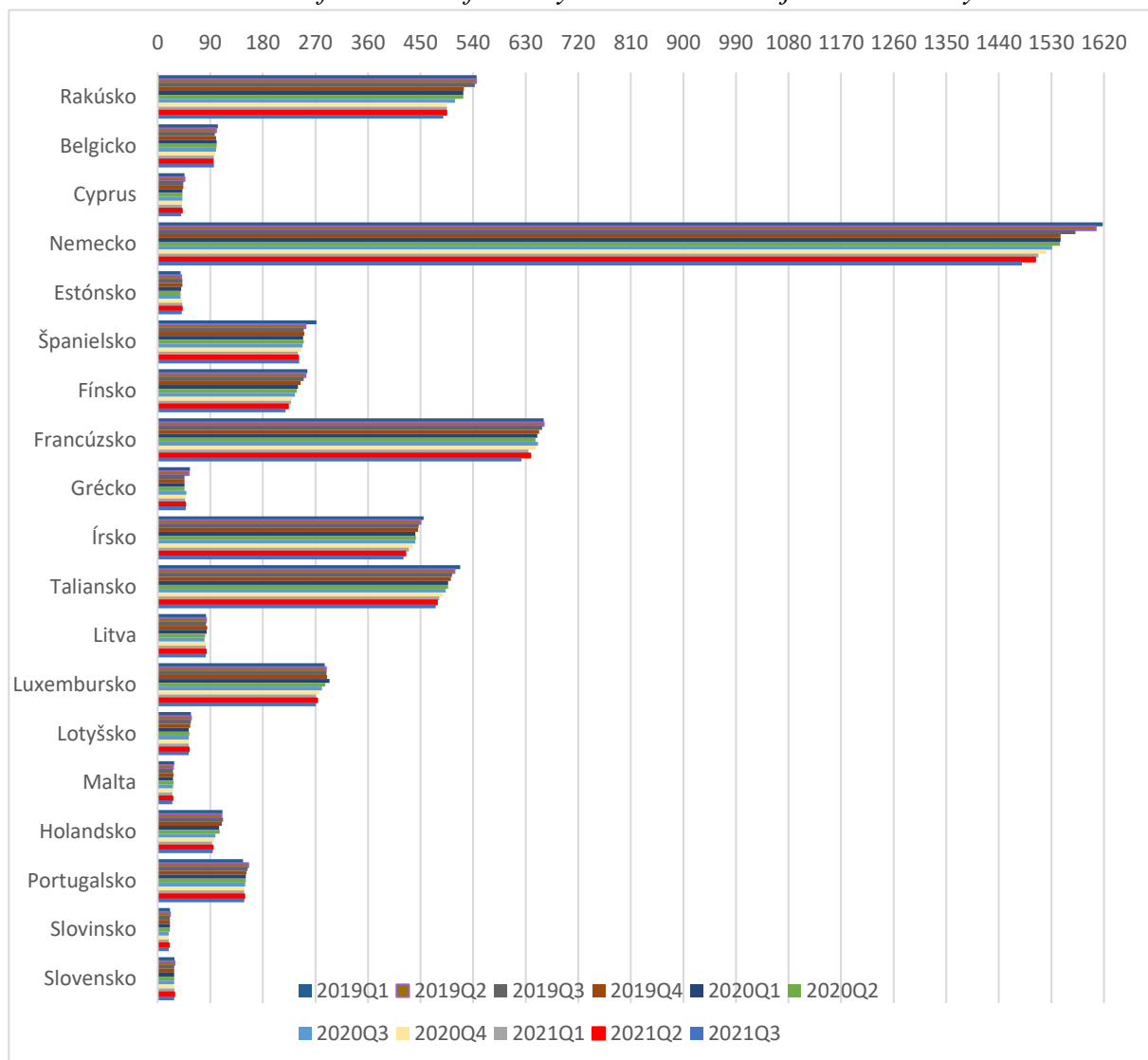
V tejto kapitole sa zameriame na sektory finančných a nefinančných inštitúcií, a porovnáme tie najväčšie odvetvia krajín eurozóny – poľnohospodárstvo, priemysel (a stavebníctvo), a služby.

⁴⁴ European Commission. *Plán obnovy pre Európu*. [online]. 2020. [citované 2.3.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sk

3.2.1 Sektor finančných korporácií

Veľmi dobrý prehľad o sektore finančných inštitúcií nám poskytne ukazovateľ počtu finančných inštitúcií v krajinách eurozóny. Tento indikátor by mal priblížiť, ako krízová situácia ovplyvnila prípadné bankroty týchto inštitúcií, alebo či prispela k ich vzájomnému spájaniu, tzv. *fúziám a akvizíciám*.

Graf č.1: Počet finančných inštitúcií v krajinách eurozóny.

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Ako je možné z grafu vyčítať, takmer vo všetkých krajinách nastal pokles počtu finančných inštitúcií medzi prvým kvartálom 2019 a tretím kvartálom 2021. Najsilnejší prepád

by bolo možné zaznamenať práve pri prechode z Q1 2020 do Q2 2020. Sú však aj krajiny, u ktorých sa výraznejšie počet finančných inštitúcií nezmenil, ako napríklad Belgicko, Estónsko, Lotyšsko, Slovensko a iné. Výraznejšie zmeny zaznamenalo Rakúsko, Nemecko, Fínsko, či Taliansko. Údaje taktiež ukazujú, že najviac finančných inštitúcií je napríklad v krajinách ako Nemecko, či Francúzsko. Vzhľadom na početnosť ich obyvateľstva (83,2 milióna a 67,6 milióna v 2021) to nie je prekvapujúce. Štáty ako Estónsko, Grécko, Malta, Slovinsko, Slovensko a ďalšie majú inštitúcií najmenej, avšak zároveň patria k menším krajinám eurozóny, čo sa týka obyvateľstva, a preto nevykazujú vysokú potrebu finančných inštitúcií.

Podľa štúdie Európskej komisie sa od roku 2008 počet finančných inštitúcií v rámci Európskej únie stabilne znižuje, najväčším dôvodom sú fúzie medzi jednotlivými subjektami. Medzi rokmi 2008 a 2019 nastal približne 30% pokles v počte finančných korporácií v EÚ, konkrétnejšie na počet 5581.⁴⁵

3.2.2 Sektor nefinančných korporácií

Na základe prieskumu Európskej komisie sa v ekonomike Európskej únie v roku 2018 nachádzalo 22,7 milióna nefinančných inštitúcií, resp. podnikov. Z toho iba 0,2% podnikov môžeme zaradiť do kategórie veľkých, čiže podniky zamestnávajúce 250 a viac ľudí. Najviac veľkých podnikov môžeme nájsť v Luxembursku, Nemecku a Rakúsku. O niečo viac, 0,9%, tvorili stredne veľké podniky s 50 – 249 zamestnancami, pričom najväčšie zastúpenie majú v Nemecku, Luxembursku a Dánsku. Až 93% z 22,7 milióna podnikov tvorili malé podniky zamestnávajúce maximálne 49 ľudí. Najvyšší počet malých podnikov v rámci eurozóny nájdeme v Grécku, na Slovensku a vo Francúzsku. Najnižší v Nemecku, Luxembursku a Dánsku. Podiel malých, stredných, a veľkých podnikov bol naprieč všetkými členskými štátmi EÚ veľmi podobný a celkový počet nefinančných inštitúcií sa počas rokov postupne zvyšuje pomalým tempom.

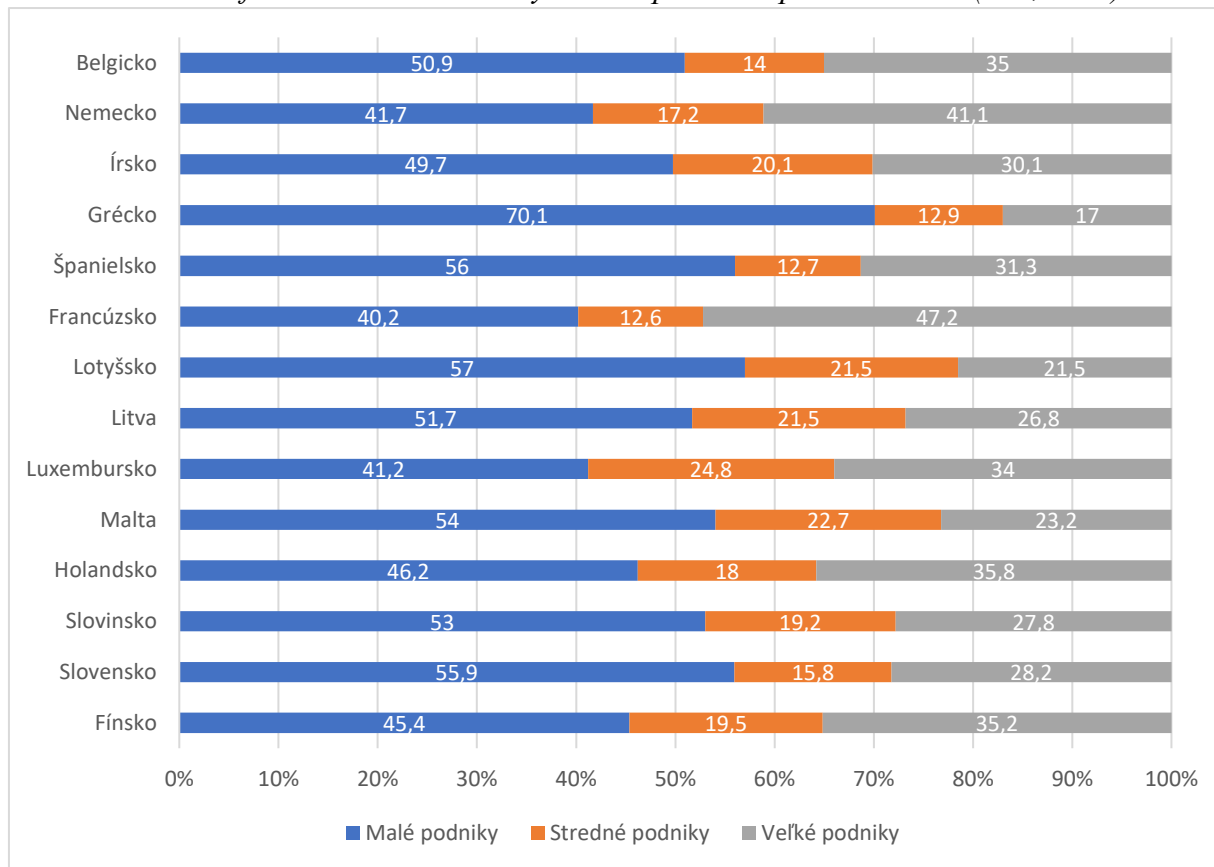
Ako však môžeme vidieť na grafe, malé podniky zamestnávali z dostupných krajín (štatistiky pre Rakúsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Taliansko a Portugalsko nie sú vykazované pre verejnosť – sú tzv. *confidential*) najviac ľudí v Grécku (až 70,1%), najmenej vo Francúzsku

⁴⁵ European Commission. Eurostat. *Number of banks decreasing* [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-3d.html?lang=en

(len 40,2%). V stredných podnikoch bolo najmenej ľudí zamestnaných v Grécku, Francúzsku, a Španielsku, najviac v Luxembursku a na Malte, no a veľké podniky zamestnávali najmenej ľudí v Grécku, najviac vo Francúzsku.

Aj napriek tomu, že veľké podniky tvoria len 0,2% všetkých podnikov, pokrývajú až okolo 35% zamestnanosti a tvoria až 47% celkovej pridanej hodnoty v EÚ. Čo sa týka pridanej hodnoty, malé podniky vytvorili 36% a stredné podniky sa postarali o posledných 17%.⁴⁶

Graf č.2: Počet zamestnaných osôb podnikmi podľa veľkosti (v %, 2018).

Vlastné spracovanie na základe údajov z:

https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-3b.html?lang=en

3.2.3 Vládny sektor

Vo vládnom sektore je vhodné sa taktiež zamerať na zamestnanosť, či zmeniť veľkosť vládneho sektora pomocou podielu vládnych výdavkov na HDP.

⁴⁶ European Commission. Eurostat. *Large enterprises generate one third of employment*. [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-3b.html?lang=en

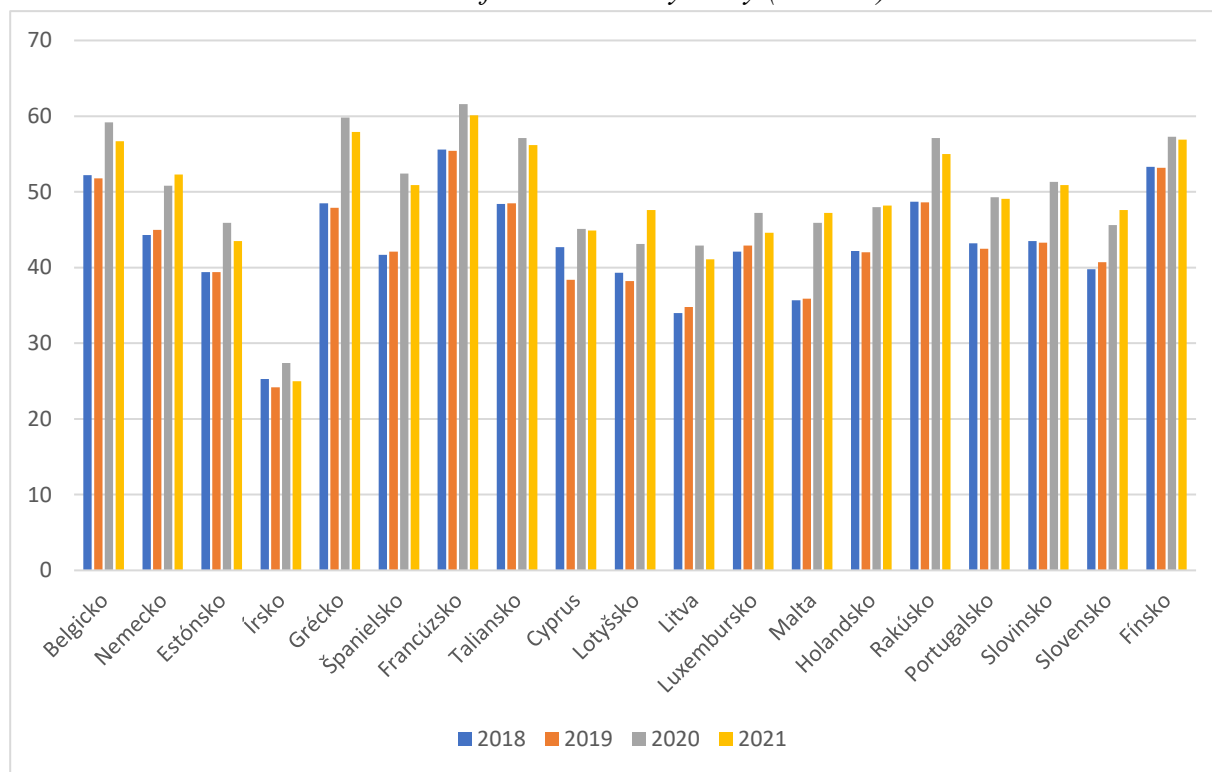
Podľa Európskej komisie najväčší prepád v počte zamestnaného obyvateľstva vo vládných inštitúciách (národných, regionálnych, lokálnych) v rozmedzí rokov 2000 a 2019 zaznamenali Malta, Slovensko, Taliansko, a Cyprus. Naopak, najväčší nárast zaznamenali Rumunsko, Chorvátsko, a Slovinsko. Nemecko, Francúzsko, a Holandsko zaznamenali mierne prepady, zatiaľ čo Španielsko menší nárast. Celkovo však v rámci Európskej únie vládne orgány stále zamestnávajú približne 18% populácie, podobne ako v roku 2000.

V 2018 bola priemerná výška platu vo vládnom sektore približne 2700€ v EÚ, z čoho medzi najvyššie platy patrilo práve Holandsko (3800€), a jeden z najhoršie platených vládných sektorov bol na Slovensku (1100€).⁴⁷

Vládne výdavky boli vo väčšine krajín v rokoch 2018 a 2019 podobné, naznačujúce ešte pokojnú, pred-pandemickú situáciu. Vysoký nárast nastal v roku 2020, teda rok začiatku pandémie COVID-19, kedy výdavky vo všetkých krajinách dosahovali priemerne 49,8% HDP (322,6 miliárd EUR). Vyššie vládne výdavky v roku 2020 oproti roku 2021 zaznamenali všetky krajiny okrem Nemecka, Lotyšska, Malty a Slovenska. Najvyššie výdavky ako percento HDP malo Francúzsko v 2020, a to na úrovni 61,6% (1,419 bilióna EUR), zatiaľ čo najnižšie malo Írsko v 2021, len 25% HDP (106,6 miliárd EUR).

⁴⁷ European Commission. Eurostat. *Share of government employment nearly stable*. [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-4d.html?lang=en

Graf č.3: Vládne výdavky (% HDP).

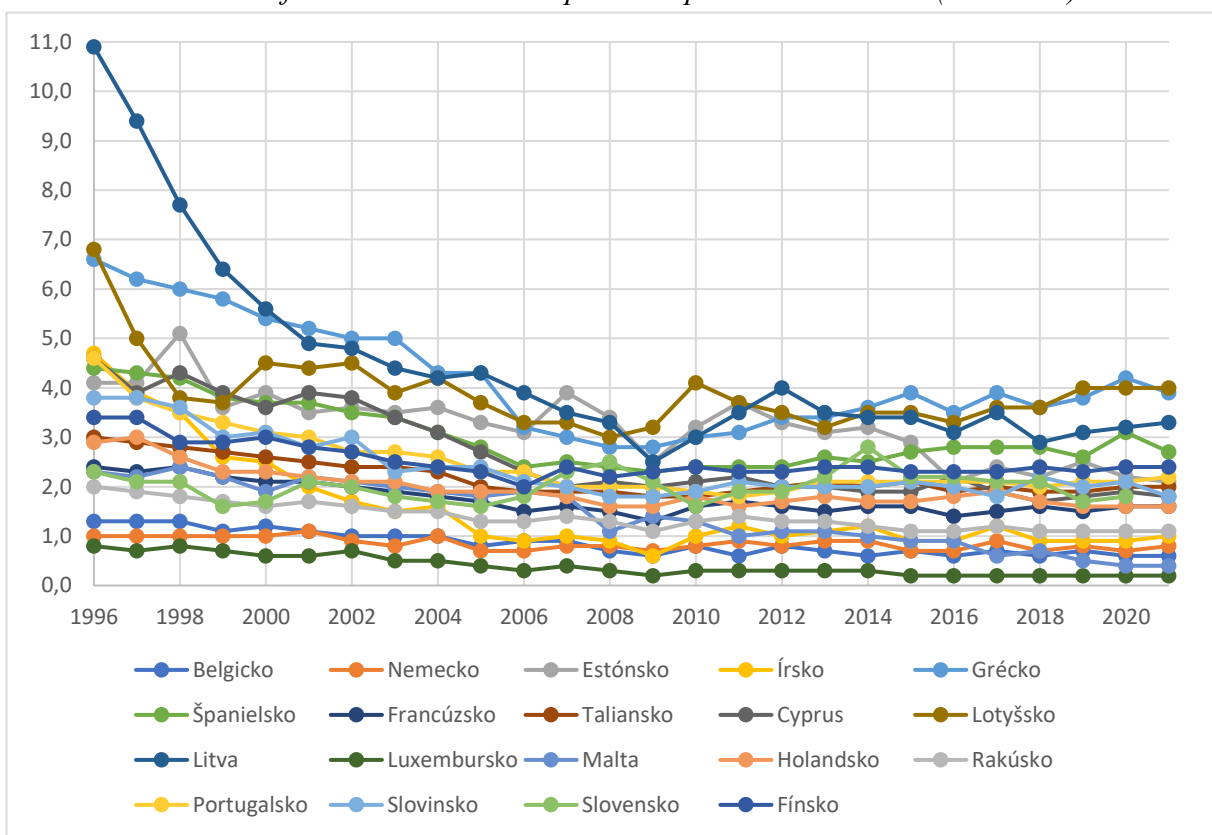

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

3.2.4 Porovnanie odvetví

Na grafe nižšie môžeme vidieť **poľnohospodárstvo** (zahŕňajúce aj lesníctvo, rybárstvo) ako podiel na % HDP v krajinách eurozóny od roku 1996. Poľnohospodárstvo pri pravdepodobne žiadnej krajine eurozóny, možno s výnimkou Litvy, nereprezentovalo výraznú silu v rámci hrubého domáceho produktu za posledných takmer 25 rokov. Najvyšší podiel dosahovalo ešte v 1996 v práve v Litve, a to 10,9% HDP. Najnižší podiel malo v Luxembursku a to stabilne okolo 0,8% a to až do dnes. Vo všeobecnosti sa ale podiel poľnohospodárstva na HDP krajín eurozóny pohybuje do maximálne 4%, prípadne 5%.

Graf č.4: Podiel odvetvia poľnohospodárstva na HDP (v % HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?end=2020&locations=DE-FR-IT-ES-NL-SK&start=1996&view=chart>

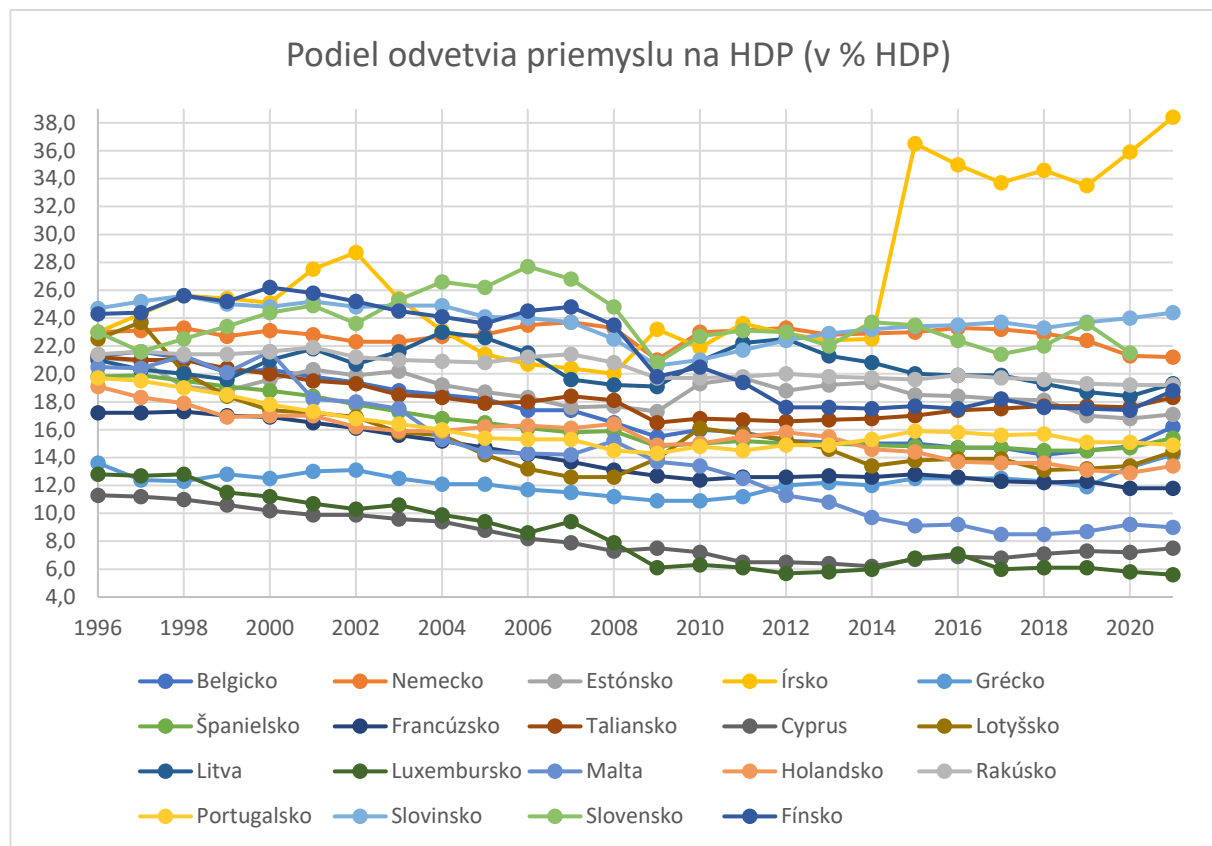
Ďalší graf ukazuje odvetvie **priemyslu** ako podiel na % HDP taktiež v krajinách eurozóny a v tom istom období. Podiel priemyslu je už omnoho významnejší, než poľnohospodárstva. Priemerne predstavuje približne 18% podiel na HDP. Najvýraznejší prepád je možné vidieť u Slovenska, v ktorom tvoril priemysel 24,8% HDP v 2008, o rok neskôr už iba 20,8%, čo by bolo možné pripísať globálnej finančnej kríze z rokov 2007 a 2008. Od roku 2010 sa jeho podiel zastabilizoval na približne 21% až 23%. Takto slušný podiel priemyslu na slovenskom HDP je možné pripísať silnému prílevu nových investícií od zahraničných firiem, ktoré sa rozhodli sprevádzkovať zahraničné pobočky na Slovensku, ako napríklad nemecký Volkswagen v Bratislave, či americká firma U.S. Steel v Košiciach.

Malý podiel priemyslu na HDP pri Luxembursku by sme mohli pripísať tomu, že Luxembursko, rozlohou malá krajina, sa sústreďuje skôr na odvetvia bankovníctva, či

informačných technológií. Avšak, Luxembursko sa môže hrdiť veľkoprodukciou ocele, ktorá by mohla mať značný podiel na podiele priemyslu na HDP Luxemburska.⁴⁸

Za zmienku taktiež stojí Írsko, ktorému vzrástol podiel priemyslu na HDP medzi rokmi 2014 a 2015 z 22,5% na 36,5%. Podľa správy írského štatistického úradu vydanéj v roku 2016 stálo za týmto rastom vtedajších top 10 firiem na trhu tvoriacich 50% celkovej vyprodukovanej hodnoty dokopy, pričom chemický, farmaceutický, potravinový a počítačový priemysel zažili „boom“ v podobe veľmi silných výsledkov.⁴⁹

Graf č.5: Podiel odvetvia priemyslu na HDP (v % HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z:

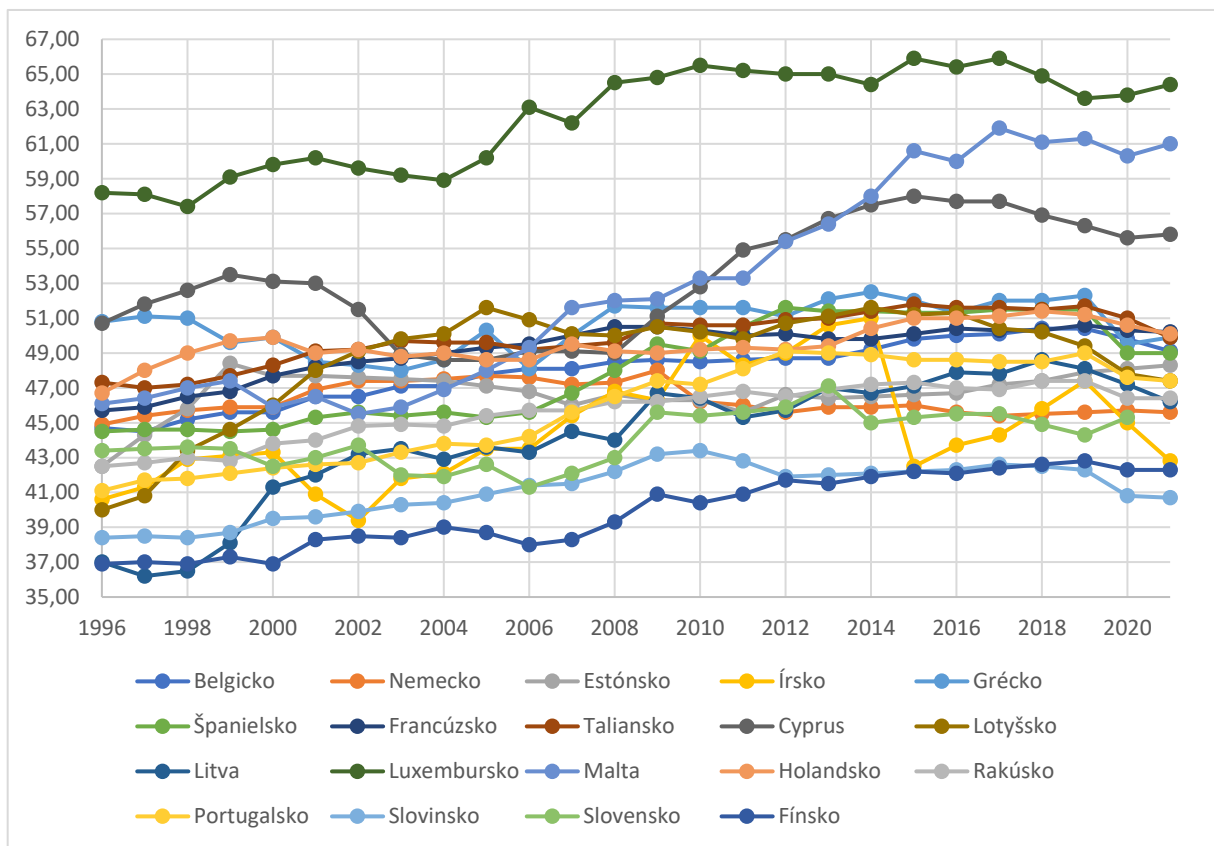
<https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?end=2020&locations=DE-FR-IT-ES-NL-SK&start=1996>

⁴⁸ WorldAtlas. What Are The Biggest Industries In Luxembourg?. [online]. 23. máj 2019. [citované 14.4.2022]. Dostupné na: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-biggest-industries-in-luxembourg.html>

⁴⁹ Central Statistics Office. Irish Industrial Production by Sector 2015. [online]. 28. júl 2016. [citované 14.4.2022]. Dostupné na: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/iips/irishindustrialproductionbysector2015/>

Tretím odvetvím, ktorého percentuálny podiel na HDP v krajinách eurozóny nás bude zaujímať, sú **služby**. Za posledných takmer 25 rokov tvorili služby v týchto krajinách priemerne 48% ročného HDP. Suverénne najvyšší podiel majú služby na hrubom domácom produkte Luxemburska, a to za celé sledované obdobie, kde vzrástli z približne 58% HDP v 1996 na rozmedzie 64% až 66% HDP súčasnosti. Najnižší z tohto porovnania, ale vo všeobecnosti stále vysoký podiel majú služby na HDP Fínska. Vo Fínsku sa úroveň ich podielu pohybuje medzi 36% až 43%.

Graf č.6: Podiel odvetvia služieb na HDP (v % HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?end=2020&locations=DE-FR-IT-ES-NL-SK&start=1996>

Z týchto troch porovnaní je možné vidieť, ako sa svet a rozloženie jeho ekonomiky za posledných niekoľko desiatok, či stoviek rokov zmenil. Poľnohospodárstvo stratilo svoj vplyv, zatiaľ čo služby, môžeme uvažovať, že aj vďaka digitálnej revolúcii, nabrali na sile a dnes tvoria

prevažnú väčšinu ekonomiky, resp. HDP krajín. Čo sa týka priemyslu, ten možno aj vďaka automatizácii udržiava svoj podiel na HDP v stabilite.

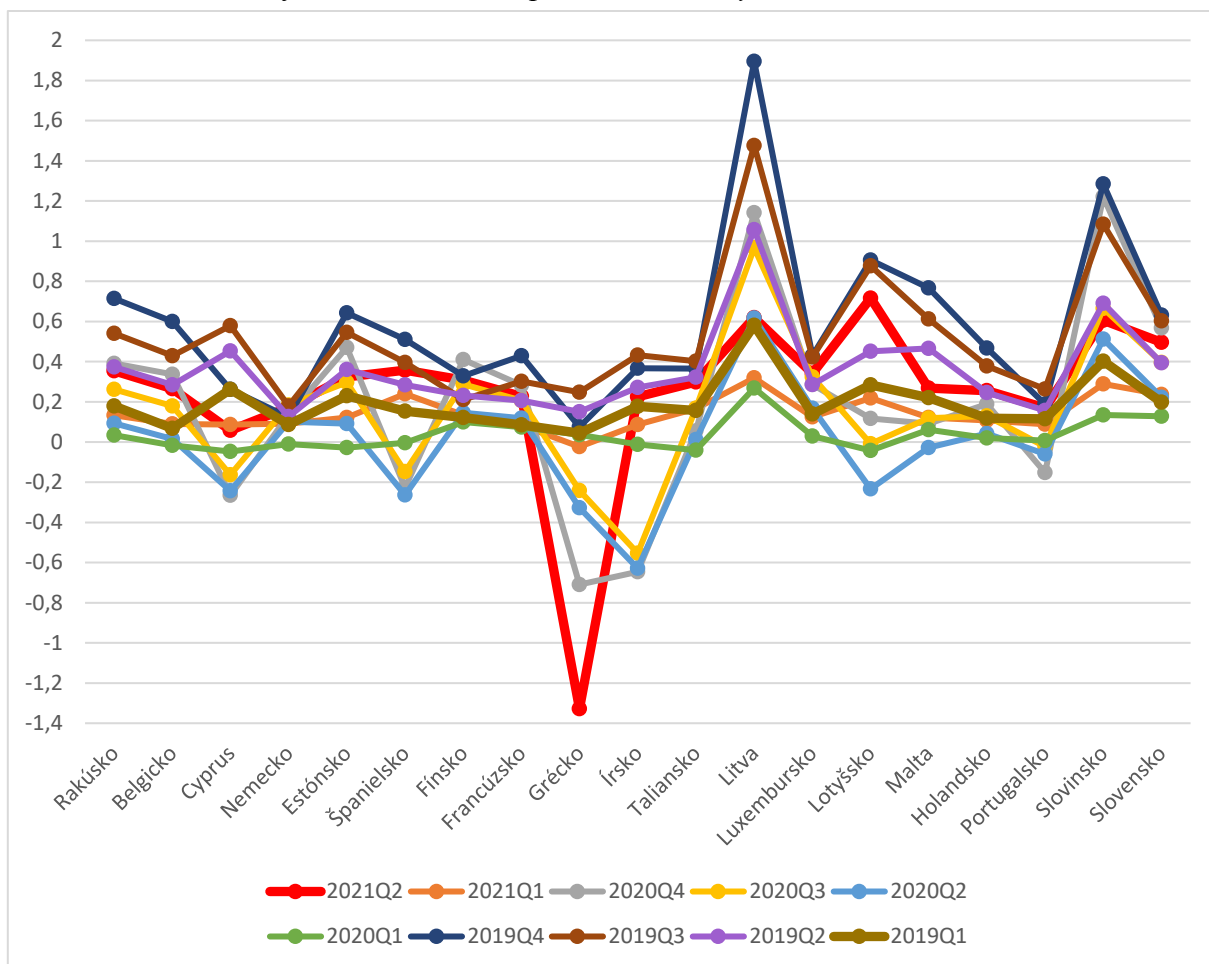
3.3 Sektorové ukazovatele

V tejto kapitole porovnáme krajiny eurozóny medzi sebou v rámci jednotlivých sektorových ukazovateľov. Pred tým, než si indikátory ukážeme je treba poznamenať, že časové rady pre nami vybrané ukazovatele poskytnuté ECB a ostatnými inštitúciami sa líšia medzi štvrťročnými a ročnými na základe toho, aké dáta sme využili. Pri niektorých indikátoroch krajiny svoje dáta nevykazujú, resp. sú označené ako *confidential*, teda utajené, a nemáme k nim prístup. Venovať sa budeme všetkým sektorom, ktoré sme si spomenuli v rámci kapitoly o ESA 2010, teda finančným korporáciám, nefinančným korporáciám, domácnostiam, vláde, ale aj zahraničiu. Uvidíme, ako na tom sektory boli krátko pred pandémiou a ako ich zasiahla, a či sa dokázali počas rôznych vln pandémie aspoň mierne zotaviť.

3.3.1 Finančné korporácie

Stav finančných korporácií krajín eurozóny porovnáme na viacerých ukazovateľoch, menovite *návratnosť aktív* (return on assets - ROA), *návratnosť vlastného imania* (return on equity - ROE), a *zisk pred zdanením*.

Graf č.7: Finančné korporácie eurozóny – Return on Assets (v %).

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Na vyššie uvedenom grafe vidíme tzv. **návratnosť aktív** všetkých členov eurozóny. Návratnosť aktív vyjadruje, ako zisková je firma v porovnaní so svojimi celkovými aktívami. Z pohľadu investorov je pre firmu ideálne, aby dosahovala čo najvyššiu návratnosť aktív, nakoľko to reprezentuje schopnosť danej firmy vyprodukovať väčšie zisky s menšou investíciou. Výpočet tohto ukazovateľa je nasledovný: **ROA = čistý príjem / celkové aktíva**⁵⁰.

Počas všetkých kvartálov roku 2019 na tom boli finančné korporácie eurozóny stabilne, kedy sa návratnosť ich aktív pohybovala okolo 0,1% až 0,5% s výnimkou finančných korporácií Litvy, ktorá v štvrtom kvartáli zaznamenala návratnosť takmer 1,9%.

⁵⁰ Investopedia. Return on Assets (ROA) [online]. 25. február 2022. [citované 5.3.2022]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonassets.asp>

Prvý kvartál roku 2020 bol ešte stále kľudný, nakoľko pandémie začala vo svete zúriť plnou silou až na jar, ako sme si spomínali v prvej kapitole. Prvé výrazné prepady návratnosti aktív (ROA) je cítiť až v druhom kvartáli 2020, kde Cyprus, Španielsko, Írsko a Lotyšsko zaznamenali najvýraznejšie prepady na hodnoty medzi -0,2% až -0,6% v spomínanom Írsku. Návratnosť ostatných krajín spadla rýchlo ku hodnotám okolo nuly, s výnimkou Litvy, ktorá si udržala celkom vysokú návratnosť, a to po celú pandémiu. Rovnako zlý bol pre návratnosť aktív finančných korporácií aj tretí a štvrtý kvartál 2020, čím v podstate predstavuje presný opak roku 2019.

Do roku 2021 vstúpili finančné korporácie s lepšími vyhliadkami, nakoľko návratnosť bola podobná roku 2019. V druhom kvartáli 2021 sa pre takmer celú eurozónu situácia ešte zlepšila, alebo ostala podobná ako v prvom kvartáli. To môžeme pripísať zlepšujúcemu sa stavu v boji s pandemiou a zotavovaniu trhov po tvrdých lockdownoch v roku 2020. Jedinou výnimkou druhého kvartálu 2021 je Grécko, v ktorom jeho finančné korporácie dosiahli návratnosť aktív -1,32%. Dôvodom by podľa Európskej komisie mohlo byť, že bankový sektor Grécka bol silne zaťažený vysokým podielom nevykonných úverov vo svojom portfóliu, čo ovplyvňovalo ziskovosť bánk.⁵¹

Na ďalšom uvedenom grafe nižšie vidíme tzv. **rentabilitu vlastného kapitálu** finančných korporácií všetkých členov eurozóny. Rentabilita vlastného kapitálu vyjadruje pomer čistého príjmu na jednotku vlastného kapitálu. Či môžeme výšku rentability vlastného kapitálu považovať za pozitívnu, alebo negatívnu závisí od odvetvia, v ktorom pôsobí. Od technologických firiem sa často očakáva vyššie ROE, než od úžitkových firiem. Z tohto dôvodu sa skôr od firiem vyžaduje, resp. je investorov atraktívnejšie, keď má firma ROE podobné alebo vyššie než je priemer konkurentov jeho odvetvia. Výpočet tohto ukazovateľa je nasledovný: **ROE = čistý príjem / vlastný kapitál**⁵².

V tomto ohľade bola situácia v roku 2019 podobná ROA, pričom hodnoty rentability dosahovali úroveň medzi 2% - 10%. Rekordérom spomedzi krajín bola opäť Litva s hodnotami dosahujúcimi až 15% ROE. Dobrú výkonnosť aj ROA aj ROE finančných korporácií Litvy by podľa prieskumu centrálnej banky Litvy bolo možné pripísať zvýšeniu čistého príjmu

⁵¹ European Commission. *In-Depth Review for Greece* [online]. 2. jún 2021. [citované 9.2.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/3_en_autre_document_travail_service_part1_v5.pdf

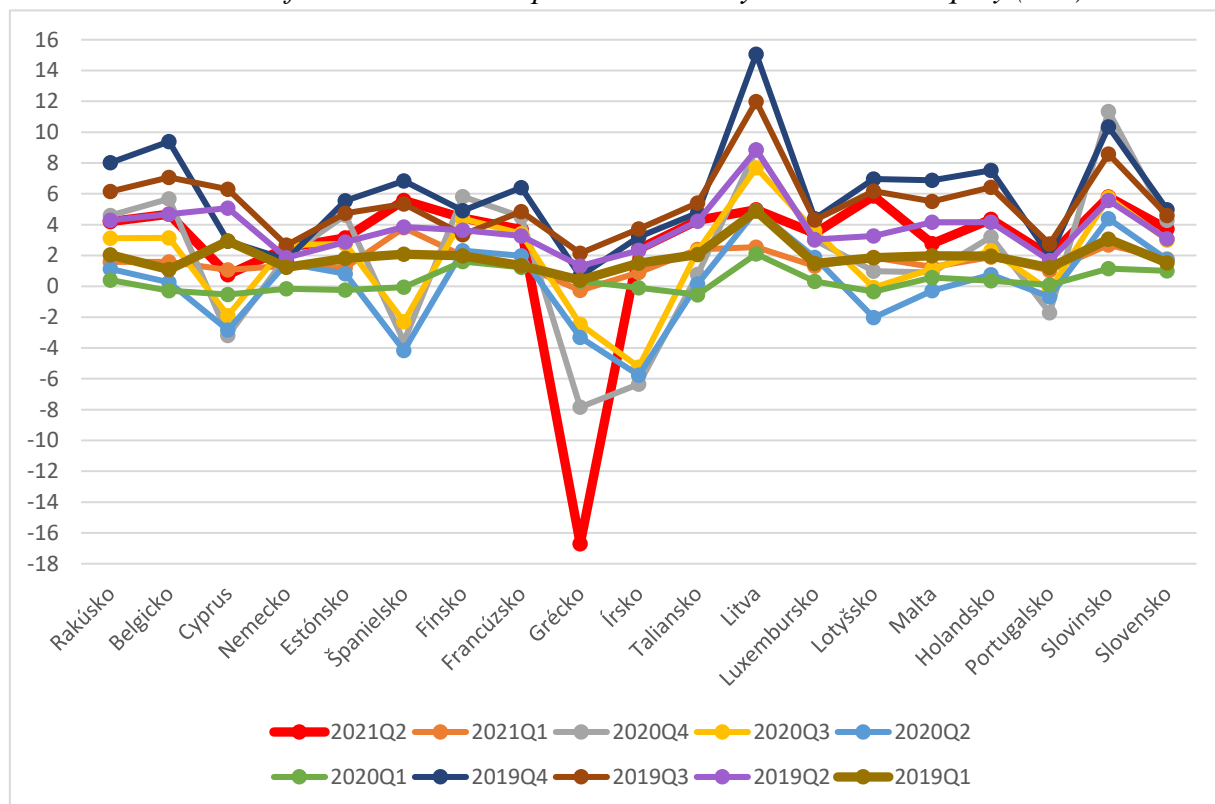
⁵² Investopedia. *Return on Equity (ROE)* [online]. 30. november 2021. [citované 5.3.2022]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonequity.asp>

z úverových úrokov, zvýšeniu ziskov z poplatkov, a jednej z najvyšších efektívít bánk v celej Európskej únii. Táto efektívnosť predstavuje schopnosť bánk znižovať náklady, či zvyšovať zisky, prípadne oboje.⁵³

Prvý kvartál 2020 v prípade ROE už pocítil prvé príznaky pandémie, nakoľko rentabilita klesla na hodnoty okolo 0% až 2%. Po prejavení plnej sily pandémie sa opäť od druhého kvartálu 2020 začali prepadávať rentability takmer všetkých členov eurozóny, najhoršie na tom boli znovu Cyprus, Španielsko, Írsko, či Lotyšsko s hodnotami -2% až -5,7%. Scenár ROE v Q3 a Q4 2020 je veľmi podobný druhému kvartálu.

Rok 2021 opäť predstavoval zotavovanie a polepšenie si pre všetky krajiny okrem Grécka, ktorého možné dôvody na zápornú rentabilitu v hodnote až -16,7% sme spomenuli pri ROA.

Graf č.8: Finančné korporácie eurozóny – Return on Equity (v %).

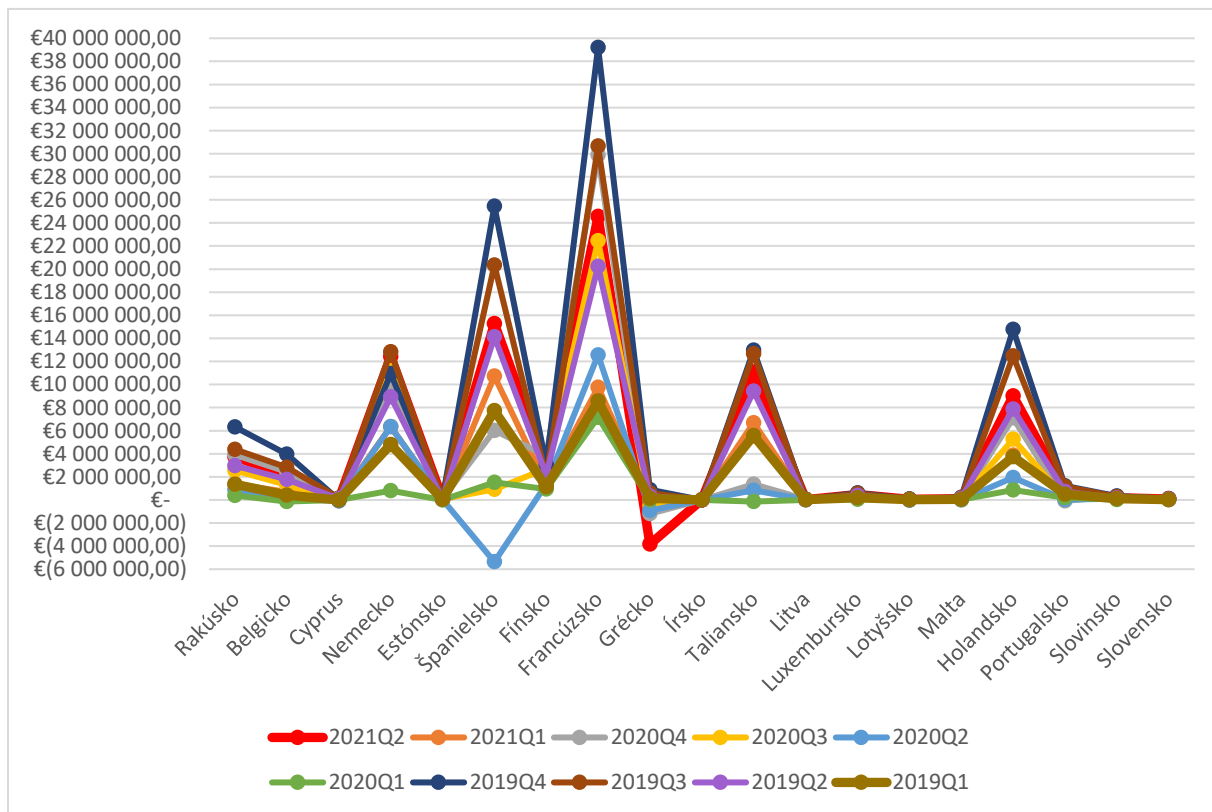
Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

⁵³ Lietuvos Bankas. *Banking Activity Review* [online]. 2019. [citované 9.2.2022]. Dostupné na: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/24922_37b409504973f34470f3b2988519914d.pdf

Tretím a posledným ukazovateľom pri finančných korporáciách, ktorý nás bude zaujímať, je **zisk pred zdanením**. Na tomto ukazovateli môžeme spozorovať obrovské rozdiely medzi jednotlivými krajinami. V roku 2019, a najmä v treťom a štvrtom kvartáli, dosahovali zisky pred zdanením veľmi vysoké hodnoty najmä v Španielsku (20 až 26 mil. EUR), Francúzsku (30 až 40 mil. EUR), a síce nižšie, ale stále viditeľné hodnoty v Nemecku, Taliansku a Holandsku (12 až 15 mil. EUR). Krajiny ako Litva, Luxembursko, Lotyšsko, Slovensko a iné zisk síce dosiahli, no veľmi malý.

Čo sa týka ziskov v prvom kvartáli 2020, tak najmä Španielske finančné korporácie pocítili krízu a ich zisk, resp. strata sa pohybovala na viac než 5 miliónoch EUR. V kontexte ziskov finančné korporácie ostatných krajín eurozóny až tak veľmi zasiahnuté neboli počas prvého roka pandémie. Jediný výraznejší prepád v ziskoch nastal až v druhom kvartáli 2021 a to opäť v Grécku, kde strata finančných korporácií dosiahla necelé 4 milióny EUR.

Graf č.9: Finančné korporácie eurozóny – zisk pred zdanením (v EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Ak by sme situáciu mali zhrnúť vychádza z nej, že priemerne najhoršiu výkonnosť za posledné 3 roky v rámci ROA a ROE vykazovali krajiny ako Grécko, či Írsko, v ktorých sa

situácia od 2019 do konca sledovaného obdobia neustále zhoršovala. V rámci zisku pred zdanením bolo najhoršie opäť Grécko, nakoľko zisk finančných inštitúcií sa každým rokom znižoval, resp. prehlboval do záporných hodnôt.

Naopak, v rámci ROA a ROE boli na tom najlepšie krajiny ako Litva, Slovinsko, či Belgicko, kde oba indikátory buď rástli (Litva), alebo si zväčša zachovali dobré hodnoty (Slovinsko a Belgicko). Zisk pred zdanením u finančných korporácií bol najvyšší vo Francúzsku, Španielsku, či Nemecku, pričom počas daných rokov pomaly klesal vo Francúzsku, a po miernom znížení v 2020 opäť silno vzrástol v Španielsku a Nemecku

3.3.2 Nefinančné korporácie

V rámci nefinančných korporácií sa zameriame na ukazovatele obratu vo výrobe/ťažbe, v maloobchodnom predaji, či v službách a na percentá v indexe bankrotu.

Tabuľka č.2: Percentuálna zmena v obratoch odvetví výroby a ťažby v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka.

	2019Q	2019Q	2020Q	2020Q	2020Q	2020Q	2021Q	2021Q	2021Q	2021Q
	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Belgicko	-0,17	2,50	-3,40	-24,10	-12,13	-7,80	5,67	38,40	30,77	32,80
Nemecko	-1,40	-2,03	-4,93	-24,03	-9,07	-2,63	0,57	29,00	7,50	7,43
Estónsko	4,03	-1,57	-2,53	-12,67	-1,77	4,13	-0,23	23,13	17,87	18,60
Írsko	-1,73	2,63	2,40	5,27	0,20	5,00	19,77	22,60	39,73	14,55
Grécko	-3,00	-0,90	-1,40	-23,50	-13,70	-6,37	2,17	38,03	30,93	40,60
Španielsko	-0,73	0,03	-5,40	-28,90	-9,03	-4,23	3,37	41,50	13,40	14,40
Francúzsko	3,53	0,10	-6,70	-25,37	-11,40	-8,10	3,83	31,87	10,47	9,65
Taliansko	-1,70	-0,57	-7,07	-29,67	-5,17	-2,00	12,87	57,87	15,23	19,60
Cyprus	8,23	12,00	5,07	-18,73	-2,57	-5,10	-0,03	29,53	8,20	14,30
Lotyšsko	1,17	-1,23	2,17	-4,13	2,80	8,57	6,53	27,53	28,23	20,43
Litva	0,90	-0,30	-3,10	-16,33	-4,43	0,30	12,40	37,50	29,03	36,30
Luxembursko	-2,83	-7,17	-12,80	-29,13	-10,40	-6,50	7,00	42,10	16,00	13,55
Malta	3,87	9,93	11,80	-10,20	1,27	-1,27	-2,20	15,17	8,30	1,60
Holandsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakúsko	-1,93	-6,17	-7,07	-22,13	-8,07	-2,37	5,27	35,20	17,63	16,25
Portugalsko	-1,67	1,43	-4,67	-27,93	-6,40	-6,57	0,37	40,77	11,20	10,45
Slovinsko	1,53	2,00	-3,77	-21,43	-4,93	-1,33	4,87	35,60	13,33	14,55
Slovensko	-2,60	-5,43	-7,30	-29,67	-1,40	1,40	10,77	49,70	3,33	7,60
Fínsko	3,00	1,23	-3,40	-8,50	-7,70	-2,90	0,00	11,00	15,97	17,05

Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat.

Nefinančný sektor, resp. korporácie, vykazujú podobnú charakteristiku dát ako finančné korporácie. Zatiaľ čo druhá polovica 2019 v rámci **obratov odvetvia výroby a ťažby** bola kľudná, prvý kvartál 2020 začal vykazovať mierne príznaky prichádzajúce pandémie. Ako aj pri finančných korporáciách, druhý kvartál 2020 naplno ukázal silu pandémie, kedy sa obrat prepadol o priemerne 20% v porovnaní s rovnakým kvartálom predošlého roka vo všetkých krajinách eurozóny. Tretí kvartál 2020 predstavoval priemerne takmer 6% prepád oproti Q3 2019. Zaujímavý je však najmä druhý kvartál 2021, kedy sa začalo prejavovať ozdravenie situácie a to až takmer 34% priemerným rastom obratu v odvetví výroby a ťažby v porovnaní so silne negatívnym Q2 2020. Z časti podobne silné boli aj zostávajúce dva kvartály v 2021, ktoré reprezentovali priemerne 17% nárast oproti svojim minuloročným predchodcom.

Tabuľka č.3: Percentuálna zmena v obratoch odvetvia maloobchodov v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka.

	2019Q 3	2019Q 4	2020Q 1	2020Q 2	2020Q 3	2020Q 4	2021Q 1	2021Q 2	2021Q 3	2021Q 4
Belgicko	1,57	2,37	0,93	0,37	6,27	2,40	9,80	9,70	0,57	7,77
Nemecko	4,20	3,23	3,07	3,37	6,83	8,07	1,63	6,13	2,40	1,73
Estónsko	5,57	4,90	6,47	-2,80	3,13	4,03	4,30	20,30	17,23	21,00
Írsko	2,13	1,50	1,10	-10,17	6,33	2,97	-4,13	19,27	3,57	7,97
Grécko	1,67	3,80	3,57	-10,80	-2,57	-5,67	-3,57	22,97	11,03	14,85
Španielsko	2,73	1,80	-3,17	-19,27	-4,37	-3,60	0,40	24,17	5,07	8,97
Francúzsko	2,67	2,60	-3,00	-11,13	2,33	-0,60	10,30	20,80	6,27	11,80
Taliano	1,13	0,47	-5,70	-17,43	-2,70	-5,33	2,70	22,50	6,87	12,00
Cyprus	1,53	4,07	4,93	-13,63	-3,73	-0,73	-0,03	22,90	10,10	10,25
Lotyšsko	3,23	2,73	4,93	-4,13	3,43	-0,40	-4,97	13,60	8,97	9,33
Litva	5,30	4,57	4,97	-5,93	5,57	3,57	6,20	29,43	18,57	24,77
Luxembursko	5,13	4,83	0,93	-15,70	4,57	-1,37	8,53	38,10	5,87	10,73
Malta	7,07	4,60	5,53	-16,47	-9,20	-2,97	-4,27	16,87	13,43	8,90
Holandsko	2,93	3,40	3,20	3,10	7,27	2,63	-1,50	9,33	4,07	7,40
Rakúsko	2,80	1,53	-0,93	-2,57	4,77	-1,27	3,10	11,57	1,90	5,10
Portugalsko	2,13	2,20	2,63	-14,80	-2,87	-3,80	-7,67	19,40	6,00	11,13
Slovinsko	3,67	-5,10	-4,43	-16,33	-10,77	-16,77	2,77	22,57	21,03	53,17
Slovensko	0,03	-0,90	2,37	-7,30	4,30	1,03	-9,77	12,60	7,43	8,07
Fínsko	3,40	1,67	2,70	3,87	4,27	4,90	5,20	7,20	4,67	2,87

Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat.

Veľmi podobný scenár môžeme sledovať aj pri obratoch **odvetvia maloobchodu**, len v menšom. Najhorší prepád v druhom kvartáli 2020 bol priemerne iba cez 8%, z čoho môžeme

vyvodit', že maloobchod bol zasiahnutý pandémiou menej, než výroba a ťažba. Rovnako je na tom aj prípad druhého kvartálu 2021, silný rast oproti svojmu predchodcovi Q2 2020, priemerne o niečo cez 18%. Q3 2021 zaznamenal rast oproti Q3 2020 vo výške priemerne 8%, no Q4 2021 ešte posilnil, priemerne o 12%.

Najsilnejšie zasiahnutými krajinami v oboch prípadoch boli Španielsko a Taliansko. Veľmi silný rast v Q2 2021 malo najmä Taliansko, čo sa týka výroby a ťažby, a Luxembursko, čo sa týka maloobchodného predaju. Slovensko bolo silno zasiahnuté v Q2 2020 v oblasti výroby a ťažby, zatiaľ čo na maloobchode taký pokles, ako iné krajiny eurozóny, nepocítilo. Obrovský rast v Q2 2021 pocítilo práve v spomínanej výrobe a ťažbe, zatiaľ čo maloobchodný rast obrátov patril do podpriemeru.

Tabuľka č.4: Percentuálna zmena v obratoch odvetvia služieb v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka.

	2019Q 2	2019Q 3	2019Q 4	2020Q 1	2020Q 2	2020Q 3	2020Q 4	2021Q 1	2021Q 2	2021Q 3
Belgicko	0,6	1,5	3,4	-3,5	-19,2	-4,8	-4,7	7,9	33,9	17,5
Nemecko	2,8	2,7	1,8	0,6	-9,1	-2,5	-0,3	-1,3	14,3	9,6
Estónsko	8,5	6,4	2,8	-2,5	-20,7	-12,6	-9,3	4,7	31,2	25,7
Írsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grécko	1,4	1,8	2,4	-	-25,4	-	-	-	-	-
Španielsko	5,1	2,9	3,1	-5,6	-31,1	-14,3	-11,6	-3,0	36,6	14,8
Francúzsko	4,4	4,5	3,6	-4,2	-17,6	-2,7	-4,1	5,5	23,0	9,2
Taliansko	0,3	1,3	0,3	-6,8	-24,2	-6,0	-7,2	1,6	30,7	10,0
Cyprus	3,4	4,7	5,6	1,4	-24,2	-15,9	-10,7	-6,1	22,1	-
Lotyšsko	5,4	4,8	-2,1	-5,2	-17,8	-5,8	-4,9	1,7	26,0	22,3
Litva	9,2	8,9	7,7	6,6	-11,4	1,6	3,1	9,1	35,3	21,2
Luxembursko	14,4	6,9	0,6	-3,4	-20,7	-3,2	1,2	14,0	37,0	23,1
Malta	3,3	0,6	4,7	4,5	-23,2	-18,3	-16,6	-8,8	20,1	22,1
Holandsko	2,9	3,7	2,7	1,5	-12,2	-3,7	-3,9	-0,5	22,7	14,3
Rakúsko	1,4	2,2	0,3	-5,1	-17,6	-5,7	-9,0	-4,5	21,7	9,9
Portugalsko	2,5	1,9	2,2	-3,1	-26,9	-12,2	-10,2	-10,2	27,2	10,5
Slovinsko	4,1	2,4	-2,2	-5,6	-19,3	-7,7	-12,1	1,1	22,3	13,4
Slovensko	7,5	6,1	9,5	3,2	-19,7	-12,4	-10,3	-13,5	13,9	11,9
Fínsko	2,6	3,1	1,5	0,4	-9,8	-4,5	-4,5	-0,7	13,6	9,5

Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat.

V prípade percentuálnej zmeny obrátov služieb bola situácia veľmi dobrá počas roka 2019, čo bolo reprezentované zvyšujúcimi sa obrátmi oproti 2018. Avšak, druhý kvartál 2020

bol podobne ničivý pre služby ako pre výrobu a ťažbu, priemerný prepád tržieb oproti Q2 2019 bol cez 18%. Najhoršie zasiahnutými krajinami boli tie na pyrenejskom polostrove, Španielsko a Portugalsko. Slovensko, ako modernizujúca sa krajina, neustále zlepšujúca dostupnosť služieb a podobne utrpela taktiež prepád o takmer 20% oproti rovnakému obdobiu predošlého roka. Podobne neprijemné boli aj ďalšie dva kvartály roka 2020, s prepadmi takmer 7% a niečo cez 6%. Veľmi silný nárast obrátov bol opäť, takisto ako v predošlých dvoch prípadoch, už v druhom kvartáli 2021, a to s priemerným nárastom skoro 23%, čo radí služby presne medzi výrobu a ťažbu, a maloobchod. Silný priemerný rast necelých 13% bol aj v treťom kvartáli 2021, čo len podporuje argument, že všetky tieto odvetvia sa postupne v 2021 zotavovali z najťažších vln pandémie a lockdownov predošlého roka.

Tabuľka č.5: Percentuálna zmena bankrotu nefinančných korporácií v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka.

	2019Q 2	2019Q 3	2019Q 4	2020Q 1	2020Q 2	2020Q 3	2020Q 4	2021Q 1	2021Q 2	2021Q 3
Belgicko	28,5	10,3	-6,5	-0,9	-57,4	-33,0	-40,8	-44,7	19,2	-13,9
Nemecko	-4,2	0,7	-4,8	-3,4	-8,8	-27,2	-23,2	-20,9	-16,2	-7,3
Estónsko	142,7	-28,1	68,8	-11,7	14,8	83,5	-24,1	-6,6	-15,4	-48,5
Írsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Španielsko	-8,8	23,2	17,3	-14,4	-32,3	6,3	10,3	102,1	140,4	30,4
Francúzsko	-3,6	-9,2	-9,5	-26,9	-54,6	-34,6	-40,0	-30,7	12,8	-21,8
Taliansko	-5,0	6,1	2,2	-19,8	-71,6	-30,8	-7,2	11,0	196,3	12,0
Lotyšsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Litva	-21,0	-37,9	-17,5	-20,4	-54,2	-60,9	-58,2	-50,9	-6,2	52,6
Luxembursko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Holandsko	5,1	7,3	5,9	2,1	3,0	-29,9	-38,9	-48,6	-53,7	-42,9
Portugalsko	-36,3	-21,0	-10,2	7,8	-5,7	25,0	-13,6	-18,5	15,3	-34,8
Slovinsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovensko	8,9	17,4	1,6	-7,8	-27,3	-56,7	-33,7	-51,3	-12,4	35,9

Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat.

Posledným ukazovateľom, ktorý si rozoberieme, je percentuálna zmena bankrotu oproti rovnakému obdobiu minulého roka. Tieto dáta vychádzajúceho z tzv. *business registration and bankruptcy index*-u ukazujú a podporujú predošlé tvrdenia, nakoľko situácia za tri kvartály 2019 značila o priemerne 4,1% nižší počet bankrotov než za rovnaké obdobie v 2018. S príchodom pandémie na seba bankrotky nenechali dlho čakať, a už v prvom kvartáli 2020 bola priemerná

percentuálna zmena bankrotov naprieč dostupnými krajinami eurozóny vyššia o 9,5%. To bolo nasledované troma veľmi zlými kvartálmi, kedy v Q2 2020 bol vyšší počet bankrotov o 29,4%, v Q3 2020 o 15,8%, a v poslednom kvartáli roku 2020 dokonca 26,9%. Tento trend nasledoval až do prvého kvartálu 2021, kedy bankrotov vzrástli o 15,9% oproti Q1 2020. Až s príchodom jari v 2021 sa situácia zlepšila a počet bankrotov sa znížil o priemerne 28% oproti Q2 2020. V treťom kvartáli 2021 opäť nastal mierny nárast bankrotov oproti Q3 2020, a to priemerne o 3,8%. Najhoršie zasiahnutými krajinami boli Belgicko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Litva a Slovensko. Najsilnejšie zníženie bankrotov zaznamenali Španielsko s Talianskom v Q2 2021.

Pre lepšiu predstavu si v nasledujúcom odseku zhrnieme prvé tri ukazovatele. Spriemerujeme hodnoty každej krajiny za celé obdobie v každom zo všetkých troch odvetviach a vyhodnotíme nasledovne:

- **< 0:** Nepriaznivá priemerná zmena (červená)
- **0 – 2,99:** Priemerná zmena na úrovni priemeru (žltá)
- **3 – 6,99:** Priaznivá priemerná zmena (svetlo-zelená)
- **> 7:** Výborná priemerná zmena (tmavo-zelená)

Tabuľka č.6: Priemerná zmena v obratoch jednotlivých odvetví v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka.

Priemerná zmena v obratoch odvetvia _____ v jednotlivých obdobiach oproti rovnakému obdobiu minulého roka			
	výroby a ťažby	maloobchodov	služieb
Belgicko	Priaznivá	Priaznivá	Priaznivá
Nemecko	Priemerná	Priaznivá	Priemerná
Estónsko	Priaznivá	Výborná	Priaznivá
Írsko	Výborná	Priaznivá	Priemerná
Grécko	Priaznivá	Priaznivá	Nepriaznivá
Španielsko	Priemerná	Priemerná	Nepriaznivá
Francúzsko	Priemerná	Priaznivá	Priemerná
Taliansko	Priaznivá	Priemerná	Priemerná
Cyprus	Priaznivá	Priaznivá	Nepriaznivá
Lotyšsko	Výborná	Priaznivá	Priemerná
Litva	Výborná	Výborná	Výborná
Luxembursko	Priemerná	Priaznivá	Priaznivá
Malta	Priaznivá	Priemerná	Nepriaznivá
Holandsko	-	Priaznivá	Priemerná
Rakúsko	Priemerná	Priemerná	Nepriaznivá
Portugalsko	Priemerná	Priemerná	Nepriaznivá
Slovinsko	Priaznivá	Priaznivá	Nepriaznivá
Slovensko	Priemerná	Priemerná	Nepriaznivá
Fínsko	Priemerná	Priaznivá	Priemerná

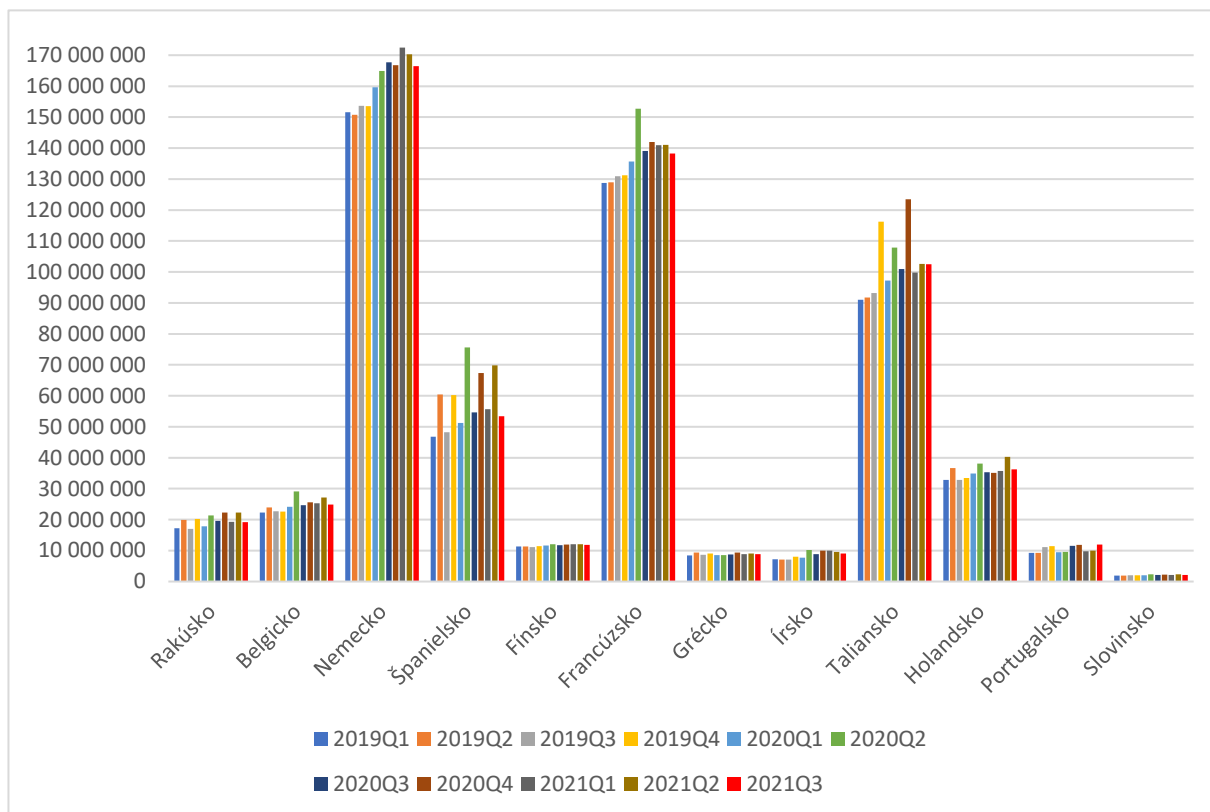
Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat.

Z tabuľky môžeme vidieť, že za celé nami sledované obdobie sa aj v odvetví výroby a ťažby, aj maloobchodoch, aj službách darilo najlepšie krajinám ako Litva, Estónsko, či Belgicko. Naopak, podpriemernejšími krajinami boli napríklad Španielsko, Rakúsko, Portugalsko, či Slovensko. Zvyšné krajiny by sme mohli označiť ako taký stred medzi vyššie spomínanými, nakoľko sa im možno darilo v jednom odvetví, no v druhom bola priemerná zmena v obratoch takmer nepozorovateľná, prípadne až nepriaznivá.

3.3.3 Domácnosti

Pri domácnostiach a neziskových inštitúciách slúžiacich domácnostiam (NPISH) sa zameriame na tri ukazovatele: sociálne benefity (finančného charakteru), disponibilný príjem, a úspory, následne si všetky tri ukážeme aj na osobu, resp. *per capita*.

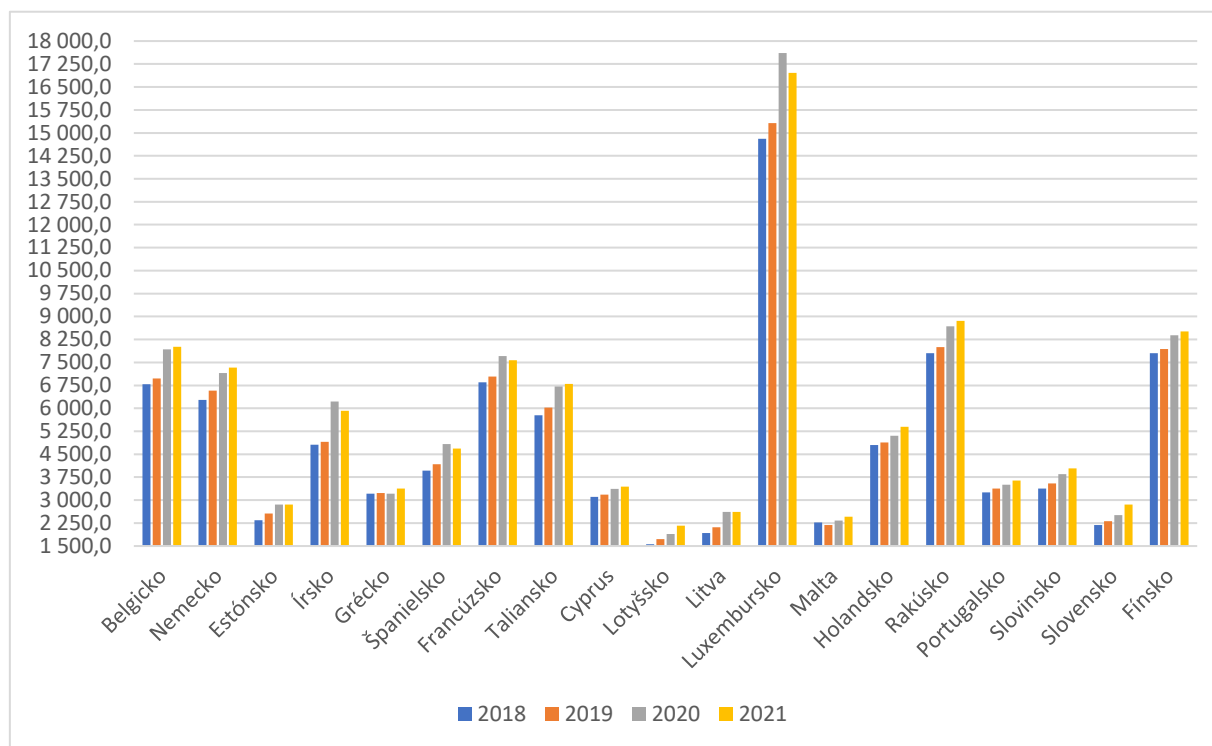
Graf č.10: Sociálne benefity pre domácnosti a NPISH (v EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Ako môžeme na grafe vyplatených **sociálnych benefitov** vidieť, Nemecko, Francúzsko, a Taliansko vo všeobecnosti vyplácajú sociálne benefity finančného charakteru až v stovkách miliónov EUR, čo je neporovnateľne veľa s napr. takým Slovinskom. Aj tu sledujeme podobný trend, kde sociálne benefity v prvom kvartáli 2020 boli viac-menej podobné tým z predošlého roka (so zopár výnimkami), avšak v druhom kvartáli začali už všetky krajiny eurozóny pociťovať následky pandémie, resp. obyvatelia, ktorí si začali žiadať o rôzne úľavy, bonusy, príplatky, a podobne od štátu. V tomto istom kvartáli nájdeme v mnohých krajinách tie najvyššie, alebo jedny z najvyšších vyplatených sociálnych benefitov za celú pandémiu. Ďalšími silnými kvartálmi sú Q4 2020 a Q2 2021, vtedy práve prebiehala druhá vlna pandémie po kľudnejšom lete 2020.

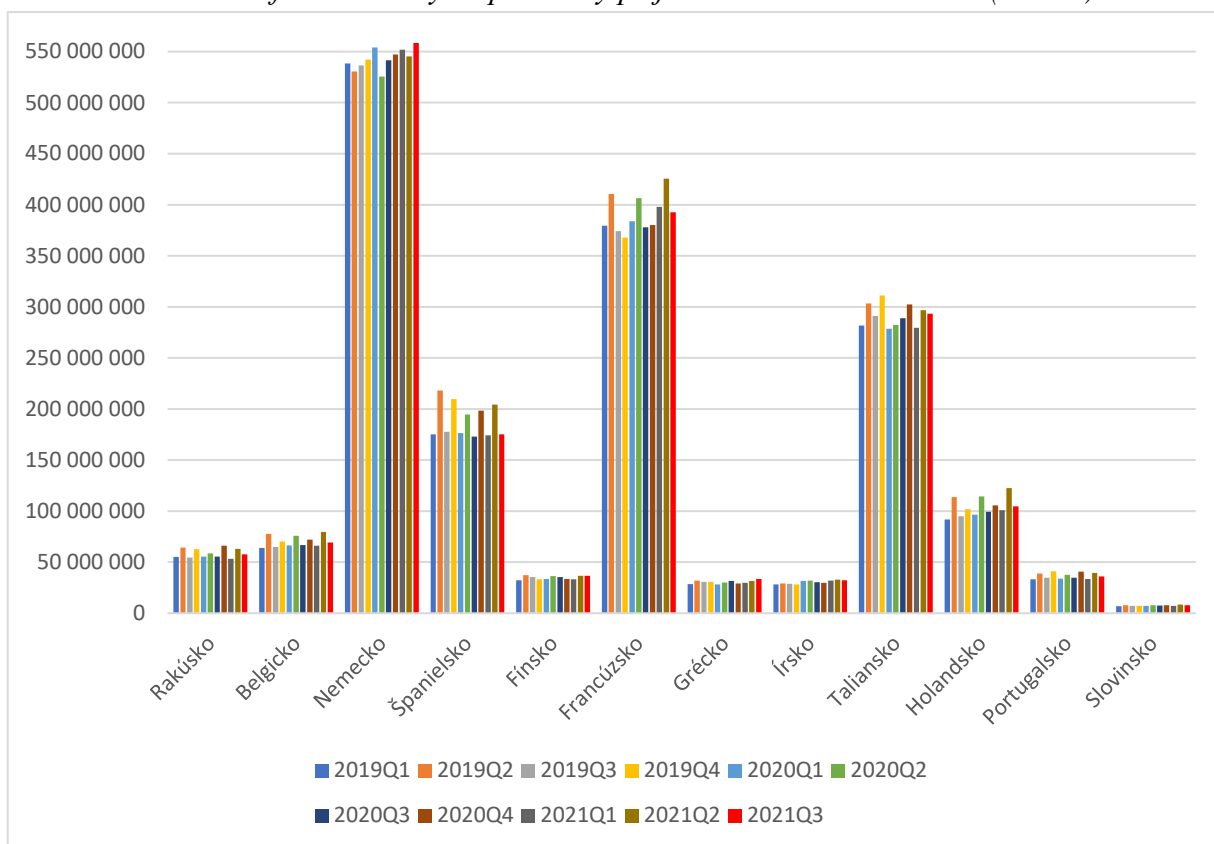
Graf č.11: Sociálne benefity pre domácnosti a NPISH per capita (v EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Zatiaľ čo v celkových sociálnych benefitoch vyplácali Nemecko, Francúzsko, či Taliansko neporovnateľne vysoké sumy oproti zvyšku eurozóny, prepočítané na osobu sa k nim pripájajú aj krajiny ako Rakúsko, Fínsko, či Belgicko. Najvyššie sociálne benefity však vypláca svojim občanom Luxembursko, a to priemerne 16172,5€ za posledné štyri roky. Medzi krajiny s najnižšími hodnotami na osobu patria Estónsko, Grécko, Lotyšsko, Litva, Malta, či Slovensko, ktorých spoločný priemer za posledné štyri roky je na úrovni 2473,6€ na osobu.

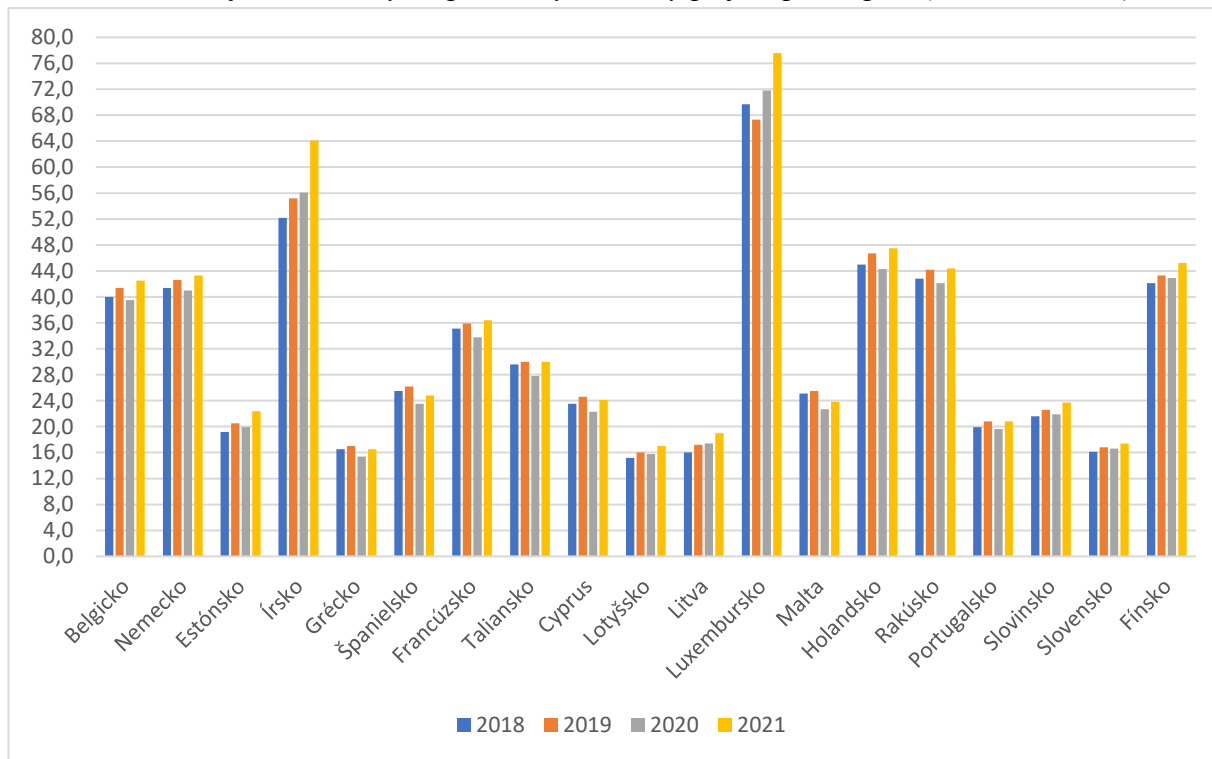
Graf č.12: Hrubý disponibilný príjem domácností a NPISH (v EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Hrubý disponibilný príjem veľmi výrazný prepád nezaznamenal v žiadnej z krajín. Dôvodom môže byť aj to, že síce nastal lockdown a ľudia museli ostať doma, no mnoho firiem dostalo výnimky, aby zamestnanci pracovať mohli, alternatívne tisíce firiem prešli na tzv. *home office*, teda prácu z domu. Niektoré firmy zamestnancom vyplácali zamestnancov v rovnakej výške, iné zas plat znížili o nejakú časť, no napokon malo obyvateľstvo aspoň nejaký príjem. Za zmienku stojí napríklad Francúzsko, kde hrubý disponibilný príjem bol počas celej pandémie vyšší alebo podobný, než v poslednom kvartáli 2019. Podobnú situáciu môžeme z grafu vyčítať aj pre krajiny ako sú Belgicko, Fínsko, Grécko, Írsko, či Slovinsko. Najväčší prepád medzi obdobiami pred pandémiou a počas nej môžeme zaznamenať v Taliansku, či Španielsku, kde sa však niektoré kvartály vyrovnali roku 2019.

Graf č.13: Hrubý disponibilný národný príjem per capita (v tisícoch EUR).

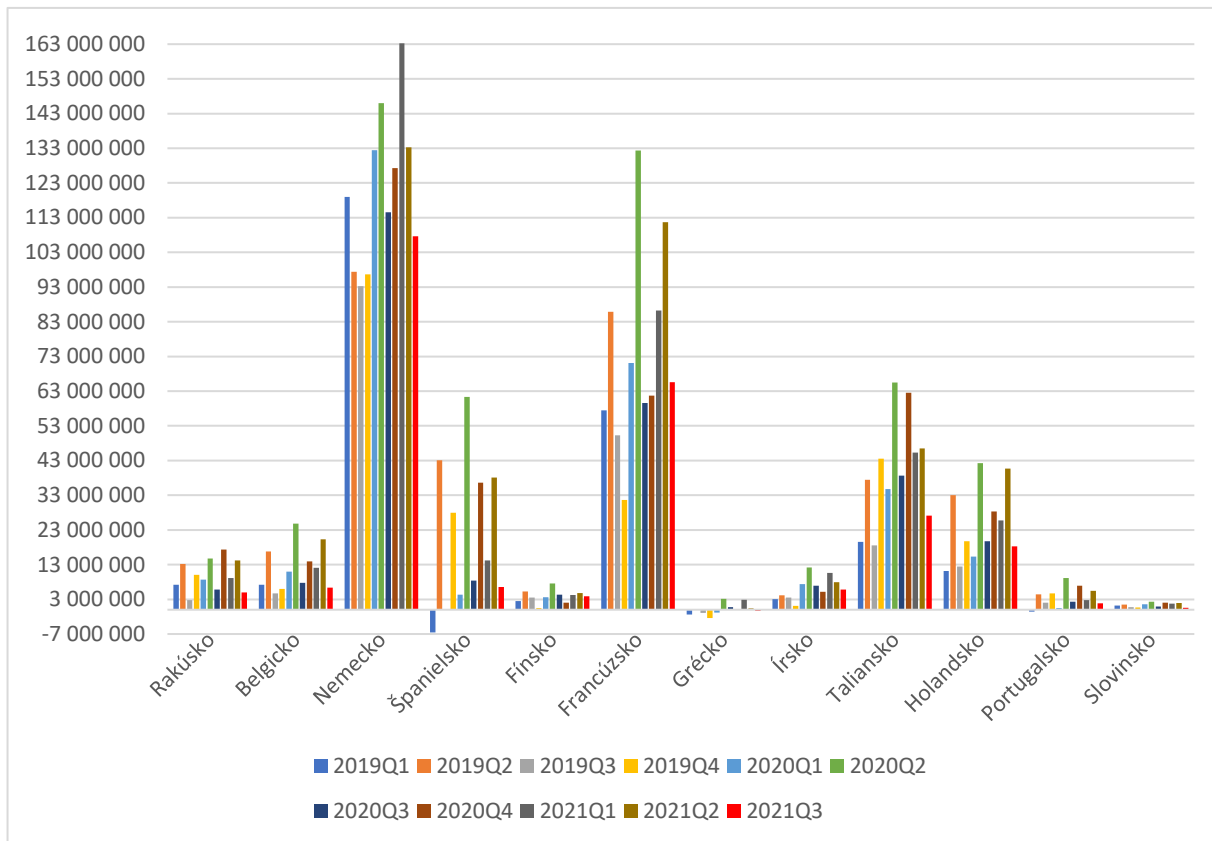
Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Pre lepšiu predstavu v oblasti príjmov je vhodné zanalyzovať aj v druhom prípade **hrubý disponibilný národný príjem per capita**, teda na osobu. Priemerný príjem v roku 2018 bol 31,4 tisíc EUR, pričom v 2019 narástol 32,3 tisíc EUR. S príchodom pandémie v roku 2020, na rozdiel od niektorých krajín z grafu č. 11, sa vo väčšej miere priemerný hrubý príjem per capita znížil iba na 31,3 tisíc EUR, čiže sa takmer vrátil na hodnotu z roku 2018. Nárast v príjmoch medzi 2019 a 2020 zaznamenali napr. Luxembursko, či Írsko. Ostatné krajiny sa pohybovali na podobnej úrovni, alebo zaznamenali miernejší prepád. Rok 2021 bol reprezentovaný nárastom hrubého národného príjmu per capita vo všetkých krajinách eurozóny. Najväčší nárast pocítili Írsko (56,1 tisíc EUR → 64,1 tisíc EUR), a Luxembursko (71,8 tisíc EUR → 77,6 tisíc EUR). Za zmienku stojí Slovensko a jeho obyvatelia, nakoľko medzi rokmi 2019 a 2020 sa príjem síce znížil z 16,8 tisíc EUR na 16,6 tisíc EUR, avšak táto hodnota bola stále vyššia, než v roku 2018, kedy bol hrubý príjem na osobu 16,1 tisíc EUR. V roku 2021 už však príjem Slovákov vzrástol na 17,4 tisíc EUR.

Úspory sa začiatkom pandémie začali zvyšovať. U viacerých krajín môžeme sledovať, že jednotlivé pandemické kvartály narastajú. Veľkú zmenu vidíme medzi Q4 2019 a Q1 2020,

keď začala panovať absolútna neistota vo svete. Podobný skok nastal aj medzi Q1 a Q2 2020. So zlepšujúcou sa situáciou cez leto (Q3 2020 a Q3 2021) sa úspory opäť vo väčšine krajín znížili. To môžeme pripísať uvoľnenejším opatreniam, ľudia vycestovali na dovolenky, a snažili sa dohnať, čo zmeškali počas lockdownov. Najvyššie úspory dosiahli obyvatelia Nemecka v prvom kvartáli 2021, a to až takmer 164 miliónov EUR, zatiaľ čo v Grécku sa úspory pohybovali okolo nuly, prípadne v mínuse počas prvej polovice nami sledovaného obdobia.

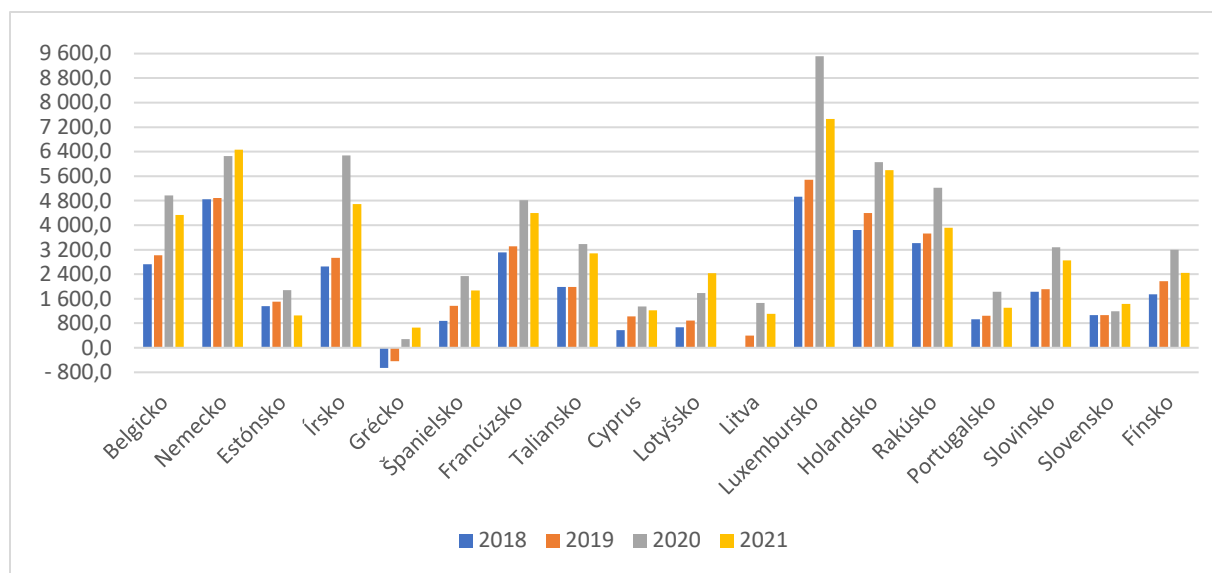
Graf č.14: Hrubé úspory domácností a NPISH (v EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://sdw.ecb.europa.eu/>

Aj v rámci hrubých úspor nahliadneme na situáciu per capita. Vysoké hrubé úspory na osobu by sme mohli hľadať v Luxembursku, Nemecku, Belgicku, Írsku, Holandsku, či Rakúsku. Trendom pri všetkých krajinách eurozóny je, že od začiatku pandémie hrubé úspory na osobu vzrástli niekde aj o viac, než 100%. Ako sme už viackrát spomínali, ľudia nevedeli, čo čakať, mohli prísť o prácu, a tak prestali míňať, aby mohli viac ušetriť. Silný nárast bol napríklad v Írsku (2938,6€ v 2019 → 6278,0€ v 2020), alebo v Luxembursku (5483,9€ v 2019 → 9517,8€ v 2020).

Graf č.15: Hrubé úspory domácností a NPISH per capita (v EUR).

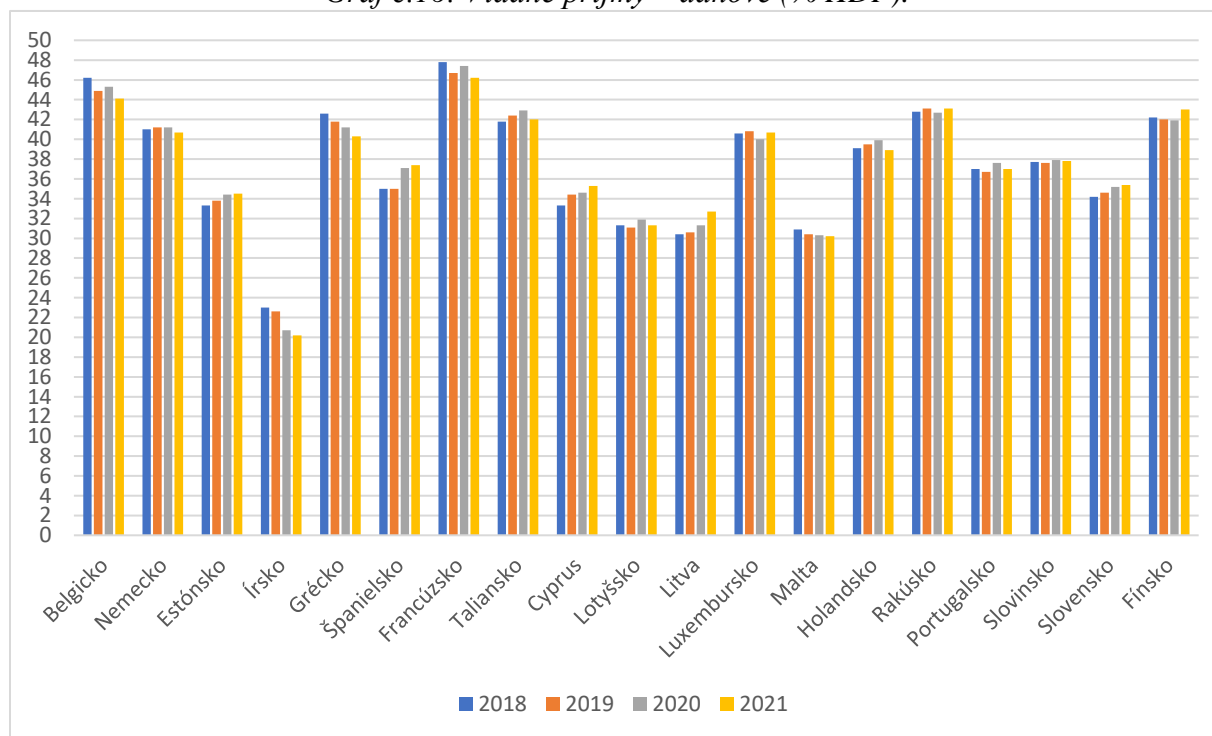

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

3.3.4 Vláda

V rámci vládneho sektora sa pozrieme na vládne príjmy a verejný dlh ako percento HDP, a schodok/prebytok štátneho rozpočtu.

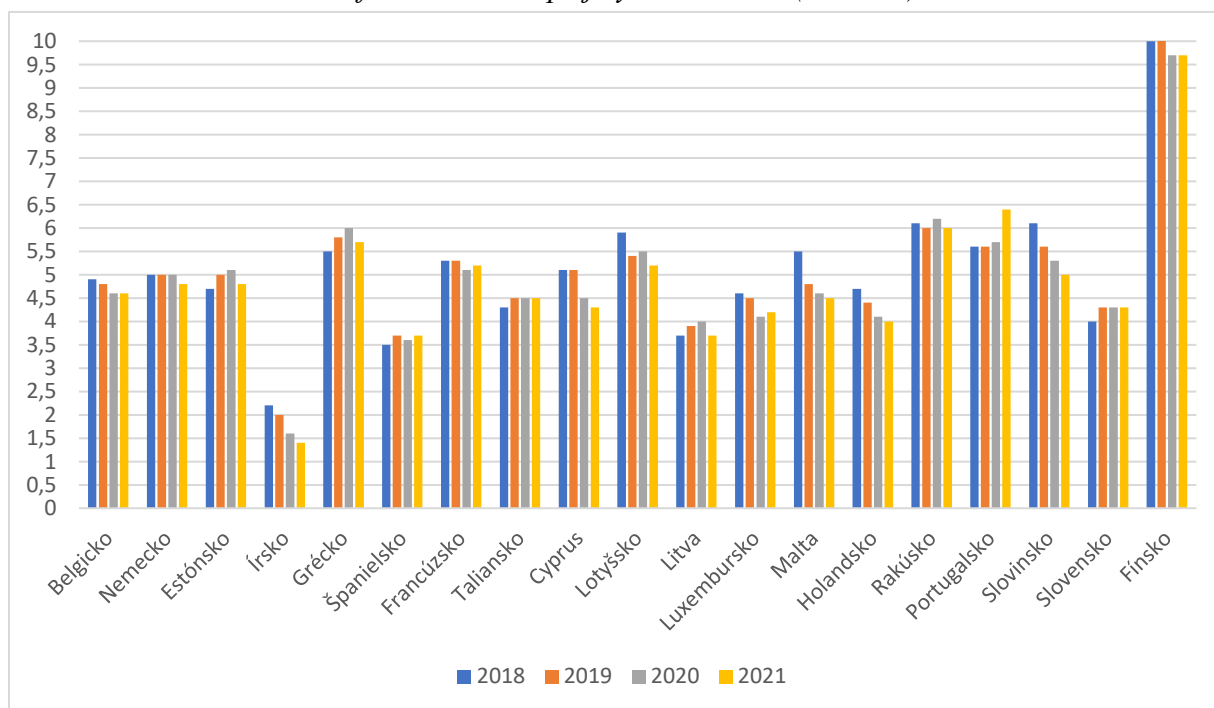
Graf č.16: Vládne príjmy – daňové (% HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

V rámci **daňových vládných príjmov** bola situácia stabilnejšia. Z náhľadu sa zdá, že priveľké rozdiely v daňových vládných príjmoch nenastali. Samozrejme, mnohé daňové úľavy a podobne príjmy do štátnej kasy znížili, ale efekt nebol až tak drastický. Najnižšie vládne príjmy z daní môžeme nájsť v Írsku v roku 2021, a to na úrovni 20,2% HDP (86,3 miliardy EUR). Najvyššie vládne príjmy, minimálne za roky 2020 a 2021 mali Francúzsko a Belgicko, kde príjmy dosahovali 47,4% (1,092 bilióna EUR); 46,2% (1,142 bilióna EUR) a 45,3% (207 miliárd EUR); 44,1% (217,8 miliárd EUR) v uvedenom poradí. Takého Slovenska sa pandémie príliš nedotkla v zmysle daňových vládných príjmov ako % HDP. Príjmy Slovenskej republiky dosahovali 34,2% (30,6 miliardy EUR) v roku 2018 a 34,6% (32,5 miliárd EUR) v roku 2019. Zaujímavosťou však je, že počas pandémie sa podiel daňových príjmov na HDP ešte zvýšil. V roku 2020 bol na úrovni 35,2% (32,4 miliárd EUR), v roku 2021 zaznamenal miernejší nárast, ale predsa len, a to na úroveň 35,4% (34,3 miliárd EUR). Na druhej strane však vidíme, že zatiaľ čo daňové príjmy ako % HDP vzrástli medzi 2019 a 2020, tak v číselnom vyjadrení nastal veľmi mierny pokles medzi 2019 a 2020. Taktiež medzi rokmi 2020 a 2021 vidíme v percentuálnom vyjadrení malý rast, ale v číselnom sa príjmy Slovenskej republiky zvýšili o 2,2 miliardy EUR, čo nie je pre republiku malých rozmerov zanedbateľné číslo.

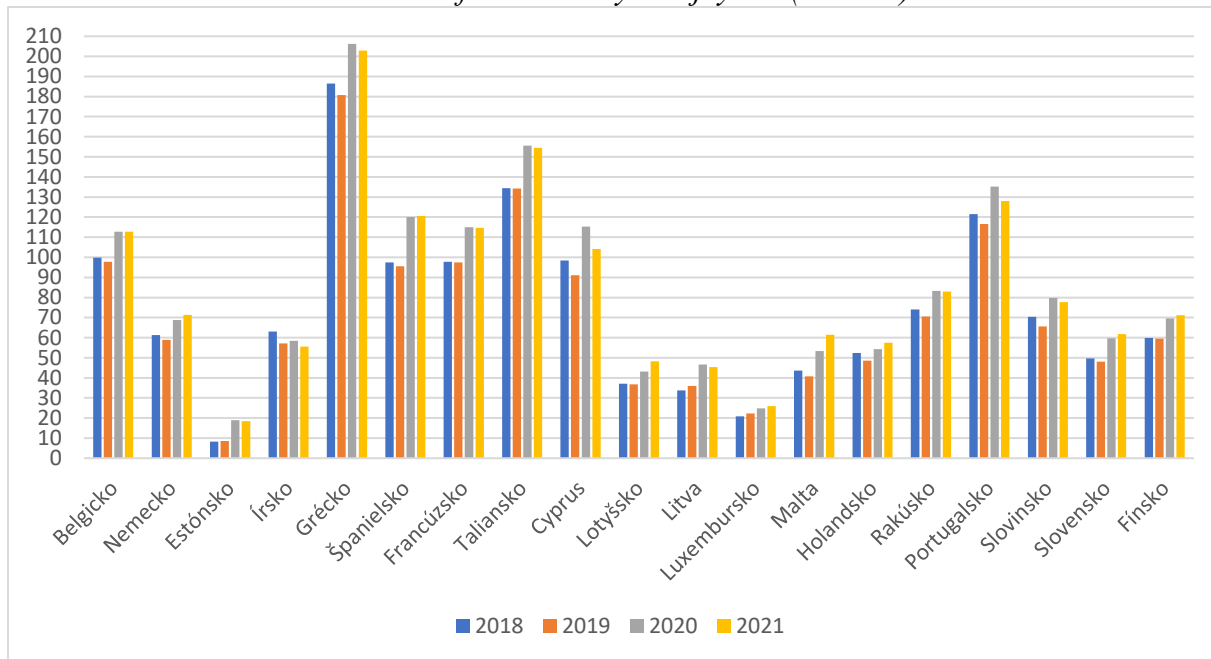
Graf č.17: Vládne príjmy – nedaňové (% HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Pre porovnanie nedaňové vládne príjmy dosahovali najvyššiu úroveň ako percento HDP vo všetkých sledovaných rokoch vo Fínsku, a to priemerne 9,8% HDP (23,7 miliardy EUR). Najnižšie, takisto vo všetkých sledovaných rokoch, boli nedaňové vládne príjmy ako percento HDP v Írsku, priemerne 1,8% HDP (6,6 miliardy EUR). Rovnako, ako daňové vládne príjmy, tak ani nedaňové neboli vo veľkej miere ovplyvnené príchodom pandémie a ostali na celkom stabilnej úrovni podobnej predchádzajúcim rokom.

Graf č.18: Hrubý verejný dlh (% HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Druhým ukazovateľom, ktorý nás bude zaujímať, je **hrubý verejný dlh** ako % HDP. Dlh sa v roku 2018 v krajinách eurozóny pohyboval na priemernej úrovni 74,2% HDP (534,4 miliardy EUR). V roku 2019 si priemer percentuálne polepšil, aj keď iba mierne, na úroveň 71,9% HDP, no celkovo vzrástol na 539 miliárd EUR. Tieto hodnoty sú samé o sebe už vysoké, avšak s príchodom koronavírusu sa situácia o dosť zhoršila. Priemerne verejný dlh dosahoval až 85,3% HDP (596 miliárd EUR) v roku 2020, pričom medzi najzadlženejšie krajiny patrili:

- Grécko (206,3% - 341,1 miliárd EUR),
- Taliansko (155,6% - 2,574 bilióna EUR),
- Portugalsko (135,2% - 270,5 miliárd EUR),
- Španielsko (120% - 1,346 bilióna EUR),
- Francúzsko (115% - 2,649 bilióna EUR),

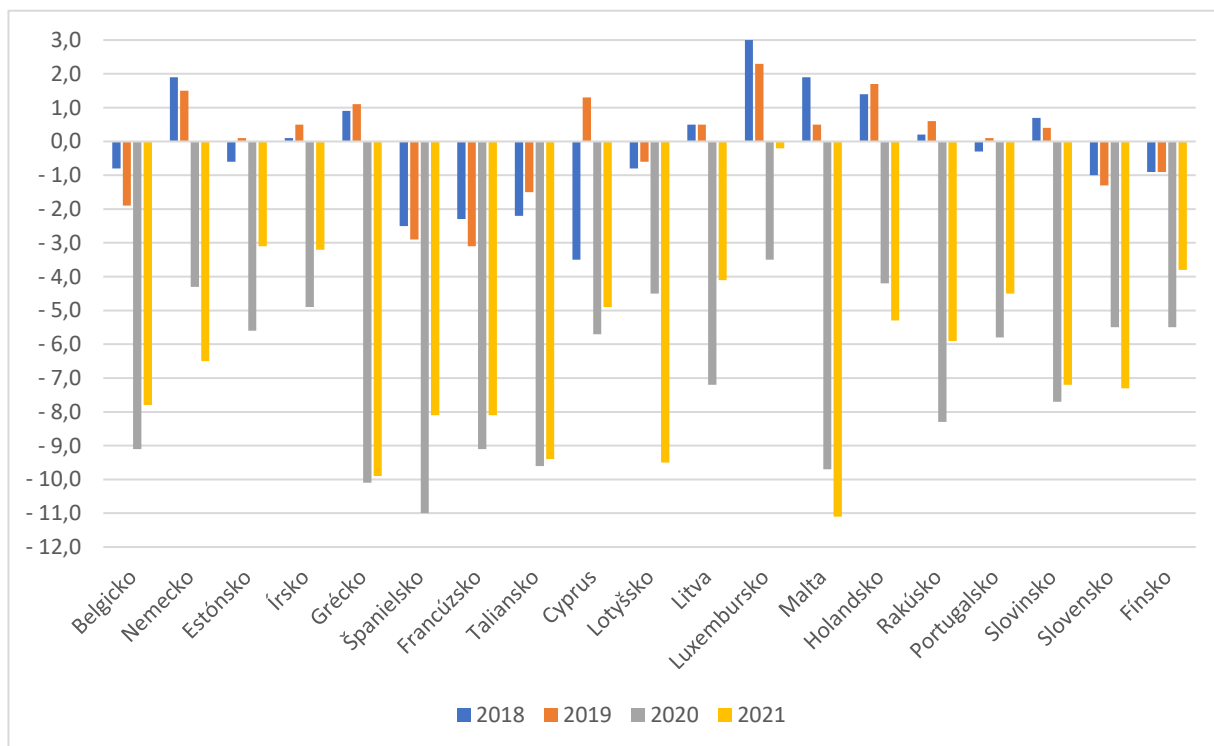
- či Cyprus a Belgicko (115,3% a 112,8% - 24,9 a 515,2 miliardy EUR).

Aj napriek prevládajúcej pandémie bolo najmenej zadlženou krajinou v roku 2020 Estónsko. V roku 2021 bol hrubý verejný dlh ako % HDP priemerne 84,98% (640,4 miliárd EUR), čiže takmer bez rozdielu oproti predošlému roku. Opäť najhoršími krajinami v tomto zmysle boli:

- Grécko (202,9% - 358,9 miliárd EUR),
- Taliansko (154,4% - 2,741 bilióna EUR),
- Portugalsko (128,1% - 270,8 miliárd EUR),
- Španielsko (120,6% - 1,437 bilióna EUR),
- Francúzsko (114,6% - 2,835 bilióna EUR),
- či Belgicko a Cyprus (112,7% a 104,1% - 556,7 a 24,2 miliardy EUR).

Treba však spomenúť, že v percentuálnom vyjadrení, až s výnimkou Španielska, si všetky krajiny polepšili, nakoľko ich hrubý verejný dlh predstavoval menej % HDP v roku 2021, než v roku 2020. V číselnom vyjadrení však situácia tak priaznivá nebola, nakoľko všetky krajiny okrem Cypru svoj dlh navýšili.

Graf č.19: Schodok / Prebytok štátneho rozpočtu (% HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

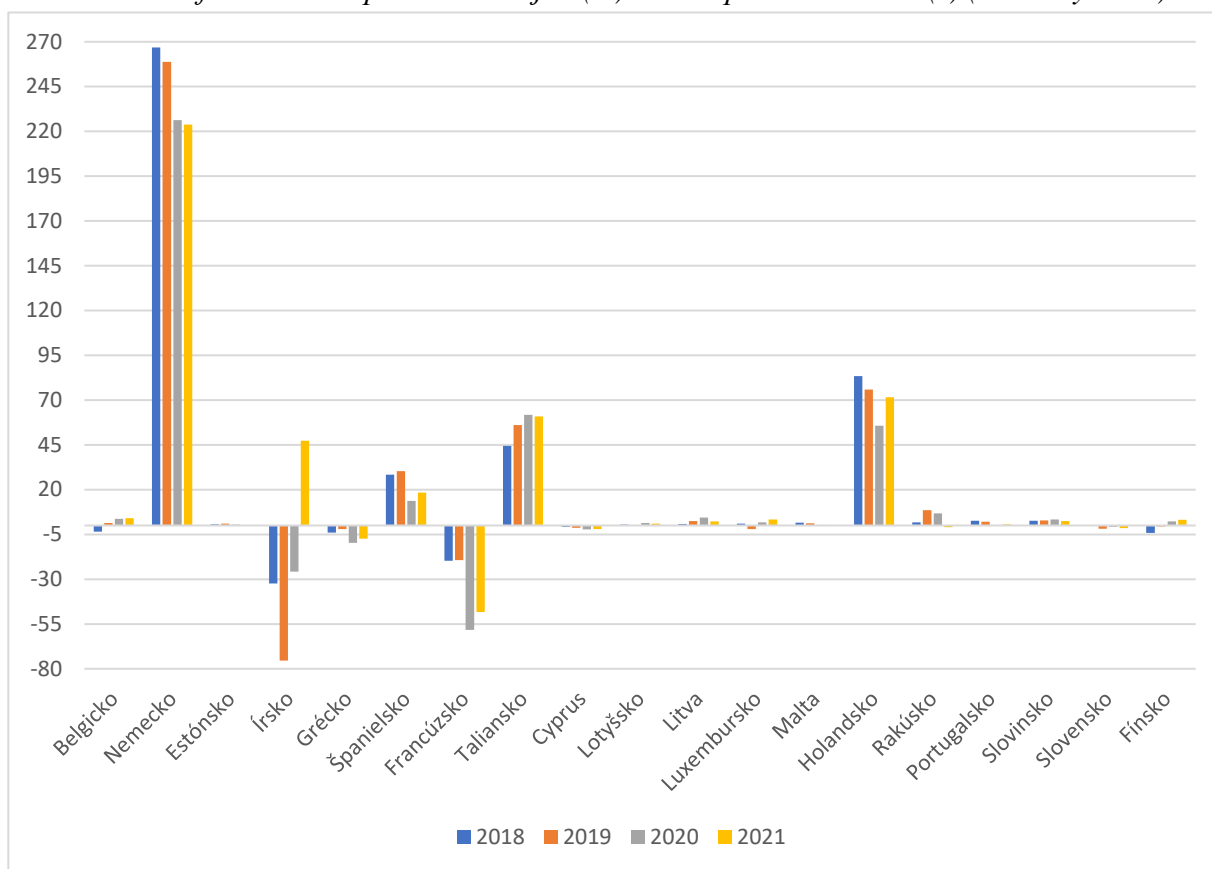
Tretím ukazovateľom, ktorý spomenieme, je schodok/prebytok štátneho rozpočtu. Ten bol počas roku 2018 priemerne na hodnote -0,2% HDP, čiže štátny rozpočet krajín bol väčšinou schodkový. Najvyšší schodok mal Cyprus a to 3,5% HDP, zatiaľ čo najvyšší prebytok malo Luxembursko, 3% HDP. Rok 2019 bol veľmi podobný, kedy priemerný schodok bol -0,1%, kedy Francúzsko vystriedalo Cyprus s najvyšším schodkom, -3,1% HDP, a Luxembursko aj naďalej dosahovalo najvyšší prebytok 2,3% HDP. Rok 2020 samozrejme znamenal hlboký prepád pre všetky krajiny, na priemerný schodok -6,9% HDP. Najhoršie na tom boli Španielsko (-11%), Grécko (-10,1%), a Malta (-9,7%). Najnižší schodok mali za rok 2020 krajiny ako Luxembursko (-3,5%), Holandsko (-4,2%), či Nemecko (-4,3%). V roku 2021 sa situácia pre niektoré krajiny zlepšila, napríklad luxemburský schodok štátneho rozpočtu sa znížil z -3,5% HDP v 2020 na -0,2% HDP v 2021, podobne si polepšili Estónsko (-5,6% → -3,1%), či Litva (-7,2% → -4,1%). Priemer schodku krajín eurozóny však ostal veľmi podobný, a to -6,3% HDP, pričom najvyššie schodky mali Malta (-11,1%), Grécko (-9,9%), či Lotyšsko (-9,5%)

3.3.5 *Zahraničie*

Pre sektor zahraničia sa zameriame na ukazovateľ **net lending / net borrowing**, resp. v preklade *čistý rozdiel medzi poskytnutím a vzatím úverov*. Ide o to, či ekonomika krajiny celkovo prijala viac zdrojov, alebo poskytla viac zdrojov zvyšku sveta.

Za posledné 4 roky bolo na tom suverénne najlepšie Nemecko. Každý rok poskytlo viac než 200 miliárd EUR úverov, resp. ich ekonomika poskytla viac zdrojov svetu, než prijala. Pred pandémiou to bolo 266,9 miliárd EUR v 2018 a 258,8 miliárd EUR v 2019. S pandémiou prišlo mierne spomalenie, kedy pre Nemecko *net lending* dosahoval 226,3 miliárd EUR a o rok neskôr 223,8 miliárd EUR. V eurozóne boli ešte tri krajiny s výraznejšie plusovými hodnotami, a to Holandsko, Taliansko, a Španielsko. Krajiny, ktoré sú v tomto ohľade na tom najhoršie, a teda ich ekonomika viac prijíma zo zahraničia, než poskytuje, sú Írsko a možno prekvapivo, Francúzsko. Prvé menované si za posledné štyri roky priemerne napožíčovalo 21,6 miliardy EUR. Francúzsko pred pandémiou dosahovalo záporné hodnoty na úrovni 19,7 a 19,4 miliardy EUR. S koronavírusom tieto hodnoty vyrástli trojnásobne až na 58,3 miliardy EUR v 2020 a 48,2 miliardy EUR v roku 2021. Zvyšok krajín eurozóny sa pohybuje skôr okolo nuly, teda v jemných kladných, či záporných hodnotách. Príkladom tejto väčšiny je aj Slovensko, ktoré priemerne prijala za posledné štyri roky o 1,1 miliardy EUR viac, než poskytlo.

Graf č.20: Čistá prevaha zdrojov (+) / Čistá potreba úverov (-) (miliardy EUR).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

3.3.6 Súhrn ukazovateľov

V tejto podkapitole si v subjektívnejšom zmysle v krátkosti zhrnieme priemernú tendenciu zlepšovania, či zhoršovania situácie v krajinách eurozóny. Porovnáme situáciu na ukazovateľoch v roku 2020 s rokom 2021 a budeme sledovať, či sa situácia zhoršila, zlepšila, alebo zmenila nevýrazne. Výsledky si spriemerujeme do tabuľky nižšie.

Po preštudovaní vyššie uvedených ukazovateľov k tabuľke nižšie môžeme vidieť, že niektorým krajinám sa mohlo dariť v jednom sektore, no zlyhávali v druhom, prípadne dosahovali priemerné výsledky. Na ukazovateľoch sme mohli vidieť rôznorodosť výsledkov boja s pandémiou vo všetkých krajinách eurozóny. Môžeme uvažovať, že situácia sa priemerne, ako celok, mala tendenciu zlepšovať v krajinách ako Belgicko, Estónsko, Luxembursko, či Rakúsko. Naopak tendenciu sa zhoršiť mala v krajinách ako Grécko, Francúzsko, Litva, či Slovinsko. Ako príklad krajiny so zhoršujúcou situáciou môžeme uviesť Grécko. Grécko nepatrilo k ekonomicky najsilnejším krajinám už od globálnej finančnej krízy v 2008, a od

dlhovej krízy v Európe bola jeho ekonomika krehká, teda nedostatočne pripravená na dopady akejkoľvek ďalšej krízy, ktorú so sebou priniesol COVID-19. Niektoré krajiny mali podľa našich výsledkov neutrálnu tendenciu zlepšovania, či zhoršovania situácie. Nedá sa však tvrdiť, že by to boli pre všetky z nich skutočne neutrálny výsledky. V niektorých krajinách išlo o veľmi mierne zhoršenie, prípadne zlepšenie, avšak v priemere pôsobila ich tendencia neutrálna. Všeobecne najvyššiu tendenciu zlepšovania situácie (najviac zelených políčok) môžeme spozorovať v Rakúsku, či Portugalsku, pričom negatívnu tendenciu zhoršovania situácie (najviac červených políčok) môžeme vidieť vo Francúzsku. Vyhodnotenie funguje nasledovne:

- + : Tendencia zlepšovania situácie (zelená)
- = : Neutrálna tendencia zmeny situácie (žltá)
- - : Tendencia zhoršovania situácie (červená)

Tabuľka č.7: Tendencia zlepšovania/zhoršovania situácie v krajinách eurozóny.

	Finančné korp.	Nefinančné korp.	Domácnosti	Vláda	Priemer
Belgicko	+	+	=	-	+
Nemecko	=	+	+	-	=
Estónsko	+	+	=	=	+
Írsko	+	+	-	-	=
Grécko	+	-	+	-	-
Španielsko	+	+	-	+	+
Francúzsko	+	-	-	-	-
Taliansko	+	+	=	-	+
Cyprus	+	+	-	+	+
Lotyšsko	+	+	+	-	+
Litva	+	-	-	+	-
Luxembursko	+	+	-	+	+
Malta	+	+	+	-	=
Holandsko	+	+	+	-	=
Rakúsko	+	+	+	+	+
Portugalsko	+	+	=	+	+
Slovinsko	+	-	=	-	-
Slovensko	+	+	+	-	=
Fínsko	+	-	+	=	=

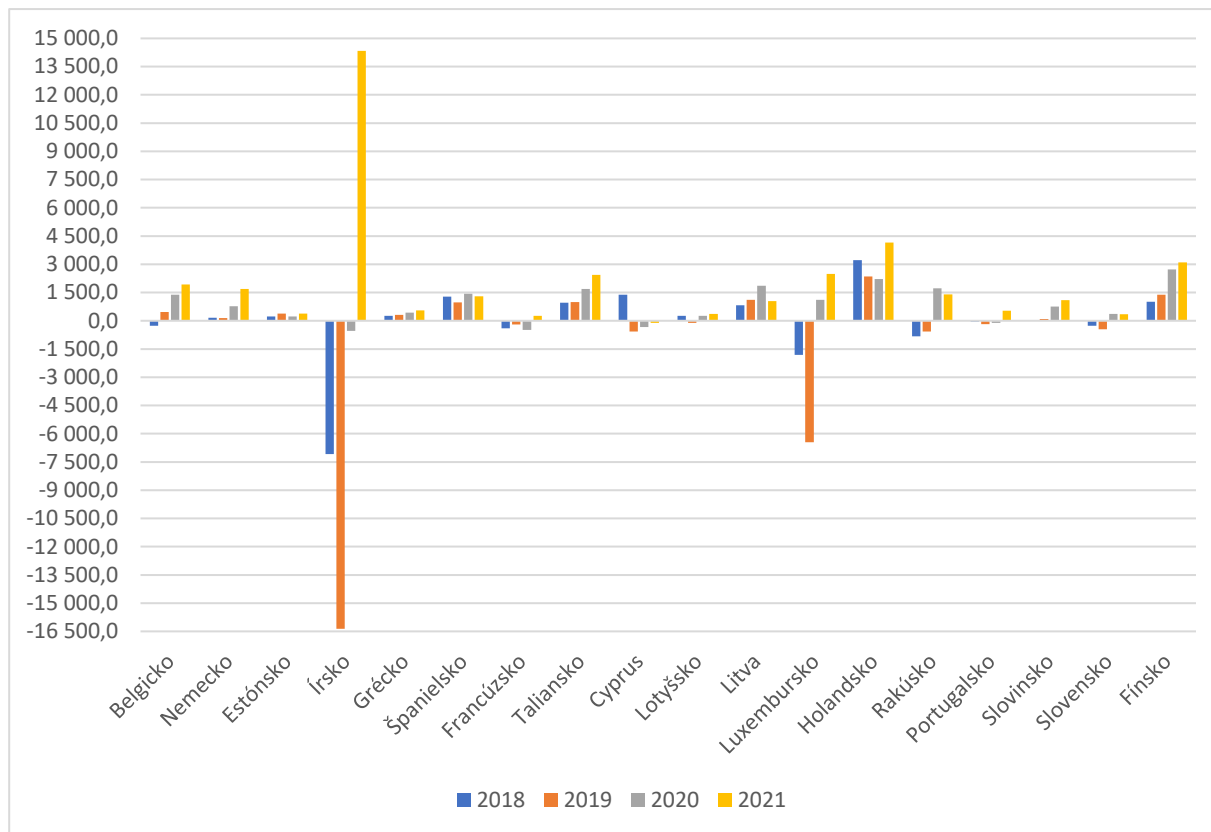
Vlastné spracovanie na základe údajov z vyššie uvedených indikátorov.

3.4 Zadlženosť

V tejto podkapitole zanalyzujeme zadlženosť korporácií, domácností, a vlády. Podobne ako v podkapitole 3.3.5 využijeme ukazovateľ **Čistá prevaha zdrojov (+) / Čistá potreba úverov (-)**, pričom pri korporáciách a domácnostiach pôjde o hodnoty per capita, v EUR, pri vláde zas o hodnoty v percentách HDP.

Korporácie v roku 2018 mali priemerne čistú potrebu úverov (-) v hodnote -58,2 EUR. Najvyššiu čistú prevahu zdrojov v roku 2018 môžeme hľadať v krajinách ako Holandsko (3226,6 EUR), Cyprus (1379,2 EUR) a Španielsko (1282,1 EUR). Významnejšia výška čistej potreby úverov (-) bola iba v korporáciách štátov ako Írsko (-7088,1 EUR) a Luxembursko (-1809,2 EUR). Rok 2019 znamenal navýšenie priemeru čistej potreby úverov korporácií krajín eurozóny na -927,8 EUR, pričom najhorší prepád zaznamenali opäť Írsko (-7088,1 EUR → -16354,9 EUR) s Luxemburskom (-1809,2 → 6451,6 EUR). Z čistej potreby úverov (-) sa do čistej prevahy zdrojov (+) dostalo napríklad Belgicko, v ktorom korporácie dosiahli úroveň zdrojov 470,0 EUR. Rok vypuknutia pandémie, 2020, priniesol čistú prevahu zdrojov (+) vo väčšine krajín eurozóny, najvyššiu však najmä v korporáciách Fínska (2730,8 EUR), Holandska (2224,6 EUR), a Litvy (1860,5 EUR). Dôvodom na tento nárast by mohlo byť, že korporácie, ako aj domácnosti (čo uvidíme neskôr), začali s pandemiou veľmi šetriť, resp. nespotrebovať svoj dostupný kapitál, keďže mnohým hrozil bankrot, znížili svoje investície, a prišli o nové, podnikateľské príležitosti. Podobný trend vidíme aj na roku 2021, kedy sa priemerná výška čistej prevahy zdrojov (+) vyšplhala na hodnotu 2071,4 EUR. Zaujímavosťou je, že prevaha zdrojov (+) sa prvýkrát objavila v Írsku, a to rovno najvyššia z celej eurozóny, 14331,1 EUR. Ďalšími krajinami, ktoré si spomenieme, sú napríklad Holandsko (4157,7 EUR), Fínsko (3109,0 EUR), alebo Luxembursko (2489,1 EUR).

Graf č.21: Korporácie - Čistá prevaha zdrojov (+) / Čistá potreba úverov (-) per capita (v EUR).

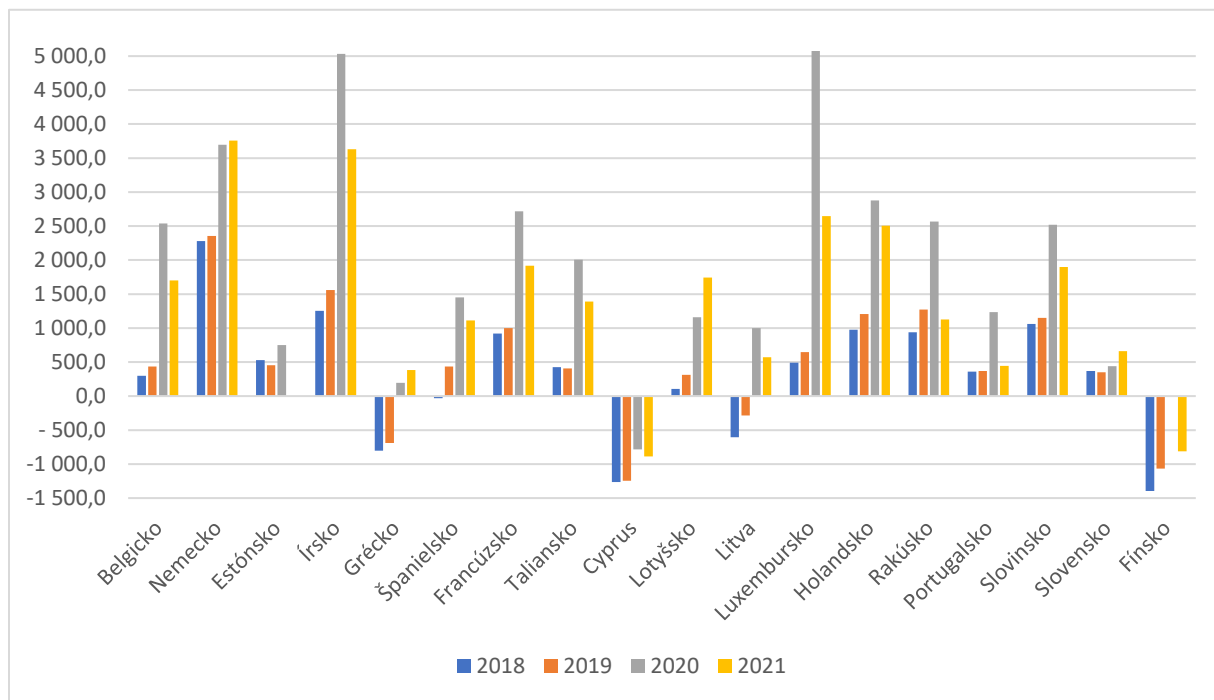

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Domácnosti prešli za dané štyri roky podobne kolísavým scenárom ako korporácie. V 2018 mali domácnosti priemernú čistú prevahu zdrojov (+) 328,0 EUR, pričom najväčšiu prevahu zdrojov mali domácnosti Nemecka (2280,9 EUR), Írska (1253,3 EUR) a Slovinska (1060,8 EUR). Výraznejšiu čistú potrebu úverov (-) mali Fínsko (-1396,1 EUR), Cyprus (-1264,2 EUR), Grécko (-801,3 EUR), a Litva (-606,8 EUR). Rok 2019 znamenal navýšenie priemeru (+) na 481,0 EUR, pričom sa situácia oproti roku 2018 veľmi nezmenila. S príchodom pandémie v roku 2020 opäť nastal, tentokrát však výrazný, nárast čistej prevahy zdrojov (+), ako aj pri korporáciách, a to na priemernú hodnotu 1915,9 EUR, čo je viac než dvojnásobok hodnôt z 2018 a 2019 dokopy. Vo všetkých krajinách začali domácnosti omnoho viac šetriť a začali sa vyhýbať úverom, nakoľko budúcnosť bola neistá a mnoho ľudí čelilo novej strate zamestnania. Jednou z najviac zasiahnutých krajín bolo Taliansko, kde čistá prevaha zdrojov (+) vzrástla z 408,3 EUR v 2019 na 2008,4 EUR v 2020, čo je až 392% nárast. Ešte však vyššie

zmeny zaznamenalo Luxembursko (645,2 → 5076,1 EUR; 687%) a Belgicko (435,2 → 2538,1 EUR; 483%). V roku 2021 sa už priemer zdrojov znížil na 1322,2 EUR, čo môže naznačovať uvoľnenejšiu situáciu a odhodlanie domácností viac míňať, prípadne poobhliadať sa po úveroch. Jednotlivé čisté prevahy zdrojov (+) však aj tak ostali na vysokých úrovniach v porovnaní s pred-pandemickým obdobím.

Graf č.22: Domácnosti - Čistá prevaha zdrojov (+) / Čistá potreba úverov (-) per capita (v EUR).

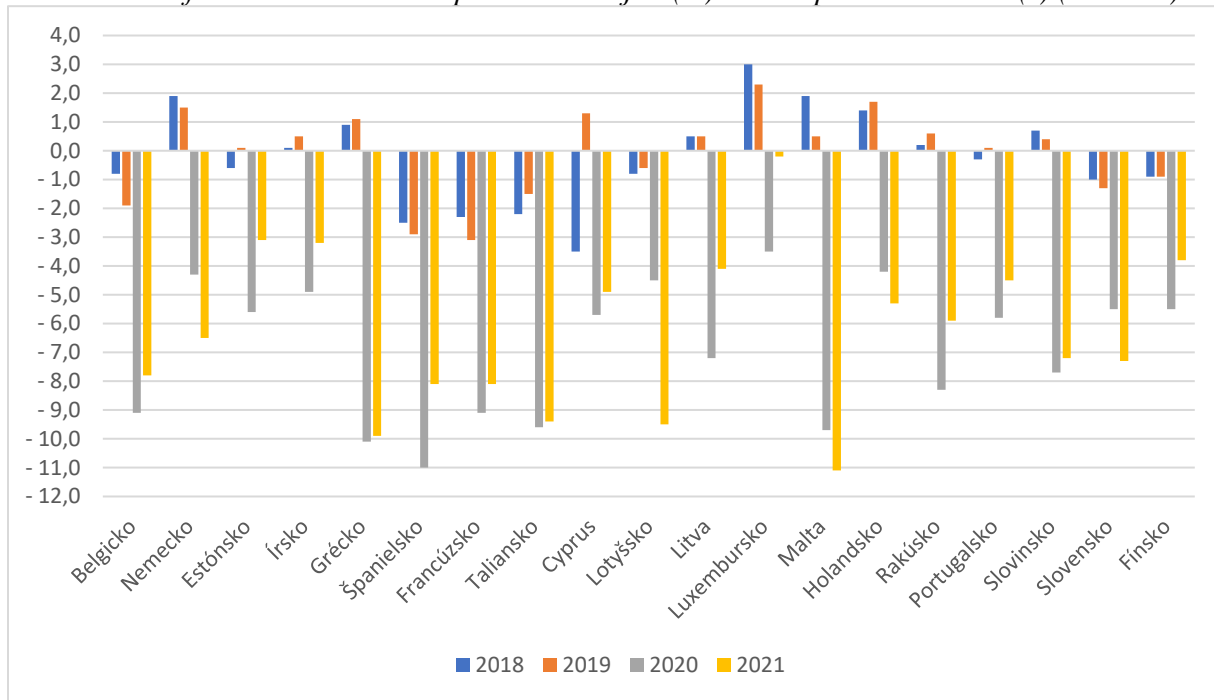

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

Tretí ukazovateľ sa bude týkať **vlád** krajín. Zatiaľ čo priemerná čistá prevaha úverov (-) v eurozóne tvorila iba -0,2% HDP v 2018 a -0,1% HDP v 2019, s príchodom pandémie vzrástla až na -6,9% HDP. Niektoré krajiny pred pandemiou dosahovali čistú prevahu zdrojov (+), ako napríklad Luxembursko (3% HDP), či Nemecko a Malta (obe 1,9% HDP) v 2018, či opäť Luxembursko (2,3% HDP), Holandsko (1,7% HDP) a Nemecko (1,5% HDP) v 2019. V tomto zmysle najhoršie zasiahnutými krajinami v roku 2020 boli Španielsko (-11% HDP), Grécko (-10,1% HDP), či Malta a Taliansko (-9,7% HDP a -9,6% HDP). Tieto prepady na relatívne vysoké hodnoty čistej prevahy úverov sa môžeme pokúsiť vysvetliť tak, že krajiny museli zaviesť rôzne podpory a fondy na boj s pandemiou. To spôsobilo nadmerné výdavky štátneho rozpočtu, nutnosť brať úvery, či utrácať rezervy. Príčinou toho, prečo korporácie

a domácnosti navyšovali čistú prevahu zdrojov (+) počas pandémie, no štáty sa prepadli do čistej prevahy úverov (-), môže byť práve vyššie spomínané, teda štátna podpora podnikom a obyvateľom. V 2021 sa situácia iba veľmi mierne ukludnila, keďže priemerná čistá prevaha úverov (-) bola -6,3% HDP. Čísla najviac zasiahnutých krajín boli nemenej hrozivé, avšak viacerým krajinám sa podarilo situáciu v 2021 oproti 2020 zlepšiť. Príkladmi môže byť Španielsko (-11,0% → -8,1% HDP), či Luxembursko (-3,5% → 0,2% HDP).

Graf č.23: Vláda - Čistá prevaha zdrojov (+) / Čistá potreba úverov (-) (% HDP).

Vlastné spracovanie na základe údajov z AMECO databázy.

4 Diskusia

Na výsledkoch práce môžeme vidieť, že v roku 2021 sa vo väčšine ukazovateľov ukázalo zlepšenie situácie oproti roku 2020. V prvom roku pandémie sa musel svet uzavrieť a ekonomiky sa spomalili. Avšak, s príchodom roku 2021 svet vyvinul vakcíny, spoznal vírus omnoho lepšie a teda vedel bojovať proti nemu efektívnejšie. Vďaka tomu a vyššej miere zaočkovanosti sa v niektorých krajinách nemuseli zavádzať opäť tak prísne nariadenia v roku 2021 ako tomu bolo predtým, a teda ekonomiky krajín mohli opäť ožívať.

Zo všetkých sektorov, ktoré sme analyzovali, sa najrýchlejšie vrátil na pred-pandemické hodnoty (alebo minimálne svoje hodnoty veľmi pozitívne zmenil) sektor nefinančných korporácií.

Ak by sme mali však výsledky zhrnúť, tak sektoru finančných a nefinančných korporácií sa darilo celkovo najviac v rámci krajín eurozóny. Finančný sektor mal tendenciu zlepšiť sa v 18 krajinách. Medzi také krajiny môžeme na základe všetkých troch použitých ukazovateľov (ROA, ROE, zisk pred zdanením) zaradiť napríklad Írsko, Španielsko, či Portugalsko, pričom neutrálnu tendenciu preukázal tento sektor z celej eurozóny iba v Nemecku.

Sektor nefinančných korporácií takisto dosiahol dobré výsledky, nakoľko v 14 krajinách mal tendenciu sa zlepšovať. Spomedzi týchto krajín môžeme spomenúť napríklad pobaltské krajiny, ktoré dosahovali skvelé výsledky v obratoch služieb, výroby a maloobchodov. Vo zvyšných 5 krajinách mal sektor nefinančných korporácií tendenciu zhoršovania situácie.

Sektor domácností pôsobil v zlepšovaní, či zhoršovaní situácie skôr neutrálne. V 8 krajinách, ako napríklad Nemecko, Lotyšsko, či Malta preukazoval tendenciu zlepšovania situácie a to najmä v oblasti sociálnych benefitov, naopak v 6 krajinách mala situácia tendenciu sa zhoršovať. Ako príklad môžeme uviesť Španielsko a Francúzsko. Zvyšných 5 krajín pôsobilo neutrálne.

Najhoršie zo sektorov dopadol vládny sektor a to takmer vo všetkých ukazovateľoch (daňové a nedaňové príjmy, hrubý verejný dlh, či schodok štátneho rozpočtu). Ten mal až v 11 krajinách tendenciu zhoršovať sa (Nemecko, Grécko, Taliansko) a iba v 6 krajinách mal tento sektor tendenciu sa zlepšovať (Cyprus, Rakúsko, Portugalsko), pričom Estónsko a Fínsko vykázali neutrálnu tendenciu.

Treba však poukázať na to, že práve vládny sektor znášal pandémiu z ekonomického hľadiska v najväčšej miere, nakoľko poskytoval rôzne podpory a úľavy, najčastejšie práve

nefinančným korporáciám. To by mohlo byť jednou z príčin dobrých výsledkov a rýchlej obnovy sektora nefinančných korporácií a úpadku vládneho sektora.

Za spomenutie taktiež stojí prvá a druhá štúdia, ktoré sme spomínali v prvej kapitole práce. V prvej štúdii profesor Alfani spomenul obavy ľudí zo vzniku rozdielov v zotavovaní nielen vo svete, ale aj v Európe, či v jednej krajine. Naše výsledky ukazujú, že rozdiely v zotavovaní skutočne nastali a to na všetkých spomínaných úrovniach. Len v rámci jednej krajiny, ako napríklad Belgicko, mali dva sektory tendenciu sa zlepšiť (finančné a nefinančné korporácie), zatiaľ čo domácnosti pôsobili neutrálne a vládny sektor mal tendenciu zhoršovať sa. Rovnaká situácia panovala a panuje naprieč celou eurozónou. Napríklad sektor domácností, ako sme spomínali, pôsobí ako celok neutrálne, ale v niektorých krajinách má pozitívne sklony k zlepšovaniu situácie, v niektorých zas k zhoršovaniu. Ak by sme našu prácu rozšírili na krajiny sveta, nie len eurozóny, pravdepodobne by sme podobné výsledky našli aj tam. V druhej štúdii analytik Szczepanski zas vysvetľoval, že po recesii v roku 2020 príde ozdravovanie v roku 2021, čo sa nám taktiež potvrdilo. Dôležitou podporou ozdravovania rozhodne bol a je aj európsky obnovovací plán spomínaný v danej štúdii.

Na základe našich výsledkov je teda prirodzené očakávať, že v roku 2022 by sa mohla situácia naďalej zlepšovať, a ideálne pandémie COVID-19 vymiznúť, resp. byť preklasifikovaná na obyčajné ochorenie a svet sa dať do pohybu, prípadne od roku 2023.

Situácia sa však rázne skomplikovala a zmenila 24. februára 2022, kedy Ruská federácia zaútočila na susednú Ukrajinu a spustila rozsiahlu inváziu nezávislej krajiny. Reakciou krajín NATO a Európskej únie (teda aj krajín eurozóny, ktoré sú základom tejto práce) boli okrem militarizácie východnej hranice týchto spolkov aj sankcie voči Rusku. Tieto sankcie môžu mať v niektorých prípadoch devastačný efekt na ekonomiku Ruska a jeho meny rubel', avšak vzhľadom na ruské nerastné suroviny môžu mať aj veľmi negatívny dopad na krajiny eurozóny. Mnoho z členských štátov je odberateľom či už ruského plynu, alebo ropy, a keby sa Rusko rozhodlo zastaviť všetky dodávky plynu a ropy, museli by dané krajiny nakupovať za drahšie z iných krajín, napríklad zo Spojených štátov amerických. To by znamenalo zvýšenie cien nie len pohonných hmôt, či plynu, ale aj rôznych surovín, materiálov, a podobne, nakoľko všetko je závislé od transportu a ten zas od ropy.

Európska banková autorita (EBA) informovala prostredníctvom svojej *Risk Dashboard* správy 1. apríla 2022, že potenciálny negatívny efekt na centrálné banky by mohol byť nízky,

resp. limitovaný, nakoľko ruské, bieloruské, či ukrajinské aktíva sú koncentrované iba v niektorých krajinách. Ako vklady vo výške 82 miliárd EUR, z čoho približne 70% sú vklady nefinančných korporácií či neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam, a ako úvery/pôžičky, z ktorých viac než 80% bolo poskytnutých nefinančným korporáciám. Ruským aktívam sú najviac vystavené francúzske, talianske, a rakúske banky, zatiaľ čo opäť francúzske, rakúske, a pre zmenu maďarské banky patria medzi najviac vystavené ukrajinským aktívam.⁵⁴

Ďalším dôležitým problémom je rýchly rast inflácie na vysoké hodnoty. Národná banka Slovenska (NBS) vo svojom *rýchlom komentári* zo 14. marca 2022 informovala, že na Slovensku vzrástla inflácia na 9%, pričom rástli ceny pohonných hmôt, potravín, agrokomodít, plynu, stavebných materiálov, či ceny spojené s bývaním. Analytik NBS informuje, že možný rast cien plynu v roku 2023 predstavuje vysoké inflačné riziko, ktoré by sa dalo znížiť efektívnejšou diverzifikáciou dovozu plynu, efektívnejším prechodom na zelenú ekonomiku, či zlepšením štruktúry energetického mixu.⁵⁵ Na tlačovej konferencii 30. marca 2022 guvernér NBS informoval, že by sa v roku 2023 mohla slovenská inflácia pohybovať na úrovni 10% až 14%, čo by znamenalo zásadný pokles reálnych miezd. Guvernér uviedol, že problémy s cenami energií by v eurozóne vznikli aj bez ohľadu na ruskú inváziu, avšak tento konflikt daný problém omnoho viac eskaluje.⁵⁶

⁵⁴ European Banking Authority. *EBA Risk Dashboard* [online]. 1. apríla 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu/eba-risk-dashboard-indicates-limited-direct-impact-eu-banks-russian-invasion-ukraine-also-points>

⁵⁵ Národná banka Slovenska. *Ceny vstupov posunuli infláciu na 9%* [online]. 14. marca 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na: https://www.nbs.sk/img/Documents/komentare/2022/1265_rk_inf_20220314.pdf

⁵⁶ FinReport. *NBS predpokladá, že inflácia na Slovensku v roku 2023 vyskočí na 10 až 14%* [online]. 30. marca 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/financie/nbs-predpoklada-ze-inflacia-na-slovensku-v-roku-2023-vyskoci-na-10-az-14/>

Záver

V tejto práci sme mali za cieľ vyhodnotiť, do akej miery opatrenia na riešenie COVID-19 ovplyvnili jednotlivé sektory národných ekonomík eurozóny. Analyzované boli tak opatrenia v menovej oblasti ako aj v ďalších kľúčových oblastiach hospodárskej politiky.

Výsledkom je, že pri väčšine krajín môžeme pozorovať veľmi podobný scenár – neutrálnejšie, prípadne pozitívne zmeny pred začiatkom pandémie v roku 2020, následný ostrý negatívny prepád ukazovateľov, pričom v roku 2021 sa situácia vo väčšine krajín buď stabilizovala, alebo začala zlepšovať. Najlepšie pandémiu koronavírusu zvládali zväčša krajiny ako Estónsko, Litva, Luxembursko, pričom v ekonomickom zmysle najhoršie zasiahnutými krajinami boli v rôznych prípadoch Grécko, Írsko, Taliansko, či Španielsko.

V rámci sektorov na tom boli vo všeobecnosti najlepšie sektor finančných korporácií a sektor nefinančných korporácií, ktoré dosiahli vo väčšine eurozóny pozitívne hodnoty. Sektor domácností bol rôzny od krajiny ku krajine, avšak vo všeobecnosti dosahoval tento sektor lepšie hodnoty v krajinách s menším počtom obyvateľov a horšie vo väčších krajinách, pričom celkovo sa tento sektor správal neutrálnejšie. Najhoršie výsledky dosiahol vládny sektor, avšak práve ten mal za úlohu podporovať zvyšok ekonomických sektorov a zvládať boj s pandémiou výmenou za navyšovanie štátnych výdavkov, rast štátneho dlhu a prehlbovanie schodku štátneho rozpočtu.

V rámci odvetví bolo odvetvie výroby a ťažby najhoršie zasiahnuté pandémiou v roku 2020. Avšak, v roku 2021 to bolo opäť odvetvie výroby a ťažby, ktoré sa najsilnejšie zotavilo. Treba však povedať, že aj odvetvia maloobchodov a služieb dosiahli silné a pozitívne výsledky a nejak výrazne za odvetvím výroby a ťažby nezaostávali.

Pri porovnaní s prvou spomínanou štúdiou v prvej kapitole práce COVID-19 nezmenil rovnováhu obyvateľstva ani dostupných surovín, či reorganizáciu spoločnosti, ako mor, čomu mohol prispieť fakt, že usmrtil neporovnateľne menej ľudí, za čo môže nielen jeho rozličná charakteristika oproti moru, ale aj rozvinuté a moderné zdravotníctvo. Mohli sme vidieť, že nenastal rýchly ekonomický rozvoj, rýchly rast príjmov, a podobne. Mohli by sme argumentovať, že COVID-19 skôr svet náhle spomalil, prípadne dočasne pozastavil, a ozdravenie ekonomík si bude vyžadovať dlhší čas, minimálne v porovnaní s časom, ktorý pandémia potrebovala na spustenie krízy.

V druhej štúdií bol okrem iného spomínaný detailný, dlhodobý plán, ktorý Európska únia prichystala, aby chránila, prehlbovala a modernizovala európsky trh. Týmto plánom je práve Plán obnovy Európskej únie, ktorý sme si detailne opísali v podkapitole 3.1.4, a tento plán je vo viacerých krajinách eurozóny už v pohybe, iné sa pripravujú na jeho schválenie Európskou úniou a následné spustenie. Tento plán by mal pomôcť zlepšiť stav európskych ekonomík.

Naše zistenia v porovnaní s treťou štúdiou ukazujú, že situácia sa veľmi nečakane zmenila. Jedným z cieľov ECB bolo bojovať proti znižujúcim vplyvom pandémie na predpokladaný vývoj inflácie. Ako sme si však uviedli v časti diskusie, inflácia narastá a bude pokračovať v raste do abnormálnych hodnôt v porovnaní s tradičným, 2% cieľom, a preto bude musieť ECB prehodnotiť svoje pôvodne zaumienené riešenia. Rastúca inflácia taktiež poškodí akýkoľvek pozitívny rast, alebo návrat k pred-covidovému obdobiu, ktorý sme mohli pozorovať na nami vybraných ukazovateľoch.

Záverom je, že pandémia spôsobila silný ekonomický šok vo väčšine sektorov a odvetví ekonomík štátov eurozóny, pričom od roku 2021 sme mohli sledovať mierne zlepšovanie situácie. Žiaľ, rastúca inflácia v spojitosti s vojnou na východných hraniciach Európskej únie má predpoklady tento rast pribrzdiť, pozastaviť, prípadne vynulovať a uvrhnúť eurozónu do ďalšej krízy. Na základe daných ukazovateľov však môžeme predpokladať, že po skončení vojnového konfliktu a ukludnení nepriaznivej situácie s infláciou začnú ekonomiky eurozóny opäť s ozdravovaním jednotlivých sektorov a nasledovať bude expanzia. Ešte vo svete nevznikla ekonomická kríza takej sily a rozsahu, z ktorej by sa štáty, aj keď po dlhom čase, nedostali a nezačali prosperovať a všetko naznačuje tomu, že táto nebude výnimkou.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. ALFANI, Guido. *Pandemics and Asymmetric Shocks: Evidence from the History of Plague in Europe and the Mediterranean*. In *Journal for the History of Environment and Society*. Belgicko : Brepols Publishers, 2020, č. 5, s. 197-209. ISSN 2506-6730.

2. European Commission. *European System of Accounts, ESA 2010*. Luxembursko : Publications Office of the European Union, 2013. 652 s. ISBN 978-92-79-31242-7

3. United Nations, et al. *System of National Accounts 2008*. New York, USA, 2009. 722 s. ISBN 978-92-1-161522-7

Elektronické zdroje

1. BISHOP, James. Reserve Bank of Australia. *Economic Effects of the Spanish Flu* [online]. Jún 2020. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2020/jun/pdf/economic-effects-of-the-spanish-flu.pdf>

2. CHANG, W. K.. World Health Organization. *National Influenza Experience in Hong Kong, 1968* [online]. 1969. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/262470/PMC2427693.pdf>

3. JACKSON, Claire. British Journal of General Practice. *History lessons: the Asian Flu pandemic* [online]. August 2009. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://bjgp.org/content/bjgp/59/565/622.full.pdf>

4. Lietuvos Bankas. *Banking Activity Review* [online]. 2019. [citované 9.2.2022]. Dostupné na: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/24922_37b409504973f34470f3b2988519914d.pdf

5. Národná banka Slovenska. *Ceny vstupov posunuli infláciu na 9%* [online]. 14. marca 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/2022/1265_rk_inf_20220314.pdf

6. SZCZEPANSKI, Marcin. *Single market and the pandemic: Impacts, EU action and recovery* [online]. 18. jún 2020. [citované 24.10.2021]. Dostupné na:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651974/EPRS_BRI\(2020\)651974_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651974/EPRS_BRI(2020)651974_EN.pdf)

7. World Health Organization. *Pandemic Influenza Risk Management* [online]. Jún 2013. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: https://www.who.int/influenza/preparedness/pandemic/GIP_PandemicInfluenzaRiskManagementInterimGuidance_Jun2013.pdf

Internetové zdroje

1. Bank of England. *Bank Rate increased to 0,5% - February 2022* [online]. február 2022. [citované 4.3.2022]. Dostupné na: <https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy-summary-and-minutes/2022/february-2022>

2. Bank of Japan. *Statements on Monetary Policy 2022* [online]. 18. január 2022. [citované 4.3.2022]. Dostupné na: https://www.boj.or.jp/en/mopo/mpmdeci/state_2022/index.htm/

3. BNP Paribas. *COVID-19: Key measures taken by governments and central banks* [online]. 15. jún 2020. [citované 28.1.2022]. Dostupné na: <https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/COVID-19-measures-taken-governments-central-banks-6/17/2020,38920>

4. Centers for Disease Control and Prevention. *1968 Pandemic (H3N2 virus)* [online]. 2. január 2019. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/pandemic-resources/1968-pandemic.html>

5. Centers for Disease Control and Prevention. *Cost of the Ebola Epidemic* [online]. 8. marec 2019. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/spotlights/pandemic-global-estimates.htm>

6. Centers for Disease Control and Prevention. *First Global Estimates of 2009 H1N1 Pandemic Mortality Released by CDC-Led Collaboration* [online]. 25. jún 2012. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.cdc.gov/flu/spotlights/pandemic-global-estimates.htm>

7. Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). *COVID-19 Dashboard* [online]. 18. október 2021. [citované 18.10.2021]. Dostupné na: <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/dashboards/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>

8. Central Statistics Office. *Irish Industrial Production by Sector 2015*. [online]. 28. júl 2016. [citované 14.4.2022]. Dostupné na: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/iips/irishindustrialproductionbysector2015/>
9. CIOTTI, Marco, et al. *The COVID-19 pandemic* [online]. 9. júl 2020. [citované 22.12.2021]. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10408363.2020.1783198>
10. CPI Inflation Calculator. [vlastne spracované 12.10.2021] Dostupné na: <https://www.in2013dollars.com/uk/inflation/1958?endYear=2020&amount=10000000>
11. European Banking Authority. *EBA Risk Dashboard* [online]. 1. apríla 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu/eba-risk-dashboard-indicates-limited-direct-impact-eu-banks-russian-invasion-ukraine-also-points>
12. European Central Bank. *Our response to the coronavirus pandemic* [online]. 19. február 2021. [citované 26.1.2022]. Dostupné na: <https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
13. European Commission. *In-Depth Review for Greece* [online]. 2. jún 2021. [citované 9.2.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/3_en_autre_document_travail_service_part1_v5.pdf
14. European Commission. Eurostat. *Large enterprises generate one third of employment*. [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-3b.html?lang=en
15. European Commission. Eurostat. *Number of banks decreasing* [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-3d.html?lang=en
16. European Commission. *Plán obnovy pre Európu*. [online]. 2020. [citované 2.3.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sk
17. European Commission. Eurostat. *Share of government employment nearly stable*. [online]. 2021. [citované 31.1.2022]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-4d.html?lang=en
18. FinReport. *NBS predpokladá, že inflácia na Slovensku v roku 2023 vyskočí na 10 až 14%* [online]. 30. marca 2022. [citované 3.4.2022]. Dostupné na:

<https://www.finreport.sk/financie/nbs-predpoklada-ze-inflacia-na-slovensku-v-roku-2023-vyskoci-na-10-az-14/>

19. History.com Editors. *Spanish Flu* [online]. 12. október 2010. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.history.com/topics/world-war-i/1918-flu-pandemic>

20. International Monetary Fund. *Build Forward Better* [online]. 2021. [citované 27.1.2022]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2021/eng/>

21. Investopedia. *Return on Assets (ROA)* [online]. 25. február 2022. [citované 5.3.2022]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonassets.asp>

22. Investopedia. *Return on Equity (ROE)* [online]. 30. november 2021. [citované 5.3.2022]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonequity.asp>

23. LANGAGER, Chad. BOYLE, Michael J.. *Industry vs. Sector: What's the difference?* [online]. 18. október 2021. [citované 23.10.2021]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/05/industrysector.asp>

24. MAAS, Steve. *Social and Economic Impacts of the 1918 Influenza Epidemic* [online]. 5. december 2020. [citované 11.10.2021]. Dostupné na: <https://www.nber.org/digest/may20/social-and-economic-impacts-1918-influenza-epidemic>

25. MICHAELIS, Martin. DOERR, Hans Wilhelm. CINATL JR., Jindrich. *Novel swine-origin influenza A virus in humans: another pandemic knocking at the door* [online]. 20. jún 2009. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00430-009-0118-5>

26. Moores Rowland Tax Consultants. *Potential Economic Impact of the Pandemic – Lessons from 2009 H1N1 / Swine Flu Pandemic* [online]. Apríl 2020. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: https://htj.tax/2020/04/potential-economic-impact-of-pandemic_5/

27. PANETTA, Fabio. *Asymmetric risks, asymmetric reaction: monetary policy in the pandemic* [online]. 22. september 2020. [citované 24.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200922~d158475fe0.en.html>

28. PINSKER, Joe. *How to Think About the Plummeting Stock Market* [online]. 28. február 2020. [citované 12.10.2021]. Dostupné na: <https://www.theatlantic.com/business/archive/2020/02/coronavirus-stock-market/607216/>

29. STANLEY, Ben. *The Forgotten History of the 1968 'Hong Kong Flu' Pandemic* [online]. 16. september 2020. [citované 15.10.2021]. Dostupné na: <https://the-rotation.com/history-repeats-the-forgotten-story-of-the-1968-hong-kong-flu-pandemic/>

30. The World Bank. *How the World Bank Group is helping countries address COVID-19 (coronavirus)* [online]. 10. január 2022. [citované 27.1.2022]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2020/02/11/how-the-world-bank-group-is-helping-countries-with-covid-19-coronavirus>

31. TRIFONOV, Vladimir. KHIABANIAN, Hossein. RABADAN, Raul. *Geographic Dependence, Surveillance, and Origins of the 2009 Influenza A (H1N1) Virus* [online]. 9. júl 2009. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp0904572>

32. TULCHINSKY, Theodore H.. *Maurice Hilleman: Creator of Vaccines That Changed the World* [online]. 30. marec 2018. [citované 14.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7150172/>

33. VELAVAN, Thirumalaisamy P.. *The COVID-19 epidemic* [online]. 16. február 2020. [citované 18.10.2021]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7169770/>

34. WorldAtlas. *What Are The Biggest Industries In Luxembourg?*. [online]. 23. máj 2019. [citované 14.4.2022]. Dostupné na: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-biggest-industries-in-luxembourg.html>

35. World Health Organization. *Ebola virus disease* [online]. 23. február 2021. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: https://www.who.int/health-topics/ebola#tab=tab_1

36. World Health Organization. *Ebola virus disease Key Facts* [online]. 23. február 2021. [citované 16.10.2021]. Dostupné na: <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/ebola-virus-disease>

Databázy

1. Statistical Data Warehouse – Európska centrálna banka (<https://sdw.ecb.europa.eu/>)
2. Eurostat - Štatistický úrad Európskych spoločenstiev (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>)

3. Makroekonomická databáza AMECO – Európska komisia
(https://ec.europa.eu/economy_finance/ameco_dashboard)

4. World Bank Open Data – Skupina Svetovej banky (<https://data.worldbank.org/>)